

บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่มีต่อการพัฒนา
ทางการเมือง: กรณีศึกษาบ้านหนองแวงน้อย ตำบลเมืองพลับพลา
อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

นางสาววาสนา มั่งคั่ง

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2556

**The Role of Village Health Volunteers (VHVs) in Political Development:
A Case Study of Baan Nong Waeng Noi, Mueang Phlapphla Sub-District,
Huai Thalaeng District, Nakhon Ratchasima Province**

Miss Wasana Mungkung

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Political Science in Political and Government
School of Political Science

Sukhothai Thammathirat Open University

2013

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่มีต่อ
การพัฒนาทางการเมือง: กรณีศึกษาบ้านหนองแวงน้อย
ตำบลเมืองพลับพลา อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

ชื่อและนามสกุล นางสาววาสนา มั่งคั่ง

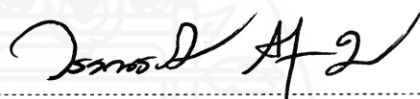
วิชาเอก การเมืองการปกครอง

สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. วรณธรรม กาญจนสุวรรณ

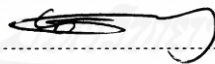
การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2557

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. วรณธรรม กาญจนสุวรรณ)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิศาล มุกดาร์สมิ)

(รองศาสตราจารย์อุทพร อิศรชัย)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

ชื่อการศึกษา คั่นคว้าวิสระ บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่มีต่อการพัฒนา
ทางการเมือง: กรณีศึกษาบ้านหนองแวงน้อย ตำบลเมืองพลับพลา อำเภอห้วยแถลง
จังหวัดนครราชสีมา

ผู้ศึกษา นางสาววาสนา มั่งคั่ง **รหัสนักศึกษา** 2558001554 **ปริญญา** รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. วรณธรรม กาญจนสุวรรณ **ปีการศึกษา** 2556

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง (2) ศึกษาปัญหา อุปสรรค ของ อสม. ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง (3) เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา และพัฒนาศักยภาพของ อสม. ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 9 คน ดังนี้ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านหนองแวงน้อย จำนวน 3 คน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองพลับพลา จำนวน 1 คน กำนันตำบลเมืองพลับพลา จำนวน 1 คน ผู้ใหญ่บ้านหนองแวงน้อย จำนวน 1 คน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองพลับพลา จำนวน 1 คน ประชาชนในพื้นที่ จำนวน 2 คน เครื่องมือวิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง (อสม.) คือ ให้บริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐานด้วยความเท่าเทียมกัน ส่งเสริมให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในกิจกรรมการป้องกันและเฝ้าระวังรักษาโรคในชุมชน และกล่อมเกล่าให้มีทัศนคติความเชื่อวัฒนธรรมทางสังคมที่เป็นเหตุเป็นผล พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนตนเองโดยการเป็นคณะทำงานด้านสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข และร่วมตรวจสอบการทำงานของนักการเมืองท้องถิ่น ที่สำคัญคือการเรียกร้องให้นายอำเภอห้วยแถลงเข้าตรวจสอบการทำงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองพลับพลา (2) ปัญหาอุปสรรคของ อสม. ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง พบว่า อสม. ให้การยกย่องผู้มีอำนาจบารมี พร้อมทั้งเกิดความขัดแย้งภายในกลุ่มทำให้ไม่มีศักยภาพเพียงพอในการแสดงอิทธิพล อีกทั้งชาวบ้านขาดความตื่นตัวในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ทำให้ อสม. ทำงานยากขึ้น (3) ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและพัฒนาศักยภาพของ อสม. ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง คือ ต้องสนับสนุนให้ อสม. มีความตื่นตัวเข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้น โดยการฝึกอบรมปรับเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยม กล่าววิจารณ์การทำงานของรัฐบาลอย่างสร้างสรรค์ และสนับสนุนให้ อสม. มีอิสระดำเนินงานได้ในลักษณะที่ไม่แบ่งพรรคแบ่งพวกทางการเมืองและไม่กลายเป็นที่แสวงหาผลประโยชน์ของนักการเมือง

คำสำคัญ บทบาท อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน การพัฒนาทางการเมือง บ้านหนองแวงน้อย
นครราชสีมา

Independent study title: The Role of Village Health Volunteers (VHVs) in Political Development: A Case Study of Baan Nong Waeng Noi, Mueang Phlapphla Sub-District, Huai Thalaeng District, Nakhon Ratchasima Province

Author: Miss Wasana Mungkung; **ID:** 2558001554; **Degree:** Master of Political Science ;

Independent Study advisor: Dr. Wantham Kanjanasuwan, Associate Professor;

Academic year: 2013

Abstract

The objectives of this research were (1) to study the roles and responsibilities of village health volunteers (VHVs) in political development; (2) to study difficulties faced by VHVs in promoting political development; and (3) to recommend approaches to solving problems and enhancing the capacity of VHVs in promoting political development.

This was a qualitative research. The 9 key informants, chosen through purposive sampling, consisted of 3 VHVs in Baan Nong Waeng Noi Village, the chairman of the Mueang Phlapphla Sub-District Tambol Administrative Organization, the *kumnan* (a local elected official) of Mueang Phlapphla Sub-District, the village headman of Baan Nong Waeng Noi, one member of the Mueang Phlapphla Sub-District Tambol Administrative Organization, and 2 local residents. The research tool was a structured interview form. Data were analyzed through descriptive analysis.

The results showed that (1) the VHVs played a role in political development by providing basic public health service equally to all, encouraging villagers to participate in disease prevention and monitoring activities in the community, and instilling good attitudes of rationality in society. They also participated in community management by working on environmental and public health task forces and auditing the work of local politicians. Importantly, the VHVs demanded that the sheriff of Huai Thalaeng District inspect the work of the chairman of the Mueang Phlapphla Sub-District Tambol Administrative Organization. (2) Problems and obstacles faced by the VHVs in these roles were that they tended to admire and respect the people in authority, and there were conflicts within of the group of VHVs, which reduced their ability to be influential in promoting political development. In addition, the villagers were not enthusiastic about joining in the public health activities. (3) Suggested approaches to solving these problems and enhancing the role of VHVs are to support VHVs and in participating in political activities, to raise their awareness about these activities, to give them training to change their attitudes and values, to empower them so they dare to give constructive criticism of the work of politicians or government employees, to give them greater independence in their work without hindrance from political factions, and to insure that politicians cannot use VHVs to gain benefits.

Keywords: Village health volunteer, Political development, Baan Nong Waeng Noi, Nakhon Ratchasima Province

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร. วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิศาล มุกดาภิรมย์ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ที่ให้ความกรุณาให้คำแนะนำ และติดตามการทำการค้นคว้าอิสระครั้งนี้อย่างใกล้ชิดตลอดมา นับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณบิดามารดาที่ได้ให้การสนับสนุนด้านการศึกษาด้วยดีเสมอมา รวมถึง กรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง ที่สนับสนุนทุนการศึกษาในระดับปริญญาโทภายในประเทศ จนสำเร็จการศึกษา

ขอขอบคุณนายทวีชัย ลิขีเก ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านกรรมสิทธิ์ที่ราชพัสดุ กรมธนารักษ์ นายกมล ชัยกันทะ นักส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นชำนาญการพิเศษ และนางสาวรัฐวรินทร์ วงศ์อิน นักส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นชำนาญการ ที่ได้คำแนะนำพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย ตลอดจนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านหนองแวงน้อย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล เมืองพลับพลา กำนันตำบลเมืองพลับพลา ผู้ใหญ่บ้านหนองแวงน้อยสมาชิกองค์การบริหารส่วน ตำบลเมืองพลับพลาและพี่น้องประชาชนบ้านหนองแวงน้อยที่คอยให้การสนับสนุนในการ ลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลและเป็นกำลังใจ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เพื่อนนักศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ และกำลังใจเสมอมา

วาสนา มั่งคั่ง

กรกฎาคม 2557

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตการวิจัย.....	4
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	8
แนวคิดอาสาศาสตร์สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.).....	8
แนวคิดการพัฒนาทางการเมือง.....	14
แนวคิดกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดัน.....	23
แนวคิดประชาธิปไตยชุมชน.....	31
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	42
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	45
กลุ่มตัวอย่างที่ทำการเก็บข้อมูล.....	45
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	47
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	48
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	48
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	49
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบสัมภาษณ์.....	50

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลบทบาทของ อสม. ที่มีต่อการ พัฒนาทางการเมือง.....	52
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัด บทบาทของ อสม. ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง.....	63
ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไข ปัญหา และพัฒนาศักยภาพบทบาทของ อสม. ที่มีต่อการ พัฒนาทางการเมือง.....	70
บทวิเคราะห์ของผู้วิจัย	75
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	78
สรุปผลการวิจัย.....	78
อภิปรายผล	82
ข้อเสนอแนะ	89
บรรณานุกรม	92
ภาคผนวก	96
ก ข้อมูลพื้นฐานบ้านหนองแวงน้อย ตำบลเมืองพลับพลา	97
ข ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ (แบบสอบถาม)	100
ค แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง.....	104
ประวัติผู้ศึกษา	110

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	34
ตารางที่ 3.1 กลุ่มตัวอย่างที่ทำการเก็บข้อมูล.....	46
ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สัมภาษณ์.....	50
ตารางที่ 4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้สัมภาษณ์บทบาทของ อสม. ที่มีต่อ การพัฒนาทางการเมือง.....	52
ตารางที่ 4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้สัมภาษณ์ ปัญหาอุปสรรค และข้อกั้ดบทบาท ของ อสม. ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง.....	63
ตารางที่ 4.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้สัมภาษณ์ ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา และพัฒนาศักยภาพบทบาทของ อสม. ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง.....	70

ญ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้านกับที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง.....	6

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาทางการเมือง (Political Development) เป็นเป้าหมายและกระบวนการทางการเมืองที่สังคมต่างๆ พึ่งประสงค์ กล่าวคือ สังคมส่วนใหญ่ล้วนต้องการได้ชื่อว่าเป็นสังคมที่มีระดับการพัฒนาทางการเมืองสูงหรือเป็นสังคมที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาทางการเมือง ในขณะที่เดียวกันการพัฒนาทางการเมืองก็คือ กระบวนการทางการเมือง (Political Process) อันได้แก่ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กรทางการเมือง และกิจกรรมทางการเมืองที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายทางการเมืองที่ปรารถนา (สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ 2556: 329-331)

การพัฒนาทางการเมืองแม้โดยนัยแห่งความหมายจะหมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองก็ตาม แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเพื่อบรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์เท่านั้น ถ้าเป็นการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในทางลบหรือในทางที่ไม่พึงประสงค์ของสังคม ก็ไม่เรียกว่า การพัฒนาทางการเมือง ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงการพัฒนาทางการเมืองจึงต้องเป็นที่เข้าใจโดยทั่วกันว่า เป็นทั้งเป้าหมายและกระบวนการทางการเมืองที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่พึงประสงค์จะมีผลทำให้สมาชิกของประชาคมการเมืองมีชีวิตที่ดีและมีความสุขยิ่งกว่าสภาพที่ดำรงอยู่ในปัจจุบัน

จากความหมายดังกล่าวจะเห็นว่า การพัฒนาทางการเมืองมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับปรัชญาการเมือง ระบอบการเมือง วัฒนธรรมทางการเมือง และพฤติกรรมทางการเมืองของสมาชิกในประชาคมการเมือง กล่าวคือ ในด้านปรัชญาการเมือง การพัฒนาทางการเมืองจะต้องสอดคล้องกับการเสริมสร้างชุมชนการเมืองที่ดี เพื่อการสร้างสรรค์ชีวิตที่ดีและมีความสุขให้แก่ประชาชน ทั้งนี้เพราะปรัชญาการเมืองจะมุ่งเน้นให้คุณค่าของการเสริมสร้างสังคมการเมืองที่ดีเพื่อชีวิตที่ดีของประชาชนเป็นเกณฑ์ ซึ่งการพัฒนาทางการเมืองจะต้องมีเป้าหมายสำคัญดังกล่าวด้วย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติให้มีการยึดถือระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นวิถีทางในการปกครองประเทศ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ให้ประชาชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการปกครอง และตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยเป็นรูปธรรม การกำหนดกลไกสถาบันทางการเมืองทั้งฝ่าย

นิติบัญญัติ และฝ่ายบริหาร ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามวิธีการปกครองแบบรัฐสภา รวมทั้งให้สถาบันศาลและองค์กรอิสระอื่นสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยสุจริตเที่ยงธรรมและได้กำหนดให้มีการบริหารราชการแผ่นดินออกเป็นการบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น โดยกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นและระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เพื่อให้การจัดทำและการให้บริการสาธารณะเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งแนวนโยบายการมีส่วนร่วมของประชาชน รัฐจะต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเพื่อช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน รวมทั้งสนับสนุนการรวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายทุกรูปแบบให้สามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่ได้ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2550 : 22,28)

ภายใต้การดำเนินนโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจากภาครัฐได้มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องโดยอยู่บนพื้นฐานของหลักการกระจายอำนาจหรือถ่ายโอนภารกิจในการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนภายในท้องถิ่นของตนเองกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เป็นกลุ่มที่เป็นสถาบันและเป็นองค์กรที่เป็นทางการ มีหน้าที่ให้บริการด้านสาธารณสุขภายในชุมชนของตนเอง โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐภายใต้ระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พ.ศ.2554 ซึ่งเป็นกฎหมายหลักที่ได้กำหนดแนวทางในการบริหารจัดการและการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อีกทั้งยังได้กำหนดให้มีสวัสดิการและสิทธิประโยชน์อื่นๆ เพื่อเป็นการตอบแทนจากการปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขภายในชุมชน กระทรวงสาธารณสุขได้จัดสรรงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานแก่อาสาสมัครผ่านทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหมู่บ้านละ 10,000 บาท ทั่วประเทศสำหรับสวัสดิการของอาสาสมัครนั้น ที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด คืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจะได้รับค่าป่วยการเดือนละ 600 บาท ซึ่งเป็นสวัสดิการที่เกี่ยวข้องกับค่าตอบแทน และ อสม. ยังได้สิทธิในการรักษาพยาบาลของตัวเองรวมถึงสมาชิกในครอบครัวด้วยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเป็นรูปแบบหนึ่งของการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการดูแลสุขภาพของตนเอง ครอบครัวและชุมชน และเป็นผู้นำข่าวสารของทางราชการ หรือการนำนโยบายของรัฐไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ โดยผ่านกระบวนการอบรมให้ความรู้จากเจ้าหน้าที่ของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งมีกระบวนการสรรหาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านโดยการลงมติคัดเลือกกันเองของ

ชาวบ้านในท้องถิ่นแล้วสำหรับผู้ได้รับการคัดเลือกให้ทำหน้าที่เป็นอาสาสมัครจะต้องเข้ารับการอบรม “หลักสูตรมาตรฐานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน” ตามที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดไว้โดยมีกรมสนับสนุนบริการสุขภาพเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงเพื่อเสริมสร้างความรู้และพัฒนาศักยภาพก่อนการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งหลักสูตรดังกล่าวเป็นหลักสูตรมาตรฐานที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านทุกคนต้องเข้ารับการอบรมภายใต้การสนับสนุนจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการสนับสนุนให้ผู้ที่ได้รับการคัดเลือกเข้ารับการฝึกอบรม ณ สถาบันฝึกอบรมและพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (สุรียานนท์ พลดี: 2554)

นอกจากบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการให้คำแนะนำ ถ่ายทอดความรู้ในการป้องกัน รักษา สุขภาพให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านซึ่งเป็นหน้าที่ตามกฎหมายแล้ว อสม. ยังเป็นกลุ่มบุคคลที่ได้รับเชิญให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้าน เช่น การทำประชาคมหมู่บ้าน การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของประชาชนในหมู่บ้าน เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นผู้นำในการรณรงค์ในการเลือกตั้ง รวมถึงการเป็นฐานเสียงให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับชาติ กลุ่ม อสม. จึงเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนในหมู่บ้าน เป็นผู้นำข้อมูลข่าวสารจากภาครัฐกระจายสู่ประชาชน เป็นกลุ่มผู้นำทางความคิด ดังนั้น การที่ อสม. แต่ละคนจะมีความคิดทัศนคติวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นเช่นไร ความคิดนั้นก็จะถูกถ่ายทอดลงไปสู่ประชาชนในหมู่บ้านพร้อมกันกับการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็น อสม. และจะส่งผลให้ประชาชนในหมู่บ้านที่ได้รับข่าวสารจาก อสม. มีความคิดทัศนคติ และวัฒนธรรมทางการเมืองไปในทิศทางเดียวกันด้วย ซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางสังคมหมายถึง แบบแผนพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคล ซึ่งเป็นผลมาจากความเชื่อค่านิยม ทัศนคติทางการเมืองของบุคคลที่ได้รับการถ่ายทอด ปลูกฝังสืบเนื่องต่อกันมาจนกระทั่งบุคคลยอมรับและยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติในชีวิตการเมืองของสังคม (สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ 2556 : 325-326)

วัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทยนั้น เริ่มต้นจากการอบรมกลุ่มเหล่าทางสังคม ซึ่งเป็นทั้งระดับครอบครัว นอกครอบครัว และการเรียนรู้ในระบบการเมืองที่เป็นจริงภายในสังคม สังคมไทยเน้นความเป็นอิสระ การดำรงชีวิตเป็นไปอย่างสบาย ยอมรับอิทธิพลของระบบราชการและอำนาจของรัฐ แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีกลุ่มคนบางส่วนในสังคมไทยที่เรียนรู้การต่อต้านอำนาจและการมีพฤติกรรมการเมืองแบบอริยะขัดขืนมากขึ้น อันเป็นผลมาจากการเข้าใจสภาพการเรียนรู้ทางการเมือง และการให้เสรีภาพภายในระบบการเมือง นอกจากนี้วัฒนธรรมทางการเมืองแบบอุปถัมภ์ยังมีอิทธิพลอยู่มากในสังคมไทย ซึ่งยอมรับความแตกต่างในเรื่องฐานะของบุคคล การเน้น

การฟังผู้อื่นและการยึดมั่นตัวบุคคลดังจะเห็นได้จากพรรคการเมืองจะเสื่อมหรือเจริญรุ่งเรืองก็ขึ้นอยู่กับหัวหน้าพรรคเป็นสำคัญ บุคคลใดแม้จะมีความสามารถมากเพียงใด หากไม่ได้รับการอุปถัมภ์ค้ำชูจากผู้ใหญ่ที่มีอำนาจแล้ว ก็มีโอกาสน้อยมากที่จะเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน เนื่องจากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านถือเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญ มีความใกล้ชิดและสามารถโน้มน้าวความคิดของชาวบ้านให้มีความเชื่อ ค่านิยม ทศนคติทางการเมืองของประชาชนในหมู่บ้านได้ และนอกเหนือจากภารกิจที่ต้องปฏิบัติตามหน้าที่แล้วยังเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมอื่นๆ ของหมู่บ้าน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำการศึกษาบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ของหมู่บ้านหนองแวงน้อย ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง ปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเมืองต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง
- 2.2 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง
- 2.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและพัฒนาบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง

3. ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยเรื่อง บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง : กรณีศึกษาบ้านหนองแวงน้อย ตำบลเมืองพลับพลา อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา 4 ด้าน ครั้งนี้

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในด้านการให้บริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐานจากภาครัฐ การเข้าร่วมในการควบคุม กำกับ และตรวจสอบการทำงานหน่วยงานของรัฐหรือนักการเมือง และการเข้าร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาของหมู่บ้าน

3.2 ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์

3.2.1 ประชากรตัวอย่างใช้แบบเจาะจงจากผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ข้าราชการส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้แทนองค์กรสาธารณสุขประโยชน์ในตำบลที่เป็นแกนนำมีส่วนเกี่ยวข้องกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และหน่วยงานสนับสนุนภายนอก ได้แก่ สำนักงานสาธารณสุขประจำอำเภอ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โดยมีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

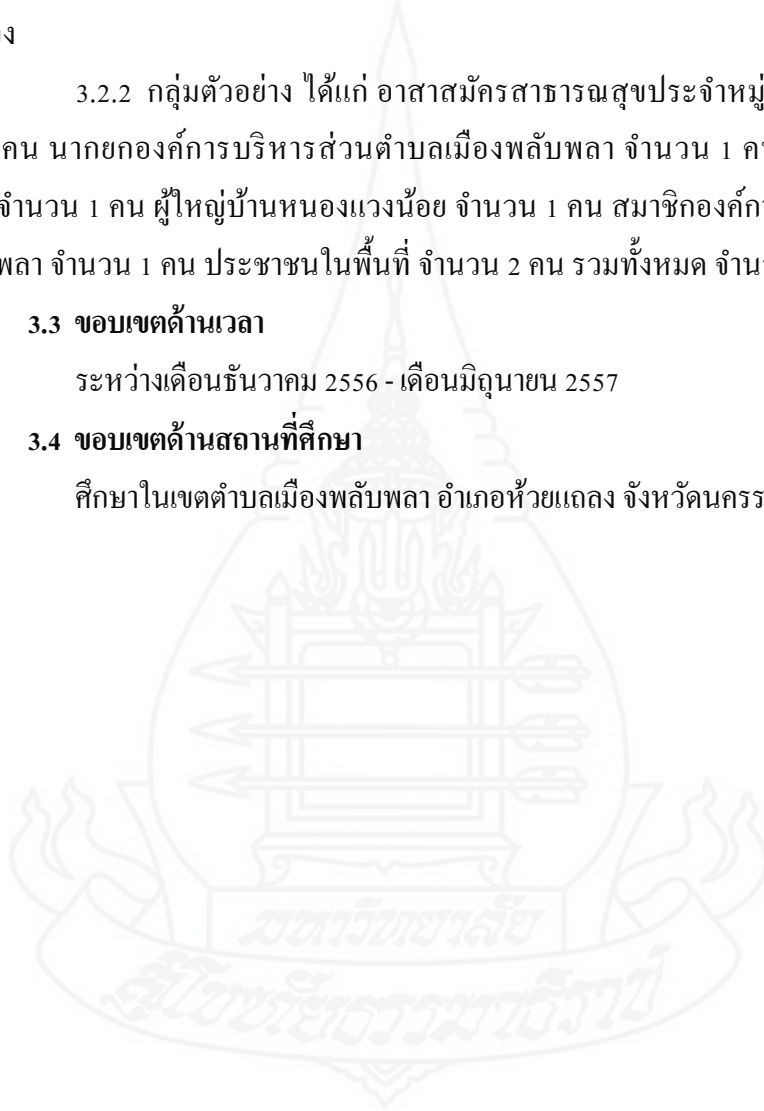
3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านหนองแวงน้อย จำนวน 3 คน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองพลับพลา จำนวน 1 คน กำนันตำบลเมืองพลับพลา จำนวน 1 คน ผู้ใหญ่บ้านหนองแวงน้อย จำนวน 1 คน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองพลับพลา จำนวน 1 คน ประชาชนในพื้นที่ จำนวน 2 คน รวมทั้งหมด จำนวน 9 คน

3.3 ขอบเขตด้านเวลา

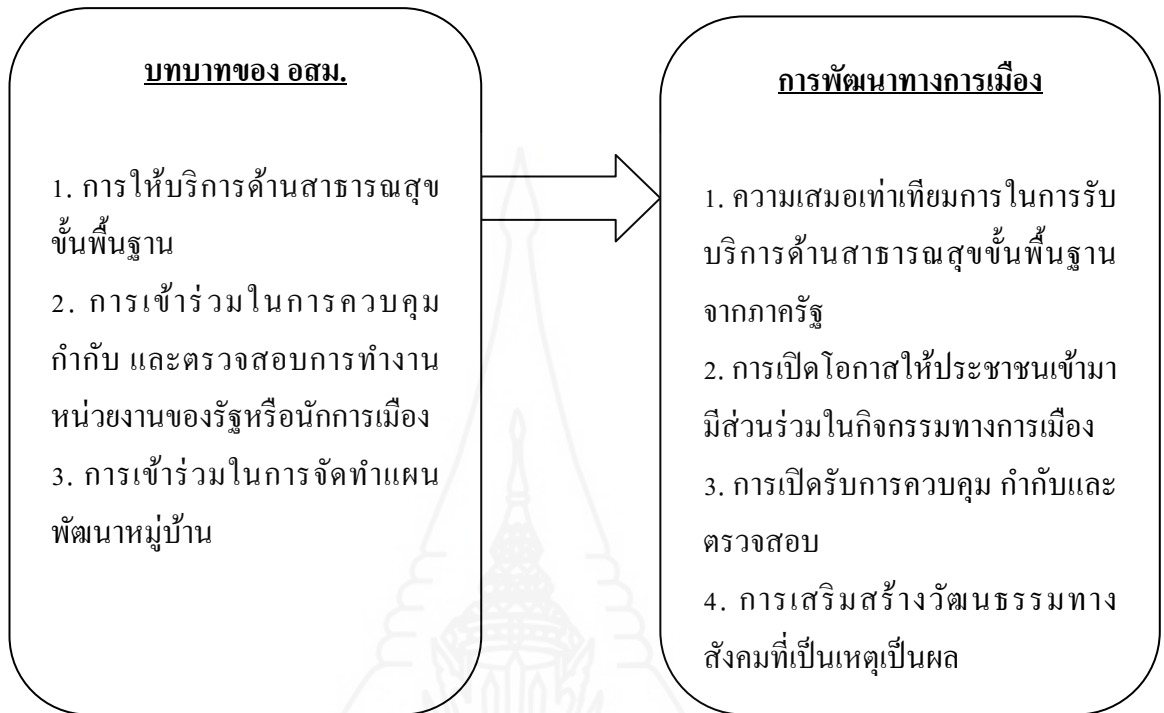
ระหว่างเดือนธันวาคม 2556 - เดือนมิถุนายน 2557

3.4 ขอบเขตด้านสถานที่ศึกษา

ศึกษาในเขตตำบลเมืองพลับพลา อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

4. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านกับที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 **อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)** หมายถึง บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากชาวบ้านในแต่ละกลุ่มบ้าน และได้รับการอบรมตามหลักสูตรที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด

5.2 **หมู่บ้าน** หมายถึง หมู่บ้านหนองแวงน้อย ตำบลเมืองพลับพลา อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครราชสีมา

5.3 **บทบาท** หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการให้บริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานจากภาครัฐ การเข้าร่วมการควบคุม กำกับ และตรวจสอบการทำงานหน่วยงานของรัฐหรือนักการเมือง และการเข้าร่วมในการวางแผนพัฒนาหมู่บ้าน

5.4 **พัฒนาการเมือง** หมายถึง การที่ประชาชนได้รับบริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานจากภาครัฐอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมใน

กิจกรรมทางการเมือง การเปิดรับการควบคุม กำกับและตรวจสอบ และการมีวัฒนธรรมทางสังคม
ที่เป็นเหตุเป็นผล

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ทำให้ทราบบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่มีต่อการพัฒนา
ทางการเมือง

6.2 ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุข
ประจำหมู่บ้านที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง

6.3 สามารถนำข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าอิสระไปส่งเสริมและพัฒนาบทบาทของ
อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการพัฒนาทางการเมือง

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง : กรณีศึกษาบ้านหนองแวงน้อย ตำบลเมืองพลับพลา อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดต่อไปนี้มาเป็นกรอบในการศึกษาวิจัยคือ

1. แนวคิดเกี่ยวกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)
2. แนวคิดการพัฒนาทางการเมือง
3. แนวคิดกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดัน
4. แนวคิดประชาธิปไตยชุมชน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

1.1 ความหมายของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

ระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พ.ศ. 2554 (ราชกิจจานุเบกษา 2554: 1) ได้นิยามความหมายของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) หมายความว่า บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากหมู่บ้านหรือชุมชนและผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมมาตรฐานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่คณะกรรมการกลางกำหนด

สำนักงานคณะกรรมการสาธารณสุขมูลฐาน (อ้างในวิรัตน์ ศรีรักษ์ 2546: 24-25) อสม. หมายถึง ประชาชนที่ได้รับการคัดเลือกจากประชาชนในชุมชน โดยวิธีสังคมมติหรือแบบประชาธิปไตย เข้ามารับการอบรมความรู้ด้านสาธารณสุข โดยผู้ที่คัดเลือกต้องเป็นผู้นำทางความคิด ความรู้ และชักชวนเพื่อนบ้านให้ดูแลแก้ปัญหาสุขภาพอนามัยของตนเอง ครอบครัว และชุมชนได้ เป็นผู้เสียสละ ได้รับความไว้วางใจ ยอมรับนับถือจากเพื่อนบ้าน มีความสมัครใจจะทำงานเพื่อส่วนรวม ด้วยความเสียสละและมีเวลาพอที่จะช่วยเหลือเพื่อนบ้านและชุมชน มีความรู้อ่านออกเขียนได้ และมันศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม มีสุขภาพดี มีอาชีพที่แน่นอน และอยู่อาศัยประจำในหมู่บ้านนั้น

1.1.1 คุณสมบัติของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

ระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พ.ศ.2554 (ราชกิจจานุเบกษา 2554: 5) ได้กำหนดคุณสมบัติของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ดังนี้

- 1) อายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์
- 2) มีชื่อในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่เป็นการประจำในหมู่บ้านหรือชุมชนที่ประสงค์จะเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านไม่น้อยกว่าหกเดือน
- 3) มีความรู้สามารถอ่านออกเขียนได้
- 4) สมครใจและเสียสละเพื่อช่วยเหลือการดำเนินงานสาธารณสุข
- 5) ประสงค์จะเข้าร่วมหรือเคยเข้าร่วมการดำเนินงานสาธารณสุขและต้องการพัฒนาชุมชนของตนเอง
- 6) มีความประพฤติอยู่ในกรอบศีลธรรมอันดี ได้รับความไว้วางใจและยกย่องจากประชาชน
- 7) มีสุขภาพดีทั้งกายและใจ และมีพฤติกรรมทางด้านสุขภาพที่เป็นแบบอย่าง
- 8) มีเวลาให้กับการทำงานในบทบาทอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

1.1.2 จำนวนอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.)

พื้นที่ชนบท

จำนวนหลังคาเรือน 8 - 15 หลังคาเรือน มี อสม. จำนวน 1 คน

พื้นที่เขตเมือง

เขตชุมชนแออัด จำนวนหลังคาเรือน 20 - 30 หลังคาเรือน มี อสม. จำนวน 1 คน

เขตชุมชนชานเมือง

จำนวนหลังคาเรือน จำนวนหลังคาเรือน 8 - 15 หลังคาเรือน มี อสม. จำนวน 1 คน

1.1.3 การคัดเลือกอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

ระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พ.ศ.2554 (ราชกิจจานุเบกษา 2554 : 6) ได้กำหนดการคัดเลือก อสม. ไว้ดังนี้

- 1) หมู่บ้านหรือชุมชนคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติ และแสดงเจตนาเป็น อสม. โดยความเห็นชอบของหัวหน้าครอบครัวหรือผู้แทนจำนวนไม่น้อยกว่าสิบหลังคาเรือนที่อาศัยในหมู่บ้านหรือชุมชนที่บุคคลที่มีคุณสมบัติมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน

2) ให้สถานบริการสุขภาพที่รับผิดชอบชุมชนนั้นเสนอรายชื่อบุคคลตาม 1) ต่อ นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด หรือผู้อำนวยการสำนักงานอนามัยกรุงเทพมหานครแล้วแต่กรณี เพื่อเข้ารับการฝึกอบรม

3) ให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านสนับสนุนการจัดการให้ผู้ได้รับการคัดเลือกเข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรอบรมมาตรฐานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

4) ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดและนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด หรือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและผู้อำนวยการสำนักงานอนามัยกรุงเทพมหานครแล้วแต่กรณีออกไปประกาศนียบัตรให้แก่ผู้ที่ผ่านการอบรมตามข้อ 3) และผ่านการประเมินความรู้ความสามารถตามหลักสูตร

1.1.4 บทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

ระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พ.ศ.2554 (ราชกิจจานุเบกษา 2554 : 7-8) ได้กำหนดบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของ อสม. ดังนี้

- 1) ปฏิบัติตามนโยบายกระทรวงสาธารณสุข
- 2) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ หรือจัดการรณรงค์ และให้ความรู้ทางด้านสาธารณสุขมูลฐาน
- 3) ให้บริการสาธารณสุขแก่ประชาชนตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข หรือบทบัญญัติของกฎหมายอื่นๆ
- 4) จัดกิจกรรมเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาสาธารณสุขที่สอดคล้องกับสถานะสุขภาพของท้องถิ่น
- 5) เป็นแกนนำในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน โดยการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน และประสานแผนการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและแหล่งอื่นๆ
- 6) ให้ความรู้ด้านการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ด้านสุขภาพ การเข้าถึงบริการสาธารณสุข
- 7) ศึกษาพัฒนาตนเอง และเข้าร่วมประชุม ตลอดจนปฏิบัติงานตามที่หน่วยงานอื่นร้องขอ
- 8) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจะต้องดำเนินการตามมาตรฐานสมรรถนะของ อสม.

9) ประสานการดำเนินงานสาธารณสุขในชุมชนและปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงองค์กรพัฒนาชุมชนอื่นๆ ในท้องถิ่น

1.2 ที่มาของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

วรเดช จันทรศร (2548: 207-210) ได้ศึกษาที่มาของ อสม. ว่าเมื่อ พ.ศ.2520 ที่ประชุมสมัชชาองค์กรอนามัยโลกได้มีมติร่วมกันว่า “การมีสุขภาพดีเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนที่จะพึงได้รับ โดยต้องไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม” ดังนั้น ที่ประชุมจึงได้เรียกร้องให้รัฐบาลของทุกประเทศเป็นผู้รับผิดชอบและจัดหาวิธีที่เหมาะสมเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย สุขภาพดีถ้วนหน้าเมื่อปี พ.ศ.2543 หรือ Health for all by year 2000 และในปีถัดมาองค์การอนามัยโลกก็ได้จัดให้มีการประชุมขึ้นอีกครั้งหนึ่งที่เมืองอัลมาตา ประเทศสหภาพโซเวียตเพื่อหาหลักการและกลวิธีที่จะบรรลุถึงสุขภาพดีถ้วนหน้า และได้มีการประกาศแถลงการณ์ที่เรียกกันว่า “คำประกาศอัลมาตา 2001”

ความหมายของการสาธารณสุขมูลฐาน หมายถึง การดูแลสุขภาพตามความจำเป็น โดยใช้วิธีการและเทคโนโลยีที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติพิสูจน์ได้ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และเป็นที่ยอมรับของสังคมโดยความร่วมมืออย่างเต็มที่ของประชาชน วิธีการและเทคโนโลยีดังกล่าวจะต้องจัดทำให้มีอยู่โดยทั่วไป ซึ่งบุคคลและครอบครัวในชุมชนสามารถเข้าถึงได้ วิธีการและเทคโนโลยีเหล่านั้นต้องมีราคาถูกพอที่ชุมชนและประเทศชาติจะสามารถจัดหาและบำรุงรักษาได้ในทุกระดับของการพัฒนา ทั้งนี้โดยยึดหลักการตัดสินใจด้วยตนเองและการพึ่งตนเองได้ของบุคคลและชุมชนเป็นประการสำคัญ

การสาธารณสุขมูลฐานยังเป็นส่วนสำคัญของระบบการสาธารณสุข และระบบการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนของประเทศเป็นจุดเริ่มแรกที่ประชาชนจะเข้าสู่ความเชื่อมโยงกับระบบบริการสาธารณสุขของรัฐ จึงเป็นสิ่งที่เกื้อหนุนให้บริการสาธารณสุขของรัฐเข้าไปใกล้การดำรงชีวิต และการงานของประชาชนมากที่สุด และจัดได้ว่าเป็นองค์ประกอบแรกของการให้บริการที่ต่อเนื่อง

สำหรับประเทศไทยในฐานะที่เป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติก็ได้ร่วมลงนามในสนธิสัญญาว่าด้วยข้อตกลงกับองค์การอนามัยโลกเมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2523 เพื่อเป็นการให้คำยืนยันว่าประเทศไทยจะยึดถือการสาธารณสุขมูลฐานเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาระบบการสาธารณสุขของประเทศ

คณะกรรมการสาธารณสุขมูลฐานได้ให้ความหมายของสาธารณสุขมูลฐานว่าการสาธารณสุขมูลฐานเป็นกลวิธีทางสาธารณสุขที่เพิ่มขึ้นจากระบบบริการสาธารณสุขของรัฐ ซึ่งมี

อยู่ในระดับตำบลและหมู่บ้าน การสาธารณสุขมูลฐานเป็นวิธีการให้บริการสาธารณสุขที่ผสมผสาน ทั้งทางด้านการรักษาพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรคและการฟื้นฟูสภาพที่ดำเนินการ โดยประชาชนเอง ซึ่งประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินงานและประเมินผล โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านวิชาการ ข้อมูลข่าวสาร การให้การศึกษา ฝึกอบรมและ ระบบส่งต่อผู้ป่วยโดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นหลัก

ความหมายของการสาธารณสุขมูลฐานในแง่ที่มองว่าเป็นส่วนที่เพิ่มขึ้นจากระบบ บริการของรัฐเช่นนี้ได้ก่อให้เกิดผลดีต่องานสาธารณสุขมูลฐานเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากการ พัฒนาการในช่วงระยะเวลาสิบปีที่ผ่านมา กระทรวงสาธารณสุขได้ผลักดันให้กิจกรรมสาธารณสุข มูลฐานได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วครอบคลุมพื้นที่เกือบทุกประเทศ อย่างไรก็ตามองค์ประกอบของการ สาธารณสุขมูลฐานตามนัยของความหมายนี้ทำให้หัวใจของงานสาธารณสุขมูลฐานในประเทศไทย นอกจากการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ การจัดสร้างระบบบริการสาธารณสุขพื้นฐาน (basic health service) การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาสุขภาพของชุมชน (appropriate technology) และการพัฒนาผสมผสานที่ใช้วิธีการประสานงานระหว่างสาขาอื่นๆ ด้วย

1.3 แนวคิดเรื่องความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)

ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) เป็นข้อมูลที่แสดงถึงลักษณะของสังคมไทยที่ พึ่งประสงค์ตามเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำของเครื่องชีวิตว่าอย่างน้อยคนไทยควรมีระดับความ เป็นอยู่ไม่ต่ำกว่าระดับไหนในช่วงระยะเวลาหนึ่งๆและทำให้ประชาชนสามารถทราบได้ด้วยตนเอง ว่าในขณะนี้คุณภาพชีวิตของตนเองครบครันไปถึงหมู่บ้านอยู่ในระดับใดมีปัญหาที่จะต้อง แก้ไขในเรื่องใดบ้างเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเองครบครัน และสังคมอันเป็นนโยบายสำคัญในการพัฒนาชนบทของประเทศข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) คือข้อมูลในระดับครัวเรือนที่แสดงถึงสภาพความจำเป็นพื้นฐานของคนในครัวเรือนในด้านต่างๆ เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำเอาไว้ว่าคนควรมีคุณภาพชีวิตในแต่ละเรื่อง อย่างไรในช่วงระยะเวลาหนึ่งๆ (คู่มือการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย)

1.3.1 ความหมายของคุณภาพชีวิต และ จปฐ.

คณะกรรมการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน (พชช.) (2548) ได้ให้ ความหมายของคุณภาพชีวิต และจปฐ. ดังนี้

คุณภาพชีวิต หมายถึง การดำรงชีวิตของมนุษย์ในระดับที่เหมาะสมตาม ความจำเป็นพื้นฐานในสังคมหนึ่งๆ ในช่วงเวลาหนึ่งๆ ซึ่งคุณภาพชีวิตของประชาชนจะดีหมายถึง ครอบครัวนั้นหรือชุมชนนั้นได้บรรลุเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ) ครบถ้วนทุกประการ

จปฐ. หมายถึง สิ่งจำเป็นแก่การครองชีพพื้นฐานของบุคคลหรือเป็นความต้องการพื้นฐานขั้นต่ำของชุมชนเพื่อที่จะให้เป็นเกณฑ์ตรวจสอบได้ว่าในชุมชนหนึ่งๆ นั้นยังขาดแคลนในเรื่องใดบ้างและขาดแคลนแค่ไหน

1.3.2 ขั้นตอนการนำ จปฐ. ไปใช้ในการพัฒนา

ขั้นตอนที่ 1

แบบสำรวจข้อมูล จปฐ. แบ่งเป็น 2 แบบ คือ

- 1) แบบสำรวจข้อมูลครัวเรือนเรียกว่า จปฐ. 1 ใช้ 1 เล่ม ต่อ 1 ครัวเรือน ต้องไปสอบถามหรือสัมภาษณ์หรือสังเกตทุกครัวเรือนในหมู่บ้าน/ชุมชน
- 2) แบบประมวลผลและเทียบเป้าหมายข้อมูล จปฐ. ของชุมชน เรียกว่า จปฐ. 2 ซึ่งหลังจากบันทึกข้อมูล จปฐ. 1 ของทุกครัวเรือนของหมู่บ้าน/ชุมชนเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์แล้วระบบโปรแกรมจะทำการประมวลผลและเทียบเป้าหมายโดยอัตโนมัติทำให้ทราบว่าตัวชี้วัดของหมู่บ้าน/ชุมชนที่ยังไม่บรรลุเป้าหมาย จปฐ.

ขั้นตอนที่ 2 ระบุปัญหาหมู่บ้าน/ชุมชน

ประชาชนรู้ปัญหาเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของหมู่บ้าน/ชุมชน โดยดูจากผลการจัดเก็บข้อมูล จปฐ. ของหมู่บ้าน/ชุมชน ซึ่งจะต้องร่วมมือกันระหว่างชุมชนภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อช่วยแก้ไขตัวชี้วัดที่ยังไม่บรรลุเป้าหมายต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ปัญหาเพื่อกำหนดสาเหตุของปัญหา

การวิเคราะห์ปัญหาคือ การคิดคำนึงถึงต้นตอสาเหตุของปัญหาต่างๆ เพื่อจะกำหนดแนวทางวิธีการแก้ไขปัญหาได้ถูกต้อง โดยข้อควรคำนึงในขั้นตอนนี้วิเคราะห์ปัญหา คือ

- 1) ในการวิเคราะห์ จปฐ. จะต้องวิเคราะห์ จปฐ. ทุกข้อที่ยังไม่บรรลุเป้าหมาย โดยมีพื้นฐานว่า

1.1) จปฐ. นั้นเป็นความต้องการต่ำสุด ควรที่จะต้องช่วยกันแก้ไขทุกข้อ เพราะ จปฐ. ทุกข้อมีความสำคัญเท่าเทียมกัน

1.2) จปฐ. นั้นข้อนั้นมีหลายๆ แนวทางแก้ไขที่จะทำได้ บางแนวทางก็ทำยาก บางแนวทางก็ทำง่าย ดังนั้น จึงควรที่จะวิเคราะห์ จปฐ. ที่ยังไม่บรรลุเป้าหมายทุกข้อ แล้วจึงค่อยมาเลือกหรือจัดลำดับความสำคัญที่แนวทางแก้ไขว่า อะไรบ้างทำได้ก่อน อะไรบ้างจะต้องรอทำทีหลัง

ขั้นตอนที่ 4 จัดลำดับก่อนหลังและวางแผนแก้ไข

โดยพิจารณาจากผลการจัดเก็บข้อมูล จปฐ. ตัวชี้วัดที่ต่ำกว่าเป้าหมายมากที่สุด เป็นปัญหาแรกที่ต้องได้รับการแก้ไขเรียงลำดับลงไป แต่ในความเป็นจริงต้องให้ชาวบ้านของ

ชุมชนได้ตัดสินใจเองว่าควรแก้ไขเรื่องใดก่อนหลังตามลำดับของความรุนแรงของปัญหาและความเป็นไปได้ของการแก้ไข

ขั้นตอนที่ 5 ดำเนินตามแผน

เมื่อแผนของชุมชนหรือแนวทางแก้ไขปัญหาที่ชาวบ้านสามารถทำเองได้เขียนเสร็จแล้วก็ดำเนินการได้ตามกำหนดเวลาที่ตั้งไว้ได้โดยไม่ต้องรอ ส่วนแผนที่ของงบประมาณจากรัฐนั้นต้องรออนุมัติจากรัฐก่อนจึงจะดำเนินการได้

ขั้นตอนที่ 6 ประเมินผล

เมื่อดำเนินโครงการในชุมชนเป็นระยะเวลา 1 ปี ก็ควรประเมินผลโดยการสำรวจความจำเป็นพื้นฐานใหม่ ซึ่งจะทำให้ได้ประโยชน์คือ

1) ทำให้ทราบว่า ผลการปฏิบัติงานตามโครงการนั้นบรรลุผลสำเร็จแค่ไหน ทำไปได้เพียงใด และเหลืออีกเท่าไรจึงจะบรรลุเป้าหมาย จปฐ.

2) ทำให้ทราบว่าหมู่บ้านได้ดำเนินการแก้ไขปัญหา จปฐ. บรรลุเป้าหมายไปแล้วกี่ข้อ และยังมีเหลืออีกกี่ข้อจะได้ดำเนินการแก้ไขต่อไป

3) ทำให้ทราบปัญหาอุปสรรคต่างๆ ของการดำเนินงานตามโครงการ เพื่อปรับปรุงวิธีการดำเนินงานในปีต่อไปให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพของชุมชนนั้นต่อไป

4) ในส่วนของรัฐเองก็จะทราบว่า ประสิทธิภาพของรัฐในการดำเนินงานนี้มีมากน้อยเพียงใด แนวความคิด จปฐ. กลวิธีรูปแบบดำเนินงานเพื่อแก้ จปฐ. นี้สอดคล้องเหมาะสมกับชุมชนเพียงใด เพื่อปรับปรุงนโยบายกลวิธีในระดับสูงต่อไป

ขั้นตอนที่ 7 สอนชุมชนต่างๆ

เมื่อพัฒนาชุมชนจนครบวงจรแล้ว ชุมชนควรจะเป็นครูหรือเป็นชุมชนตัวอย่างให้กับชุมชนอื่นๆ เพื่อจะสร้างเป็นชุมชนเครือข่าย ซึ่งจะเกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ในเครือข่ายและชุมชนนอกเครือข่ายอีกต่อไปในอนาคต อนึ่งการเรียนรู้จากชาวบ้านโดยชาวบ้านนี่จะเป็นการเรียนรู้เป็นธรรมชาติค่อยเป็นค่อยไป สอดคล้องกับความรู้สึกรักคิดวัฒนธรรมของชาวบ้าน

2. แนวคิดการพัฒนาทางการเมือง

2.1 ความหมายของการพัฒนาทางการเมือง

สมบัติ ชำรงชัยวงศ์ (2556: 329-331) การพัฒนาทางการเมือง (Political Development) เป็นเป้าหมายและกระบวนการทางการเมืองที่สังคมต่างๆ พึ่งประสงค์ กล่าวคือ สังคมส่วนใหญ่ล้วน

ต้องการได้ชื่อว่าเป็นสังคมที่มีระดับการพัฒนาทางการเมืองสูงหรือเป็นสังคมที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาทางการเมือง ในขณะที่เดียวกันการพัฒนาทางการเมืองก็คือ กระบวนการทางการเมือง (Political Process) อันได้แก่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กรทางการเมือง และกิจกรรมทางการเมืองที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายทางการเมืองที่ปรารถนา

Lucian W. Pye (สมบัติ ชำรงฉัตรวงศ์ 2556: 331-337) ได้ให้ความหมายของพัฒนาการเมือง ดังนี้

1) การพัฒนาทางการเมือง คือ การทำให้ระบบการเมืองเป็นรากฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจ (Political development as the political prerequisite of economic development) แนวคิดนี้ได้รับอิทธิพลจากนักเศรษฐศาสตร์ โดยหากระบวนการเมืองมีระดับการพัฒนาสูงจะส่งเสริมให้เกิดความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ และในทางตรงข้ามถ้าสังคมใดมีระดับการพัฒนาทางการเมืองที่ต่ำจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ

2) การพัฒนาทางการเมือง คือ ระบบการเมืองของสังคมอุตสาหกรรม (Political development as the politics typical of industrial societies) แนวคิดนี้เห็นว่า การพัฒนาทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจ กล่าวคือ สังคมที่จะพัฒนาจนก้าวสู่สังคมอุตสาหกรรมได้นั้น ระบบการเมืองจะต้องมีระดับการพัฒนาสูง

3) การพัฒนาทางการเมือง คือ การเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองให้ทันสมัย (Political development as political modernization) แนวคิดนี้เชื่อมั่นว่า สังคมที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาอุตสาหกรรมจะมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองให้ทันสมัย (Political modernization)

4) การพัฒนาทางการเมือง คือ การเสริมสร้างรัฐชาติ (Political development as the operation of a Nation-State) แนวคิดนี้เห็นว่า สังคมที่มีการปฏิรูประบบการเมืองจากระบบเดิมไปสู่ระบบที่มีสมรรถนะในการดำรงรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม มีความสามารถในการระดมทรัพยากรเพื่อสร้างสรรค์ประโยชน์แก่สังคมอย่างมีประสิทธิภาพ และได้รับการยอมรับจากนานาชาติในฐานะที่เป็นรัฐอธิปไตย ซึ่งเป็นลักษณะของการเสริมสร้างความเป็นรัฐชาติ โดยใช้นโยบายชาตินิยมเป็นเครื่องมือ

5) การพัฒนาทางการเมือง คือ การพัฒนาระบบบริหารและกฎหมาย (Political development as administrative and legal development) แนวคิดนี้เชื่อว่า การพัฒนาทางการเมืองจะต้องเริ่มต้นจากการจัดระเบียบทางกฎหมายและระบบบริหารให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะระบบราชการที่มีประสิทธิภาพจะเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการพัฒนา

6) การพัฒนาทางการเมือง คือ การระดมมวลชนและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (Political development as mass mobilization and participation) แนวคิดนี้ถือว่าอำนาจทางการเมืองเป็นของประชาชน ดังนั้น ประชาชนจะต้องแสดงบทบาทในการควบคุม กำกับ และตรวจสอบระบบการเมือง เพื่อให้มั่นใจว่าการบริหารประเทศเพื่อเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง

7) การพัฒนาทางการเมือง คือ การสร้างสรรค์ระบอบประชาธิปไตย (Political development as the building of democracy) แนวคิดนี้เห็นว่า การพัฒนาทางการเมืองที่แท้จริงคือการสร้างสรรค์ระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น การทำให้ระบบการเมืองมีระดับความเป็นประชาธิปไตยมากเพียงใด ย่อมแสดงว่าระบบการเมืองนั้นยังมีระบบการพัฒนาการเมืองสูง

8) การพัฒนาทางการเมือง คือ การสร้างเสถียรภาพและการเปลี่ยนแปลงตามกฎกติกา (Political development as stability and orderly change) แนวคิดนี้เห็นว่า ระบบการเมืองอาจเปลี่ยนแปลงได้เสมอ และเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคมอาจส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง แต่ระบบการเมืองที่พัฒนาแล้ว การเปลี่ยนแปลงใดๆ จะต้องเป็นไปตาม กติกาหรือระเบียบกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้

9) การพัฒนาทางการเมือง คือ การระดมสรรพกำลังและอำนาจ (Political development as mobilization and power) แนวคิดนี้เชื่อว่า ระบบการเมืองที่มีศักยภาพมีความสามารถในการใช้อำนาจบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ ตรงกันข้ามกับระบบการเมืองที่ไม่มั่นคง การตัดสินใจของผู้บริหารจะมีอำนาจในทางปฏิบัติต่ำมาก โดยเฉพาะอำนาจในการริเริ่มนโยบายใหม่ๆ แทบไม่มีเลย

10) การพัฒนาทางการเมือง คือ มิติหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Political development as one aspect of a multi Dimensional process of social change) แนวคิดนี้เห็นว่า รูปแบบทั้งหมดของการพัฒนาทั้งการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองมีความสัมพันธ์กัน อย่างใกล้ชิด ไม่มีการพัฒนาด้านใดที่เป็นอิสระจากกัน โดยสิ้นเชิง

2.3 องค์ประกอบของการพัฒนาทางการเมือง

Lucian W. Pye (สุจิต บุญบงการ 2546: 8) ได้พิจารณาองค์ประกอบของการพัฒนาทางการเมือง 3 ประการ ดังนี้

1) ความเท่าเทียมกัน (Equality) ความเท่าเทียมกันนี้มีได้เฉพาะแต่ความเท่าเทียมกันตามกฎหมายหรือสิทธิเท่าเทียมกันในทางการเมืองของประชาชนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทั้งในระบบประชาธิปไตยและระบบเผด็จการเป็นแต่เพียงในระบบเผด็จการการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องการระดมพลังจากรัฐบาล ความเท่าเทียมกันนี้ยังหมายถึงการเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเรื่องของความสามารถของบุคคล

ไม่ใช่เรื่องชาติตระกูลเป็นเกณฑ์ เช่น ในอดีตผู้นำประเทศ อาทิเจ้าผู้ครองแคว้น กษัตริย์ หรือบรรดาขุนนาง มักได้รับตำแหน่งโดยการสืบสายโลหิต บิดาเป็นกษัตริย์ บุตรก็ได้เป็นกษัตริย์ บิดาเป็นขุนนาง บุตรก็มักได้เป็นขุนนาง แต่ในระบบการเมืองในปัจจุบันผู้นำประเทศไม่ว่าจะเป็นประธานาธิบดี หรือนายกรัฐมนตรี ล้วนแล้วแต่เป็น โดยอาศัยความสามารถส่วนตัวทั้งสิ้น เช่น ผ่านการเลือกตั้งหรือความสามารถทางการเมืองรูปแบบต่างๆ กัน มิใช่เรื่องของการสืบตระกูล

2) ความสามารถของระบบการเมือง (Capacity) ความสามารถนี้เกี่ยวกับการดำเนินนโยบาย (Output) ของระบบ เป็นเรื่องของความสามารถของระบบว่าจะผลักดันสังคมและระบบเศรษฐกิจให้เป็นที่ไปตามแนวทางที่ผู้นำต้องการได้มากน้อยเพียงใด เป็นเรื่องของประสิทธิภาพการดำเนินงานของรัฐบาลของผู้นำทางการเมือง รวมทั้งสภาพต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อการทำงานของรัฐบาล ระบบการเมืองที่มีความสามารถสูงจะสามารถตอบสนองความต้องการด้านต่างๆ ของประชาชนได้เป็นอย่างดี มีความสามารถที่จะให้นโยบายได้รับการปฏิบัติอย่างมีความเป็นเหตุเป็นผล (Rationality) และหลักการทางโลก (Secular) ในการบริหารงาน ซึ่งหมายความว่า จะต้องคำนึงถึงข้อเท็จจริง ไม่ใช่ยึดถือเรื่องของโหราศาสตร์ เรื่องของดวง หรือไสยศาสตร์

3) การแบ่งโครงสร้างทางการเมืองให้มีความแตกต่างและมีความชำนาญเฉพาะ (Differentiation and specialization) ในระบบการเมืองที่พัฒนาแล้วจำเป็นต้องมีการจำแนกหน่วยงานออกตามความสามารถเฉพาะอย่าง มีความรับผิดชอบที่เฉพาะเจาะจง ถือว่าเป็นการแบ่งแยกการทำงานตามความสามารถ เช่น สถาปนาผู้ออกกฎหมาย มีคณะรัฐมนตรีเป็นผู้บริหาร มีศาลเป็นผู้ตัดสินคดี มีระบบราชการซึ่งแบ่งเป็นกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ตามความชำนาญของตน เป็นต้น แต่การแบ่งแยกเช่นนี้ไม่ใช่ก่อให้เกิดความแตกแยกและเป็นอิสระเอกเทศ แต่จะต้องมีการร่วมมือกัน ประสานงานกัน และต้องสอดคล้องกับการรวมตัวกันในชาติ

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (2556: 337-341) องค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาทางการเมือง 5 ประการ ดังนี้

1) ความเสมอภาค (Equality) ประชาชนจะต้องมีความเสมอภาคในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งในการใช้สิทธิทางการเมืองและในการร่วมกิจกรรมทางการเมือง รวมถึงความเสมอภาคในด้านกฎหมาย แม้ความเสมอภาคมีความหมายครอบคลุมทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยประชาชนจะต้องได้รับสิทธิอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะสิทธิที่จะได้รับบริการจากรัฐบาล ทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข สวัสดิภาพ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิต

2) ความสามารถของระบบการเมือง (Capacity) หมายถึง ความสามารถที่ระบบการเมืองจะตอบสนองความต้องการของประชาชน ทั้งในทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง โดยที่ระบบการเมืองจะต้องเปิดรับการควบคุม กำกับและตรวจสอบจากประชาชน เพื่อให้มั่นใจได้ว่าการ

ตัดสินใจใดๆ ทางการเมือง จะเสริมสร้างให้ประชาชนมีความกินดีอยู่ดีโดยเสมอภาคกันระบบการเมืองที่มีระดับการพัฒนาสูง จะสามารถผลักดันกระบวนการพัฒนาประเทศทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม จากกระบวนการผลิตแบบดั้งเดิมไปสู่สังคมอุตสาหกรรม เพื่อให้ประชาชนมีรายได้ที่มั่นคงและมีคุณภาพที่ดี

3) การแบ่งโครงสร้างทางการเมืองให้มีความแตกต่างและมีความชำนาญเฉพาะ (Differentiation and specialization) เป้าหมายจะต้องเป็นการเสริมสร้างให้โครงสร้างทางการเมืองมีความแตกต่างตามภารกิจ และมีความชำนาญเฉพาะในการปฏิบัติภารกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน นอกจากการแบ่งโครงสร้างทางการเมืองการปกครองตามความชำนาญเฉพาะมิได้หมายความว่า เป็นการแบ่งแยกองค์กรของรัฐให้เป็นอิสระโดยไม่เกี่ยวข้องกัน แต่หมายถึงความเป็นอิสระที่มิการทำงานอย่างสอดคล้องประสานกัน และเกี่ยวเนื่องกัน เป็นการบูรณาการความสามารถที่แตกต่างเข้าด้วยกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายในการสร้างสรรค์สังคมที่ดีให้แก่ประชาชน

4) การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีเหตุผล (Secularization of Political Culture) สังคมแบบดั้งเดิมที่ปกครองแบบอำนาจนิยมมักจะปลูกฝังให้ประชาชนยึดมั่นในจารีตประเพณีอย่างขาดเหตุผล ยึดถือเรื่อง โชคกลาง ปลูกฝังให้ประชาชนเห็นว่าผู้ปกครองเป็นผู้มีบุญญาบารมี ส่วนประชาชนที่ยากจนอดอยากเป็นเพราะกรรมเก่าแต่ชาติปางก่อน ดังนั้น ควรมีการพัฒนาทางการเมืองโดยมุ่งส่งเสริมให้ประชาชนใช้เหตุผลในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะความเป็นเหตุเป็นผลที่ประชาชนจะต้องควบคุมกำกับ และตรวจสอบระบบการเมืองอย่างใกล้ชิด

5) ความเป็นอิสระของระบบย่อย (Subsystem Autonomy) คือ ผลผลิตของการกระจายอำนาจทางการเมือง เพื่อให้ระบบย่อยมีอำนาจในการพิจารณาปัญหา สาเหตุความเดือดร้อน และความต้องการของประชาชน รวมไปถึงการกำหนดแนวทางในการที่จะแก้ไขปัญหาหรือเสริมสร้างความสามารถในการตอบสนองความต้องการของประชาชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.4 ความสำคัญของการพัฒนาทางการเมือง

ความสำคัญของการพัฒนาทางการเมืองมีดังนี้

1) ทำให้เป้าหมายของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของแต่ละประเทศเด่นชัดขึ้น ช่วยชี้ให้เห็นว่าอะไรเป็นเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายที่น่าพึงปรารถนา และอะไรที่ไม่ใช่

2) การพัฒนาทางการเมืองมีความสำคัญอย่างมากต่อแนวทางและวิธีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของแต่ละประเทศการศึกษาพัฒนาการเมืองได้ให้ข้อคิดแก่ผู้นำของประเทศกำลังพัฒนาถึงแนวทางต่างๆ ที่จะพัฒนาประเทศว่าสามารถทำได้หลายทาง สามารถเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียของแนวทางต่างๆ และความเหมาะสมกับสภาพของประเทศตนมากน้อยเพียงใด

3) การพัฒนาทางการเมืองมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางด้านสังคม และเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก ต่างส่งเสริมซึ่งกันและกัน พัฒนาการทางการเมืองจะมีส่วนช่วยส่งเสริมความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจจะช่วยให้ระบบการเมืองพัฒนาได้เร็วขึ้น

สำหรับประเทศไทยนั้น เป้าหมายของการพัฒนาทางการเมืองมีอยู่ 3 ประการสำคัญ คือ (อมร รักษาสัตย์ 2544: 472-473)

ประการแรก มุ่งก่อให้เกิดเสถียรภาพทางการเมือง (Political Stability) แก่ระบบการเมือง และความมั่นคงของสถาบันการเมืองต่างๆ โดยเฉพาะเสถียรภาพของรัฐบาล เพื่อทำหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดินได้อย่างต่อเนื่องครบวาระของการดำรงตำแหน่ง

ประการที่สอง มุ่งให้เกิดความชอบธรรม (Legitimacy) แก่ระบบการเมืองและบุคคลที่เข้าดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยการสร้างมาตรการกลไกเพื่อถ่วงถ่วงบุคคลที่จะเข้าไปดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้มีความสุจริต และใช้อำนาจทางการเมืองโดยสุจริตเช่นกัน

ประการที่สาม มุ่งให้ระบบการเมืองสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Efficiency and Effectiveness) อันหมายถึง ระบบการเมืองมีมาตรการกลไกที่สามารถทำงานให้เกิดผลตามเจตนารมณ์ของการก่อตั้งสถาบันการเมือง หรือองค์การของรัฐต่างๆ

2.5 ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทางการเมืองไทย

จุมพล นิมิตพานิช (2546: 101-143) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทางการเมืองไทยว่าประกอบด้วย ปัจจัยทางด้านนามธรรม ปัจจัยด้านรูปธรรม และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ดังนี้

1) ปัจจัยทางด้านนามธรรม

1.1) การอบรมกล่อมเกลாதองการเมือง ซึ่งหมายถึงกระบวนการที่บุคคลได้มาซึ่งทัศนคติ ความเชื่อ ความรู้สึก ความสำนึก และค่านิยมที่เกี่ยวกับการเมือง ระบบการเมือง และส่วนต่างๆ ของระบบการเมือง โดยทั่วไปการอบรมกล่อมเกลาทองการเมืองมีความสำคัญต่อการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เพราะถ้าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยมีความรู้ทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ ความศรัทธา จนมีความรู้ความเข้าใจต่อการเมืองในระบบการปกครองประชาธิปไตยที่ถูกต้อง เพราะได้รับการอบรมกล่อมเกลาทองการเมืองมาดี ย่อมทำให้ระบบการเมืองการปกครองได้รับการพัฒนาไปในทิศทางที่สร้างสรรค์

1.2) การสร้างลักษณะนิสัยประจำชาติ โดยทั่วไปลักษณะนิสัยประจำชาติของคนในสังคมใดสังคมหนึ่งจะแตกต่างจากลักษณะนิสัยประจำชาติของคนอีกสังคมหนึ่งที่เป็นเช่นนั้น

เพราะแต่ละสังคมแต่ละประเทศมีลักษณะบางอย่างของตนไม่เหมือนกัน สังคมอื่นๆ ในกรณีของสังคมไทยลักษณะนิสัยประจำชาติที่ได้มีการศึกษามีดังนี้

(1) ลักษณะนิสัยประจำชาติที่ดีได้แก่ รักอิสระ ปราศจากวิหิงสา รู้จักประสานประโยชน์ สุภาพอ่อนโยน มีความเกรงใจ ยิ้มแย้มแจ่มใส ใฝ่สันโดษ ใฝ่สันติเพื่อเพื่อแผ่ประนีประนอม รักถิ่นที่อยู่ และเป็นชาตินักรบ

(2) ลักษณะนิสัยประจำชาติที่ไม่ดีได้แก่ การหย่อนระเบียบวินัย การเคารพเชื่อฟังผู้มีอำนาจมาก การขาดความมานะอดทน การขาดความสามารถในการทำงานเป็นคณะ ความอ่อนแอเมื่อขาดผู้นำ การชอบเสี่ยงโชคการพนัน การชอบสนุกทุกโอกาส การขาดความสามารถในการค้าธุรกิจ และการเชื่อไสยศาสตร์ โหราศาสตร์ เป็นต้น

1.3) อุดมการณ์ทางการเมืองและวัฒนธรรมทางการเมือง ในหลักการเป็นที่ยอมรับกันว่าระบอบการเมืองกับอุดมการณ์ทางการเมืองและวัฒนธรรมทางการเมือง มักไปด้วยกัน กล่าวคือ ถ้าระบอบการเมืองการปกครองเป็นแบบประชาธิปไตย อุดมการณ์ทางการเมืองก็มักเป็นอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ส่วนวัฒนธรรมทางการเมืองก็มักเป็นแบบมีส่วนร่วม นั่นก็คือมีอุดมการณ์และวัฒนธรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกับตัวระบอบการปกครอง แต่หากสังคมใดมีระบอบการปกครองอย่างหนึ่ง มีอุดมการณ์และวัฒนธรรมทางการเมืองอีกอย่างหนึ่งที่ไม่สอดคล้องกัน จะต้องมีการสร้างหรือมีการปรับ ในอดีตสังคมการเมืองไทยเป็นอุดมการณ์สมบูรณาญาสิทธิราชย์ถึงแม้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองก็ไม่สามารถทำให้อุดมการณ์ประชาธิปไตยหยั่งรากลงในสังคมการเมืองไทยได้ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยในปัจจุบันเป็นอย่างมาก ในขณะที่วัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทย เมื่อพิจารณาจากผลการวิจัยหลายชิ้นพบว่า วัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทยไม่สนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะประชาชนโดยทั่วไปมีความเชื่อว่า การเมืองเป็นเรื่องของคนกลุ่มน้อยบางกลุ่ม จึงไม่อยากจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง นอกจากนี้ประชาชนยังยอมรับในอำนาจนิยม ยอมรับว่าตนไม่มีอำนาจหรือความสามารถทางการเมือง บุคคลที่มีอำนาจมีอิทธิพลได้แก่บุคคลที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเป็นข้าราชการที่พวกตนต้องให้ความเคารพให้ความยำเกรงตลอดจนต้องเชื่อฟังในอำนาจ การที่วัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทยมีลักษณะเช่นนั้น เพราะประชาชนคนไทยส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้มีโอกาสเรียนรู้ เข้าใจ และมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่อง

2) ปัจจัยด้านรูปธรรม

2.1) สถาบันทางการเมืองมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาทางการเมือง ความเป็นสถาบันที่ได้รับการสร้างสรรค์หรือพัฒนาแล้วจะสามารถจัดการเกี่ยวกับการจัดสรรหรือแบ่งปันสิ่ง

ที่มีคุณค่าในสังคม เพื่อให้สนองตอบกับความคาดหวังทางการเมืองของบุคคลในสังคมนั้นๆ ได้ ในกรณีของระบบการเมืองไทย ผู้นำพรรคการเมืองหลายคนทั้งในอดีตและปัจจุบันต่างยอมรับว่าสถาบันทางการเมืองของไทย ได้แก่ พรรคการเมืองยังขาดความเข้มแข็งและไม่มีความเป็นสถาบันคือยังอ่อนแอและขาดความเป็นสถาบันที่เป็นเช่นนี้เพราะ ประการแรก ที่ผ่านมาสถาบันทางการเมืองไทยอัน ได้แก่ พรรคการเมืองได้รับการยกเลิกหรือล้มเลิกทุกครั้งที่มีการปฏิวัติรัฐประหาร ประการที่สอง การขาดองค์กรที่ซับซ้อนพอที่จะเผชิญความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วได้ ประการที่สาม การขาดความเป็นอิสระของสถาบันหรือของพรรคการเมือง ประการที่สี่ การมีความเป็นปึกแผ่น เมื่อสถาบันทางการเมืองอยู่ในสภาพดังกล่าวจึงมีผลกระทบในแง่ของการที่ไม่สามารถเผชิญ ไม่สามารถแก้ปัญหาหรือ ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมหรือประชาชนได้

2.2) ผู้นำทางการเมือง มีความสำคัญในแง่ของการช่วยเพิ่มความสามารถของระบบการเมืองในการตอบสนองความต้องการของสังคม ในอดีตการเมืองไทยมีปัญหาด้านประสิทธิภาพและความสามารถของระบบการเมืองในการแก้ไขปัญหาโดยตลอด ส่วนหนึ่งเกิดจากตัวผู้นำทางการเมือง คุณลักษณะของตัวผู้นำว่ามีความสามารถในการบริหารงานมากน้อยแค่ไหน มีการยอมรับหรือรับฟังความคิดเห็นใหม่ๆ จากประชาชน จากสื่อมวลชนหรือไม่อย่างไร กรณีของการเมืองไทยที่ผ่านมาโดยเฉพาะภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ผู้นำทางการเมืองไทยได้ใช้เวลาหมดไปกับการต่อสู้แย่งชิงอำนาจ ทำให้ไม่มีเวลาที่จะไปตอบสนองความต้องการของประชาชน ไม่มีเวลาที่จะไปสร้างหรือพัฒนาสถาบันทางการเมืองตรงกันข้ามกลับไปยกเลิกสถาบันทางการเมืองหลัก ได้แก่ พรรคการเมือง สภาผู้แทนราษฎร แต่ในระยะหลังๆ ระบบการเมืองมีความสามารถในการตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดีขึ้น ส่วนหนึ่งเพราะผู้นำทางการเมืองมาจากการเลือกตั้งได้ตระหนักถึงความต้องการของประชาชนอันทำให้ความเป็นสถาบันเพิ่มขึ้น และผู้นำทางการเมืองพยายามประคับประคองในการสร้างให้พรรคมีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น

2.3) การมีส่วนร่วมทางการเมือง การที่บุคคลจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองจะขึ้นอยู่กับความรู้ ความเข้าใจ ค่านิยม และทัศนคติทางการเมืองของบุคคลที่มีความโน้มเอียงไปทางใด ถ้าบุคคลมีความรู้ ความเข้าใจ มีทรัพยากร มีทักษะทางการเมืองสูง ขณะเดียวกันสถานการณ์เอื้ออำนวยความสะดวกในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง รวมทั้งมีปัจจัยเร่งรัด ปัจจัยจูงใจ อาทิ มีความศรัทธา และความไว้วางใจทางการเมือง โดยทั่วไปบุคคลจะมีแนวโน้มของการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง และบุคคลที่มีลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน มักจะมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันด้วย ในกรณีของการเมืองไทย การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระยะแรกๆ ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยเพราะประชาชนเห็นว่า

การเมืองเป็นเรื่องของชนชั้นนำ ประกอบกับชนชั้นนำเองก็ไม่ต้องการให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนขยายตัวเร็วเกินไป มาในระยะหลังๆ ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองค่อนข้างกว้างขวาง

3) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม

3.1) กระแสโลกาภิวัตน์ เป็นกระแสของการเชื่อมโยงในด้านการค้า การลงทุน การเงิน ตลอดจนการบริการด้านต่างๆ ทั่วโลก ซึ่งจะนำไปสู่ระบบประชาธิปไตยที่รุ่งโรจน์และยิ่งใหญ่จะก่อเกิดอารยธรรมโลกใหม่ ซึ่งก็คือสังคมข่าวสารหรือสังคมความรู้และตลาดเสรี คือ ยุทธศาสตร์โลกที่จะนำความเจริญก้าวหน้ามาสู่ระบบโลกและสังคมทุกแห่ง กระแสโลกาภิวัตน์ได้เป็นที่มาของแนวคิด “Good Governance” หรือที่ภาษาไทยใช้คำว่า “ธรรมรัฐ” ตามแนวคิดของ “ธรรมรัฐ” มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ การมีความน่าเชื่อถือและการมีกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนหรือการทำงานอย่างมีหลักเหตุผล (Accountability) มีความโปร่ง (Transparency) การมีส่วนร่วม (Participation) ความสามารถคาดการณ์ได้ (Predictability) การมีความเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบทั้งสิ้น (Interrelate) ทำให้สังคมการเมืองไทยปรับตัวสู่ความเป็นประชาธิปไตยเพิ่มมากขึ้น โดยมีตัวชี้วัดการปฏิรูปการเมืองที่ทำให้มีโครงสร้างที่มีลักษณะตามแนวคิดธรรมรัฐ การที่สังคมการเมืองไทยปรับตัวเข้าสู่การเป็นประชาธิปไตยถือเป็นการพัฒนาทางการเมือง จึงกล่าวได้ว่ากระแสโลกาภิวัตน์มีผลต่อการพัฒนาการเมืองของไทย

3.2) วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เมื่อวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีความเจริญได้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เห็นได้ชัดคือ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การคมนาคม การขนส่ง การสื่อสาร การแพทย์ และความสามารถในการควบคุมธรรมชาติทำให้สังคมเป็นสังคมสมัยใหม่มีส่วนทำให้ประชาชนตื่นตัวและปรารถนาที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ดังปรากฏในกรณีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาที่ประชาชนได้มาใช้สิทธิกันอย่างกว้างขวาง ซึ่งส่วนหนึ่งต้องยอมรับว่าวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเฉพาะการสื่อสารสมัยใหม่เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) มีส่วนช่วยกระตุ้นให้ประชาชนตื่นตัวและอยากมาใช้สิทธิในการเลือกตั้งครั้งนี้ทำให้ฝ่ายการเมืองทั้งฝ่ายค้าน ฝ่ายรัฐบาล ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายบริหารมีข่าวสารข้อมูลที่ทันสมัยรวดเร็วช่วยให้การตัดสินใจดำเนินการทางการเมืองมีความถูกต้องมากขึ้น

ในด้านสิ่งแวดล้อม ในอดีตยอมรับกันว่าสังคมไทยเป็นสังคมที่มีความอุดมสมบูรณ์มีทรัพยากรมากมาย แต่การใช้ทรัพยากรกันอย่างไม่คำนึงถึงอนาคตทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรที่มีผลต่อสังคม และมีหลายปัญหาที่เกิดขึ้นยากที่จะแก้ไข ซึ่งถ้าสามารถแก้ไขได้ก็จะทำให้คนในสังคมไทยในอนาคตมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นการเปลี่ยนแปลงไปใน

ทิศทางที่พึงปรารถนาที่ทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ทันสมัย ชีวิตของคนในสังคมมีคุณภาพชีวิตที่ดี เหมือนกับสังคมตะวันตกที่จะมีส่วนช่วยหรือเกื้อกูลต่อการพัฒนาทางการเมืองได้

3. แนวคิดกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดัน

กลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดัน คือ การรวมตัวของบุคคลหรือปัจเจกชน เพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายบางอย่างร่วมกัน ลักษณะการรวมตัวโดยยึดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายร่วมเป็นหลัก ทำให้กลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดันมีสภาพเป็นกลุ่มทางสังคมในประเภทกลุ่มทุติยภูมิมากกว่ากลุ่มปฐมภูมิ ที่ยึดหลักการด้านความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็นหลัก

กลุ่มผลประโยชน์ (Interest Group) และกลุ่มผลักดัน (Pressure Group) เป็นสถาบันทางการเมืองอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญในการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้ เพราะในการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นถือว่าอำนาจอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดในการปกครองเป็นของประชาชน ประชาชนนอกจากจะมีสิทธิในการเลือกผู้ปกครองของตนแล้วยังมีสิทธิและเสรีภาพในการแสดงออกและสิทธิเสรีภาพในการรวมกลุ่มหรือจัดตั้งกลุ่มของตนเองอีกด้วย

สิทธิเสรีภาพในการแสดงออก และสิทธิเสรีภาพในการจัดตั้งกลุ่มนี้ถือว่าเป็นสิทธิพื้นฐานของการเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งจะละเมิดเสียมิได้ การละเมิดสิทธิดังกล่าวนับว่าเป็นการละเมิดหลักการขั้นพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นการละเมิดหรือกระทำในเชิงเผด็จการ ดังนั้น ในสังคมที่ปกครองในระบอบเผด็จการหรือกึ่งเผด็จการจึงมีการห้ามหรือจำกัดสิทธิเสรีภาพในสองประเด็นดังกล่าว อันเป็นผลให้กลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มกดดันมิสามารถก่อเกิดหรือแสดงบทบาทของตนได้อย่างเต็มที่

การขาดกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดันที่ทำหน้าที่ทางการเมืองในสังคมใดก็ตามย่อมทำให้สังคมนั้น ขาดสถาบันทางการเมืองหลักไปสถาบันทางการเมืองหนึ่งที่คอยทำหน้าที่เชื่อมประสานระหว่างประชาชนกับสถาบันบริหาร หรือฝ่ายบริหาร และสถาบันนิติบัญญัติหรือสภาที่ทำหน้าที่ออกกฎหมายและควบคุมฝ่ายบริหาร ดังนั้น ผลเสียของการขาดสถาบันดังกล่าวระหว่างประชาชนกับฝ่ายบริหารหรือฝ่ายนิติบัญญัติย่อมทำให้การออกกฎหมายและการกำหนดนโยบายในการบริหารขาดหรือย่อนทิศทางในการรับใช้หรือสนองตอบต่อประชาชน และการขาดหรือย่อนทิศทางในการรับใช้หรือสนองตอบต่อประชาชนนี้ สามารถทำให้ฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติดำเนินการออกนโยบาย หรือบริหารงานที่มุ่งรับใช้ประโยชน์ของตนเองหรือกลุ่มตนเองในท้ายที่สุดได้

3.1 ความหมายของกลุ่มผลประโยชน์

แสวง รัตนมงคลมาส (2542: 779-780) ความหมายของกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดันแยกพิจารณาได้สองแนวทางดังนี้

1) แนวทางอุดมคติ อันเป็นแนวทางในด้านหลักการทั่วไปของการจัดตั้งกลุ่มที่พิจารณาถึงเป้าหมายสุดท้ายของการรวมกลุ่ม ว่ามีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เกี่ยวกับเรื่องใดเป็นหลักเป็นรอง สำหรับกรณีกลุ่มผลประโยชน์เป้าหมายหลักของการรวมกลุ่มย่อมขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ร่วม (Common Interest) เป็นหลัก ส่วนผลประโยชน์อื่นนั้นมักจะเป็นด้านรอง และสำหรับกลุ่มกดดันนั้น เนื่องจากเงื่อนไขการรวมกลุ่มมีจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกันผลประโยชน์ระหว่างสมาชิกด้วยกันเอง แต่เป็นการรวมตัวกันภายใต้พื้นฐานความคิดหรืออุดมการณ์บางอย่างร่วมกันก็ทำให้เกิดกลุ่มขึ้นมาได้ ดังนั้น กลุ่มกดดันจึงมักจะเป็นกลุ่มที่เกิดด้วยเป้าหมายด้านความคิดร่วมหรืออุดมการณ์ร่วมเป็นหลัก ส่วนผลประโยชน์ระหว่างสมาชิกกลุ่มด้วยกันเองนั้นมักจะเป็นด้านรอง ตัวอย่างของกลุ่มกดดันก็ได้แก่ องค์กรนักศึกษาต่างๆ ที่มุ่งประโยชน์ด้านกว้าง นอกเหนือกลุ่มของตน และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและการกุศลสงเคราะห์ต่างๆ เป็นต้น ส่วนตัวอย่างของกลุ่มผลประโยชน์ก็ได้แก่ กลุ่มธุรกิจ กลุ่มแรงงาน และสมาคมทางวิชาชีพต่างๆ เป็นต้น

2) แนวพฤตินิยม แม้กลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดันจะมีเป้าหมายอันเป็นเงื่อนไขของการจัดตั้งกลุ่มที่แตกต่างกันในเชิงหลักการอยู่บ้างก็ตาม แต่ในเชิงพฤตินิยมหรือการแสดงผล ซึ่งบทบาทกลุ่มแล้วทั้งกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดันต่างก็มีลักษณะของการแสดงผลในเชิงของการมุ่งอิทธิพลต่อนโยบาย และการบริหารงานสาธารณะ ในขอบเขตที่ตนพึงแสดงได้คล้ายคลึงกัน ทั้งนี้เพราะความสำเร็จของกลุ่มส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถในการส่งอิทธิพลต่อนโยบายและการบริหารประเทศ ดังนั้น ความหมายของกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดัน เมื่อพิจารณาในเชิงพฤตินิยม จึงไม่มีความแตกต่างกันมากนัก และโดยทั่วไปศัพท์ทั้งสองคำนี้มักจะใช้ปะปนกันและหรือทดแทนกันอยู่ตลอดเวลา อย่างไรก็ตามกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นโดยอิงผลประโยชน์ร่วมเป็นหลักกับอิงอุดมการณ์ร่วมเป็นหลักนั้น มีเงื่อนไขของการขยายตัวและการเสื่อมสลายแตกต่างกันอยู่บ้าง สำหรับกลุ่มที่อิงผลประโยชน์ร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผลประโยชน์ เงื่อนไขของการขยายและเสื่อมสลายนั้นขึ้นอยู่กับบทบาททั้งด้านในและภายนอก โดยในด้านภายนอกนั้นกลุ่มจะต้องมุ่งปกป้องและหรือแสวงหาประโยชน์ให้กลุ่มและสมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันในด้านภายในนั้นก็ต้องมุ่งรักษาและกระจายผลประโยชน์ให้กับมวลสมาชิกอย่างเสมอภาค และเป็นธรรม ความล้มเหลวในการดำเนินการทั้งด้านภายในและภายนอกนี้ย่อมเป็นเหตุให้กลุ่มเกิดการแตกแยก หดตัว หรือสลายไปได้ในที่สุด สำหรับการขยายตัวและหดตัวของกลุ่มกดดันนั้น เนื่องจากเงื่อนไขของการรวมกลุ่มอยู่ที่การมีความคิดหรืออุดมการณ์

ร่วมเป็นหลัก ดังนั้น ความสอดคล้องและความเข้มข้นของความคิดหรืออุดมการณ์ร่วมระหว่างสมาชิกกลุ่มจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญของการเติบโตหรือการแตกสลายของกลุ่ม ขณะเดียวกันความสำเร็จในผลงานของกลุ่ม ก็เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่ง ทั้งนี้ เนื่องจากกลุ่มกดดันจะมุ่งผลงานต่อภายนอกมากกว่าภายใน ความสำเร็จของผลงานต่อภายนอกส่งผลโดยตรงต่อการขยายหรือหดตัวของกลุ่ม ตัวอย่างของการขยายตัวหรือหดตัวของกลุ่มประเภทนี้ได้แก่ การขยายตัวหรือหดตัวขององค์การนักศึกษาไทยในปีที่แล้วๆ มาที่ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ภายนอกกลุ่มที่เป็นตัวกำหนดสำคัญอยู่ด้วย

จุมพล นิมพาณิช (2545: 42) กล่าวถึงกลุ่มผลประโยชน์ในเมืองไทยโดยสรุป ลักษณะของกลุ่มผลประโยชน์ในทฤษฎีของ Gabriel Almond and G.Bingham Powell Jr. ออกเป็น 4 ประเภท คือ

1) กลุ่มผลประโยชน์ที่มีการรวมตัวกันในรูปของสถาบัน (Institution interest group) ซึ่งจะพบได้ในองค์กรตัวอย่างของกลุ่มผลประโยชน์ประเภทนี้ที่สำคัญ ได้แก่ กลุ่มข้าราชการ กลุ่มทหาร กลุ่มตำรวจ กลุ่มนักการเมือง เป็นต้น กลุ่มผลประโยชน์เหล่านี้เป็นกลุ่มข้าราชการหรือพนักงานอื่นๆ มักมีบทบาทเป็นตัวแทนผลประโยชน์ของกลุ่ม และของกลุ่มอื่นๆ ในสังคม

2) กลุ่มผลประโยชน์ที่มีการรวมตัวกันในรูปของสมาคม (Associational interest group) เป็นกลุ่มที่มีคุณลักษณะสำคัญตรงที่มีโครงสร้าง และองค์กรเฉพาะเพื่อการดำเนินการเรียกร้องผลประโยชน์ ตัวอย่างกลุ่มผลประโยชน์ประเภทนี้ได้แก่ กลุ่มชาวนา กลุ่มกรรมกร สมาคมครู สมาคมหนังสือพิมพ์ สมาคมวิชาชีพ สมาคมอาสาสมัคร องค์กรเอกชน สหภาพแรงงาน สมาคมพ่อค้า นักธุรกิจ ลักษณะที่เห็นได้ชัดของกลุ่มประเภทนี้ก็คือ สามารถทำตนเป็นตัวแทนของผู้มาร่วมตัวเป็นกลุ่ม มีการจัดระเบียบองค์กรอย่างดี มีบทบาทในการเรียกร้องหรือแสดงออกซึ่งผลประโยชน์ให้กับกลุ่มของตนโดยเฉพาะ มีเจ้าหน้าที่มีอาชีพทำงานเต็มเวลา และมีกฎระเบียบในการดำเนินงาน การถกเถียงปัญหา การวางนโยบายและเสนอข้อเรียกร้อง กลุ่มผลประโยชน์ประเภทนี้เป็นกลุ่มที่ได้รับการยอมรับสูงในประเทศที่พัฒนาแล้ว และอาจเป็นแหล่งที่มาของรัฐบาลได้

3) กลุ่มผลประโยชน์ที่ไม่ได้อยู่ในรูปสมาคม (Non-association interest group) กลุ่มผลประโยชน์ประเภทนี้เกิดขึ้นเพราะมีปัญหาาร่วมกัน ไม่ได้มีการจัดตั้งอย่างเป็นทางการถาวร เป็นกลุ่มที่แสดงออกซึ่งผลประโยชน์หรือความต้องการเป็นครั้งคราว โดยใช้วิธีเรียกร้องผลประโยชน์แบบไม่เป็นทางการ ซึ่งกลุ่มประเภทนี้บางครั้งเรียกว่ากลุ่มผลประโยชน์ดั้งเดิม ตัวอย่างของกลุ่มประเภทนี้ได้แก่ กลุ่มเชื้อชาติภาษา และวัฒนธรรมต่างๆ เช่น ชาวจีน ชาวไทยมุสลิม เป็นต้น

4) กลุ่มผลประโยชน์ที่รวมตัวกันชั่วคราว (Anomic interest group) กลุ่มผลประโยชน์ประเภทนี้เป็นกลุ่มที่มารวมตัวกันเพราะมีสถานการณ์ผลึก หรือกดดันให้เกิดอารมณ์ร่วมกัน มีการระดมความคับข้องใจโดยไม่มีรูปแบบของการรวมตัวกันที่แน่นอน มีอารมณ์รุนแรง กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เป็นการรวมกลุ่มที่มีลักษณะเป็นการชั่วคราวแล้วก็สลายตัวไป ไม่มีระเบียบแบบแผน ชอบใช้วิธีการที่รุนแรง ในการเรียกร้องผลประโยชน์ ตัวอย่างของกลุ่มประเภทนี้ได้แก่ ผู้งชน กลุ่มจลาจล กลุ่มนัดหยุดงาน กลุ่มที่ทำการประท้วงรัฐบาล เป็นต้น

3.2 การเกิดกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดัน

กลุ่มเป็นเรื่องธรรมชาติของมนุษย์และสังคมในด้านธรรมชาติของมนุษย์นั้นมนุษย์จำเป็นต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน ทั้งทางด้านจิตใจและวัตถุ เบื้องต้นของการรวมกลุ่มมนุษย์นั้นมักจะเป็นการรวมกันโดยอาศัยความผูกพันทางครอบครัว เครือญาติและความใกล้ชิดส่วนบุคคลเป็นหลัก กลุ่มที่เกิดจากความผูกพันในลักษณะเครือญาติและมีความใกล้ชิดส่วนตัวนี้ถือว่าเป็นกลุ่มเบื้องต้น หรือที่เรียกกันว่ากลุ่มปฐมภูมิ (Primary Group) ลักษณะของการเกิดและบทบาทของกลุ่มประเภทนี้ นอกจากจะเป็นการรับใช้มนุษย์ในด้านธรรมชาติแล้ว กลุ่มปฐมภูมียังมีบทบาทและอิทธิพลในสังคมสมัยดั้งเดิมที่เป็นสังคมบุพกาล และสังคมเกษตรกรรมยุคต้น ทั้งนี้เพราะในสังคมดั้งเดิมเช่นนั้นการแบ่งงานกันทำและการแจกจ่ายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจไม่สลับซับซ้อนมากนัก

เมื่อสังคมได้ก้าวมาเป็นสังคมสมัยใหม่มากขึ้น โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมและการเมืองมีลักษณะซับซ้อนมากขึ้น มีความหลากหลายในผลประโยชน์และความขัดแย้งในประโยชน์และแนวคิดต่างๆ มากขึ้น อันเนื่องจากการแบ่งงานและการขัดแย้งต่อสู้แข่งขันในทางเศรษฐกิจการเมืองของมนุษย์ได้ขยายตัวและรุนแรงมากขึ้น ทำให้เกิดความจำเป็นในการจัดตั้งกลุ่มในระดับที่สูงกว่ากลุ่มปฐมภูมิที่มีอยู่ในพื้นฐานทางธรรมชาติเดิมของมนุษย์ ทั้งนี้เพื่อใช้พลังกลุ่ม (Group Effort) ที่จัดตั้งขึ้นมาใหม่นั้น เป็นกำลังในการป้องกัน ต่อรอง และแสวงหาผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจและการเมืองตามวัตถุประสงค์ร่วมกัน กลุ่มที่เกิดขึ้นในสังคมสมัยใหม่ที่มีโครงสร้างเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมสลับซับซ้อนนี้ เป็นกลุ่มที่ยกระดับจากกลุ่มเบื้องต้น โดยเรียกว่า กลุ่มทุติยภูมิ (Secondary Group) ซึ่งทั้งกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดันทั้งหลายในสังคมสมัยใหม่ต่างก็เป็นกลุ่มทางสังคมประเภททุติยภูมิ ที่มุ่งใช้พลังกลุ่มในการปกป้องและแสวงหาประโยชน์และหรืออุดมการณ์บางอย่างร่วมกัน

เมื่อกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดันมีลักษณะเป็นกลุ่มประเภททุติยภูมิที่เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขความสลับซับซ้อนของสังคมใหม่ ดังนั้น การก่อเกิดและบทบาทของกลุ่มทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพจึงขึ้นอยู่กับพัฒนาการของสังคมที่ก้าวมาเป็นสังคมสมัยใหม่มากขึ้นเพียงใด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือปริมาณและคุณภาพของกลุ่มนั้น ขึ้นอยู่กับระดับการพัฒนาทาง

เศรษฐกิจการเมืองของสังคมนั้นๆ นอกจากนั้น พื้นฐานทางวัฒนธรรมของสังคมที่มีส่วนหรือไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความร่วมมือของบุคคลภายใต้เงื่อนไขการยึดหลักผลประโยชน์ร่วมหรืออุดมการณ์ร่วมกันก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดกลุ่มและบทบาทของกลุ่ม กล่าวคือ ถ้าพื้นฐานทางวัฒนธรรมยังเป็นเรื่องของการเกาะติดอยู่กับแนวคิดด้านบุคคลและความสัมพันธ์ส่วนตัวบุคคลเป็นอย่างมาก โอกาสของการเกิดกลุ่มประ โยชน์และกลุ่มกดดันรวมทั้งบทบาทของกลุ่มก็จะมีน้อย ทั้งนี้เพราะกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดัน มีหลักการจัดตั้งที่อิงผลประโยชน์ร่วม และอุดมการณ์ร่วมมากกว่าอิงระบบเครือญาติหรือความสัมพันธ์ส่วนบุคคลอันเป็นลักษณะของกลุ่มปฐมภูมิ

3.3 บทบาทของกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดันในกระบวนการทางการเมือง

เมื่อกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดันเป็นสถาบันทางการเมืองหนึ่งในสังคม จึงจำเป็นต้องมีฐานะและบทบาทของตนเองอยู่ร่วมกับองค์กรหรือสถาบันทางการเมืองอื่นๆ ในสังคม ทั้งนี้ ถ้าหากพิจารณาการเมืองในเชิงของการต่อสู้แข่งขันในผลประโยชน์หรืออุดมการณ์ กลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดันก็คือ ตัวแทนระดับพื้นฐานของประชาชนในด้านผลประโยชน์และอุดมการณ์ก่อนที่จะก้าวไปสู่ระดับพรรคการเมือง ซึ่งเป็นตัวแทนในระดับสูงกว่าและกว้างกว่า แต่ถ้าพิจารณาการเมืองในเชิงกระบวนการแล้ว กลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดันก็จะมีบทบาทหน้าที่ 2 ลักษณะ ดังนี้

1) บทบาทหน้าที่ในการป้อนนโยบาย (Policy Input) การป้อนนโยบายนี้หมายถึง การพยายามใช้อิทธิพลของกลุ่มผลักดันให้ฝ่ายกำหนดนโยบายดำเนินการออกหรือกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มตน ซึ่งฝ่ายที่กำหนดนโยบายจะเป็นฝ่ายใดก็ยอมแล้วแต่ข้อเท็จจริงของแต่ละสังคม และหรือระบอบการเมืองที่ไม่เหมือนกัน โดยในบางแห่งอาจเป็นพรรคการเมือง บางแห่งเป็นรัฐสภา บางแห่งเป็นคณะรัฐบาล และให้บางแห่งคือระบบราชการ ส่วนยุทธวิธีในการผลักดันนั้นอาจทำได้หลายรูปแบบ นับตั้งแต่วิธีการป้อนข้อมูลข่าวสารของตนให้กับฝ่ายที่กำหนดนโยบายเข้าร่วมตกลงหรือต่อรองให้มีการแบ่งปันผลประโยชน์ และหยิบยื่นผลประโยชน์ทั้งในทางที่ชอบธรรมและไม่ชอบธรรมให้กับฝ่ายกำหนดนโยบาย ทั้งนี้เพื่อโน้มน้าวให้นโยบายที่ออกมานั้นเป็นไปตามทิศทางของกลุ่มตน ตลอดจนวิธีการเรียกร้องและหรือเดินขบวนสนับสนุนหรือต่อต้านก็ถือว่าเป็นอีกยุทธวิธีหนึ่งของการผลักดันนโยบาย

2) บทบาทหน้าที่ในการประสานและจรรีบนโยบาย (Policy Co-ordinator and Implementator) นอกจากการผลักดันนโยบายแล้ว การประสานและจรรีบนโยบายที่กลุ่มตนเห็นด้วยนั้นยังถือเป็นหน้าที่หลักอีกด้านหนึ่งของกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดัน ทั้งนี้เพื่อให้นโยบายที่ออกมาสามารถบรรลุผลสำเร็จในทางปฏิบัติที่กว้างขวางขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น กลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดันบางกลุ่มมีเป้าหมายในการประสานและจรรีบนโยบายมากกว่าที่จะ

ผลักดันนโยบาย กลุ่มเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่จัดตั้งโดยฝ่ายนโยบายหรือฝ่ายที่กุมอำนาจรัฐ เพื่อคอยขานรับนโยบายของฝ่ายคนที่ออกมาประการหนึ่ง และเพื่อดำเนินการต่อต้านกลุ่มต่อต้าน เมื่อเกิดกรณีขัดแย้งกันอีกประการหนึ่ง อย่างไรก็ตาม การจัดตั้งกลุ่มเพื่อประสานและขานรับนโยบายของกลุ่มผู้ที่กุมอำนาจปกครองนี้ทำให้เกิดกลุ่มที่ไม่อิสระขึ้น และทำให้ความขัดแย้งในสังคมมีสูงขึ้น ซึ่งโดยทั่วไปแล้วประเทศที่ยึดหลักการปกครองแบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง จะไม่ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มในลักษณะนี้เพราะเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนอย่างต่อเนื่อง และเป็นการเพิ่มพูนความขัดแย้งและความรุนแรงให้กับกระบวนการพัฒนาทางการเมืองอีกอย่างหนึ่ง

3.4 ประเภทกลุ่มผลประโยชน์

3.4.1 กลุ่มที่จัดตั้งโดยรัฐหรือสนับสนุนโดยอำนาจรัฐ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มที่จดทะเบียนหรือไม่จดทะเบียนก็ตามเหตุแห่งการมีกลุ่มผลประโยชน์ที่จัดตั้งโดยอำนาจรัฐก็คือ การที่กลุ่มเองไม่สามารถประสบความสำเร็จทางการจัดการเพื่อบรรลุเป้าหมายของการเป็นองค์กรที่เลี้ยงตนเองได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพื้นฐานของการกำเนิดกลุ่มเป็นไปในลักษณะที่ปราศจากการมีเป้าหมายร่วมกัน หรือปราศจากการยอมรับผูกพันตนในอันที่จะอุทิศแรงกายและแรงใจเพื่อผลประโยชน์โดยส่วนรวมของกลุ่มก็ได้ การที่เป็นเช่นนี้เพราะการยึดโยงภายในกลุ่มมิได้ดำเนินไปโดยอาศัยความสำนึกร่วม เพื่อปฏิบัติการให้บรรลุอุดมการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง บทบาทที่แสดงออกของกลุ่มที่ได้รับการจัดตั้ง หรือได้รับการสนับสนุนโดยรัฐนี้จะเป็นตัวบ่งชี้ถึงวัตถุประสงค์ซ่อนเร้นที่รัฐคาดหวังจากกลุ่มได้ ประวัติศาสตร์ของวิวัฒนาการกลุ่มต่างๆ ในหลายประเทศได้สะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งหวังแฝงเร้นทางการเมืองที่รัฐต้องการให้กลุ่มดำเนินการ

ในการรับใช้รัฐโดยตรงนี้ เนื่องจากกลุ่มได้อาศัยอำนาจรัฐที่สำคัญคือ อำนาจทางราชการหรือระบบราชการไทย ซึ่งเป็นอำนาจมหาศาลในสังคมไทย ดังนั้น การดำเนินงานรับใช้รัฐจึงเปรียบเสมือนว่ากลุ่มที่แสดงออกบ่งชี้ว่า กลุ่มได้ทำหน้าที่ในการโน้มน้าวประชาชนชาวบ้านทั่วไปให้รับรู้และเชื่อถือในนโยบายของรัฐทางด้านต่างๆ อาทิ กลุ่มทางการพัฒนาสังคมต่างๆ ก็ย่อมโฆษณานโยบายของรัฐเกี่ยวกับการพัฒนาให้ประชาชนรู้สึกถึงความห่วงใยของรัฐที่มีต่อตน นอกจากนี้ หน้าที่อีกอย่างหนึ่งคือ กลุ่มจะปฏิบัติตามนโยบายของรัฐที่วางไว้ ดังนั้น กลุ่มทางเศรษฐกิจในชนบทหลายสิบกลุ่ม จึงทำหน้าที่เป็นองค์กรตัวแทนของรัฐสนองนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจในชนบทตามที่รัฐได้วางไว้

3.4.2 กลุ่มจัดตั้งด้วยตนเอง ไม่ว่าจะเป็นจดทะเบียนดำเนินงานหรือไม่ก็ตามมักจะเป็นกลุ่มที่เข้ามารวมกันด้วยความมุ่งหวังที่จะทำการร่วมกันเพื่อบรรลุผลประโยชน์ในระดับย่อยหรือระดับใหญ่อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายๆ อย่างก็ได้ กลุ่มที่จัดตั้งโดยไม่อิงอำนาจรัฐนี้อาจ

เพราะ 1) กลุ่มตระหนักว่าผลประโยชน์ต่างๆ ที่ทางกลุ่มต้องการนั้น ไม่อาจเป็นไปได้อย่างจริงจัง โดยอาศัยการดำเนินงานของรัฐ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นการขัดนโยบายต่างๆ ของรัฐหรือเป็นการขัดต่อผลประโยชน์ของผู้ครอบครองอำนาจรัฐก็ได้ 2) รัฐเองไม่ค้ำประกันว่าผลประโยชน์เหล่านั้นเป็นผลประโยชน์ที่รัฐควรพิทักษ์ หรืออำนวยความสะดวกให้กับผู้คนในรัฐเอง เป็นต้นว่า รัฐเองอาจไม่เห็นความจำเป็นของการที่จะตั้งกลุ่มพลังผู้บริโภคแห่งประเทศไทยเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค เป็นต้น

เมื่อรากฐานของการมารวมกลุ่มคือ การตระหนักในปัญหาของการสูญเสียผลประโยชน์บางอย่างร่วมกัน และเมื่อเห็นว่าการบริหารของกลุ่มโดยอาศัยการสนับสนุนจากรัฐนั้นอาจลดประสิทธิภาพของกลุ่ม รวมทั้งรัฐเองอาจปฏิเสธการสนับสนุนก็ได้ในบางกรณี ดังนั้นลักษณะของกลุ่มเหล่านี้จึงต้องพึ่งพาอาศัยทุนทรัพย์ในการดำเนินงานจากแหล่งทุนภาคเอกชน เป็นต้นว่า ความช่วยเหลือจากองค์กรอิสระต่างประเทศ การบริจาคทั้งทางด้านสังฆาริมทรัพย์ และอสังฆาริมทรัพย์จากแหล่งทุนภายในประเทศ ซึ่งอาจเป็นองค์กรหรือบุคคลก็ได้ รวมทั้งการอุทิศแรงกายจากบรรดาอาสาสมัครต่างๆ เพื่อลดค่าใช้จ่ายทางด้านบุคลากร ข้อจำกัดทั้งทางด้านกำลังทรัพย์และกำลังคนเช่นนี้ ทำให้กลุ่มต่างๆ ที่จัดตั้งด้วยตนเองไม่สามารถดำเนินงานเพื่อประโยชน์ต่างๆ ต่อสังคมได้ในระดับกว้าง งานที่ทำจึงมักเป็นงานเฉพาะเรื่อง เฉพาะปัญหาไป เป็นงานชิ้นเล็กๆ บางครั้งขาดความต่อเนื่องในกระบวนการดำเนินงาน เพราะบุคลากรที่ทำไม่สามารถอุทิศเวลาให้ได้เพียงพอ บางครั้งขาดการสนับสนุนทางการเมือง เมื่อเป็นเช่นนั้นงานของกลุ่มบางกลุ่มจะมีลักษณะทำไปแบบไม่เป็นชิ้นเป็นอันเท่าใดนัก บางกลุ่มก็ทำมากชิ้นเกินไป และบางทีงานที่ทำแต่ละชิ้นก็ไม่สัมพันธ์กันในเนื้อหาของงาน

ด้วยโครงสร้างของการดำเนินงานที่แตกต่างจากระบบราชการของรัฐที่มีขั้นตอนยืดยาวและซับซ้อน กลุ่มจัดตั้งด้วยตนเองเหล่านี้มักประสบความสำเร็จในการแสวงหาความร่วมมือจากผู้เสียผลประโยชน์ได้มากกว่า นั่นคือกลุ่มสามารถลงไปคลุกคลีกับชาวบ้านเพื่อเรียนรู้ปัญหาและนำปัญหานั้นมาพิจารณาหาทางแก้ไขได้ตรงจุดกว่า อย่างไรก็ตาม บางครั้งการทำงานที่มีประสิทธิภาพสูงของกลุ่มบางกลุ่มอาจทำให้เกิดข้อกังขา ความหวาดระแวงแก่หมู่ชนโดยทั่วไป ทั้งนี้ เพราะฝ่ายผู้ได้ประโยชน์ทั้งหลายอาจอาศัยการโฆษณาโจมตีบิดเบือนเจตนาบริสุทธิ์ของกลุ่มไปได้

ผลประโยชน์ที่ได้จากการดำเนินงานของกลุ่มจัดตั้งโดยตนเอง

1) ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ แม้ว่ากลุ่มต่างๆ ทางสังคมที่จัดตั้งขึ้นมาจะไม่สามารถบันดาลผลได้ทางเศรษฐกิจอย่างเป็นทางการก็ตาม สิ่งที่กลุ่มเหล่านี้ดีแผ่ความสูญเสียทางเศรษฐกิจของคนส่วนใหญ่ในสังคมไทยให้เป็นที่ประจักษ์ ซึ่งจะเป็นการให้การศึกษาแก่ปวงชนอันจะนำไปสู่การยกระดับทางความคิด ความเข้าใจของการเอาเปรียบภายใต้กลไกทางเศรษฐกิจ

ปัจจุบันได้ เมื่อผู้คนเข้าใจมากขึ้นย่อมจะเกิดสำนึกในการที่จะปกป้องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของตน หรือเรียกร้องส่วนแบ่งทางเศรษฐกิจที่เขาควรมีสติที่ได้รับอันเป็นการสร้างความเป็นธรรมในสังคมด้านหนึ่งได้

2) ผลประโยชน์ทางสังคม ส่วนใหญ่ของกลุ่มเหล่านี้มักจะเป็นกลุ่มที่เน้นทางด้าน การพัฒนาเป็นหลัก ดังนั้น ผลทางการพัฒนา อาทิ การยกระดับความเป็นอยู่ของชนชาวสลัมให้ดีขึ้น โดยการให้สวัสดิการขั้นมูลฐานของชีวิต เช่น การรักษาพยาบาลง่ายๆ การศึกษาแก่เยาวชนในสลัม หรือการเลี้ยงดูเด็กอ่อนที่พ่อแม่ต้องทำงาน

3) ผลประโยชน์ทางการเมือง การพิทักษ์สิทธิขั้นพื้นฐานบางประการ เช่น สิทธิที่จะได้รับบริการจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งการเรียกร้องที่จะได้สิทธิขั้นมูลฐานที่ถูกรัฐละเลยไป อันเป็นความพยายามที่กลุ่มซึ่งจัดตั้งด้วยตนเองได้ต่อสู้เพื่อให้ได้ผลประโยชน์เหล่านี้มา เช่น กลุ่มสมาคมเพื่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน เป็นต้น การดำเนินการเช่นนี้เป็นการพัฒนาความเข้าใจในระบบประชาธิปไตยที่เป็นระบบ ซึ่งประชาชนทุกคนมีทั้งสิทธิและหน้าที่ที่จะต้องปกป้องจะต้องปฏิบัติจะต้องต่อรองเพื่อประโยชน์ของตนและของส่วนรวม เป็นการสนับสนุนให้ประชาชนพยายามเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเมือง

3.5 ความสัมพันธ์ของกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดันกับสถาบันทางการเมืองอื่นในสังคม

บทบาทของกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดันมีความสำคัญในฐานะเป็นตัวกลางในการเชื่อมประสานสถาบันทางการเมืองต่างๆ ในสังคม บทบาทของการเชื่อมประสานนี้สามารถจำแนกได้ดังนี้

1) การเชื่อมประสานในแนวดิ่ง (Vertical Co-ordination) หมายถึง การทำตัวเป็นตัวกลางในการส่งลูกขึ้นไปและรับลูกลงมา ซึ่งลูกที่ส่งไปหรือรับมานั้นก็คือนโยบายนั่นเอง ส่วนผู้ที่กลุ่มนำลูกหรือนโยบายไปส่งนั้น ย่อมหมายถึงประชาชนที่ทางกลุ่มเป็นหรืออ้างเป็นตัวแทนสำหรับผู้รับลูกหรือนโยบายนั้นก็อาจจะจะเป็นพรรคการเมือง รัฐสภา รัฐบาล หรือระบบราชการแล้วแต่กรณี หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการเป็นผู้เชื่อมประสานระหว่างสถาบันประชาชนกับสถาบันทางการเมืองอื่นๆ ในสังคม บทบาทของการเป็นตัวกลางในการเชื่อมประสานระหว่างสถาบันประชาชนกับสถาบันทางการเมืองอื่นนี้นับว่าเป็นบทบาทที่จำเป็นและสำคัญที่สุด สำหรับกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดัน ทั้งนี้เพราะถ้าปราศจากเสียซึ่งกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดันแล้วโอกาสและความเป็นไปได้ในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นและผลประโยชน์ของกลุ่มประชาชนต่างๆ ก็จะถูกกลไกที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบในด้านนี้ ขณะเดียวกันการผ่านนโยบายและมาตรการต่างๆ ของสถาบันการเมืองทั้งหลายถึงประชาชนก็จำเป็นต้องมีกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่ม

กคคันเป็นกลไกเชื่อมโยงให้ มีฉะนั้นแล้ว โอกาสการส่งผ่านนโยบายย่อมมีน้อย และบางครั้งก็ไร้ประสิทธิภาพ

2) การเชื่อมประสานในแนวนอน (Horizontal Co-dination) หมายถึง การติดต่อสัมพันธ์ในระดับกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกคคันอื่นๆ ที่อยู่ในประเภทกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกคคันเหมือนกัน ซึ่งโดยทั่วไปกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกคคันต่างๆ มักจะดำเนินการอย่างอิสระของตนเอง แต่ถ้ามีเหตุการณ์และหรือความจำเป็นบางอย่างกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกคคันในระดับเดียวกันก็อาจจะมีการเชื่อมติดต่อกันหรือดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับหลักแห่งผลประโยชน์ร่วมประการหนึ่ง และหลักของการมีศัตรูร่วมอีกประการหนึ่ง ตัวอย่างการเชื่อมประสานนั้นจะเห็นได้จากการร่วมมือของธุรกิจต่างๆ ที่มักจะเกิดขึ้นเสมอตามสถานการณ์

4. แนวคิดประชาธิปไตยชุมชน

4.1 แนวคิดและความหมายของประชาธิปไตยชุมชน

จากการพัฒนาการทางความคิดที่สอดคล้องกันระหว่างกระบวนการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมกับการขับเคลื่อนของภาคประชาสังคมที่มีจุดเน้นการส่งเสริมประชาธิปไตยในพื้นที่ระดับชุมชนได้ก่อให้เกิดวาทกรรมว่าด้วยประชาธิปไตยชุมชนขึ้นมาเพื่อปลุกกระแสความตื่นตัวในการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของคนในชุมชน อย่างไรก็ตามเมื่อมีการสื่อสารด้วยคำว่า “ประชาธิปไตยชุมชน” ในฐานะที่เป็นนวัตกรรมใหม่ทางความคิด จึงยังไม่เกิดการรับเข้าไว้เป็นวิถีหนึ่งของชุมชนในทันที ด้วยความไม่เข้าใจความหมายหรือสาระสำคัญ จึงมีผู้พยายามที่จะให้ความหมายหรือคำจำกัดความเอาไว้โดยผู้รู้เพื่อสื่อสารแพร่กระจายนวัตกรรมทางความคิดนี้ให้แพร่หลายและยกระดับขึ้นแข่งขันทางวาทกรรมให้เป็นอนุกระบวนการทัศน์ของประชาธิปไตยยุคใหม่เพื่อการส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง

ประชาธิปไตยชุมชน เป็นกระบวนการมีส่วนร่วมที่ริเริ่มโดยชุมชนแล้วดึงภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วม เรียกว่า การมีส่วนร่วมของรัฐ (กับประชาชน) ไม่ใช่การมีส่วนร่วมของประชาชนกับรัฐ

สน รูปสูง (2554) ได้ให้ความหมายประชาธิปไตยชุมชนว่า หมายถึง กระบวนการที่ให้ประชาชน คนจน คนรวย ทุกกลุ่มอาชีพ ทุกเพศ ทุกวัย มาใช้สิทธิร่วมกันในการบอกปัญหาความต้องการของตนเพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายและวางแผนการพัฒนาชุมชนในทุกด้านที่ตอบสนองกับความต้องการและแก้ปัญหาชุมชนที่มีความเป็นธรรม รวมทั้งคนร่วมกันปฏิบัติการตามแผนและติดตามการตรวจสอบการทำงานร่วมกันระหว่างท้องถิ่น ท้องที่ และชุมชน

นลินี กังศิริกุล และสำเนาว่า งามเชย คณะทำงานด้านวิชาการของคณะกรรมการส่งเสริมการเมืองภาคพลเมืองประจำภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ให้ความหมายของประชาธิปไตยชุมชนว่า

1) ประชาธิปไตยชุมชน คือ กระบวนการที่ชุมชนมีส่วนร่วมกับการเมืององค์การรัฐ และส่วนราชการในการกำหนดนโยบาย การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การตัดสินใจทางการเมือง การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ทั้งในระดับตำบล จังหวัด และระดับชาติ

2) ประชาธิปไตยชุมชน ให้รวมถึงชุมชนใช้สิทธิของตนเองตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญว่าด้วยสิทธิชุมชนและบทบัญญัติอื่นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของประชาชน

3) ประชาธิปไตยชุมชน ให้รวมถึงการมีส่วนร่วมติดตามผลการพัฒนาของภาคการเมือง องค์การรัฐ และส่วนราชการ การเสนอปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหอันเกิดแต่การพัฒนานั้นด้วย

4) ประชาธิปไตยชุมชน ต้องดำเนินการโดยชุมชน ต้องยึดชุมชนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมมากที่สุด ให้ครอบคลุมทุกครัวเรือน ไม่ใช่กระบวนการเหมาทำแทน

เรียรชัย ณ นคร และคณะ (2553) ประชาธิปไตยชุมชน หมายถึง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการตนเองในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน โดยการใช้สิทธิในฐานะพลเมืองนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ประชาชนจะต้องมีสำนึกความเป็นพลเมือง คือ มีความรับรู้ในสิทธิ หน้าที่ของตนเองในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของสังคม และต้องการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของสังคม โดยมองที่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว เมื่อประชาชนมีสำนึกพลเมืองจะนำมาสู่การรวมตัวกันเพื่อจัดการปัญหาของชุมชน หรือปัญหาในประเด็นต่างๆ ที่เผชิญร่วมกัน

ทศพล สมพงษ์ (2555) ประชาธิปไตยชุมชน หมายถึง กระบวนการที่พลเมืองในชุมชนสามารถใช้อำนาจอธิปไตยของตนได้โดยตรง เพื่อให้เข้าถึงสิทธิต่างๆ ที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองไว้เป็นการใช้อำนาจเพื่อร่วมกันตัดสินใจกำหนดวิถีชีวิตและอนาคตชุมชนของตนเอง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชน

ประชาธิปไตยชุมชนประกอบด้วยสาระสำคัญ 8 ประการ คือ

- 1) ประชาชนมีความเป็นพลเมืองเป็นผู้ริเริ่มกระบวนการมีส่วนร่วม
- 2) เริ่มต้นจากการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วยตนเอง ในการแก้ปัญหาพัฒนาด้วยกรยึดหลักจัดการตนเองเป็นเบื้องต้น
- 3) พัฒนาขึ้นสู่การมีส่วนร่วมทุกระดับของประชาชนในชุมชนกับภาครัฐทั้งในระดับท้องถิ่นและราชการส่วนภูมิภาค

- 4) การจัดทำแผนพัฒนา ข้อเสนอ หรือ นโยบายพัฒนาโดยชุมชน
- 5) การนำแผนพัฒนา ข้อเสนอ หรือ นโยบายการพัฒนาไปปฏิบัติโดยการสนับสนุนของภาครัฐทั้งส่วนท้องถิ่น และส่วนภูมิภาค
- 6) การร่วมกันปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนร่วมกันระหว่างชุมชนกับภาครัฐ
- 7) ร่วมติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการพัฒนาโดยชุมชน
- 8) การดำเนินการทั้งหมดนี้ต้องให้ชุมชนได้แสดงออกถึงการใช้อำนาจของชุมชนได้โดยตรง เพื่อเข้าถึงสิทธิในการกระจายทรัพยากรที่เป็นธรรม รวมทั้งการบริหารกิจการของชุมชน การตัดสินใจ และการให้คุณค่าโดยชุมชน

เอนก เหล่าธรรมทัศน์ ประชาธิปไตยท้องถิ่น เป็นประชาธิปไตยแบบที่ประชาชนมีส่วนร่วม เป็นการเมืองแบบรอมชอมเป็นตัวของตัวเอง ผู้บริหารท้องถิ่นต้องคิดว่าประชาธิปไตยท้องถิ่นต้องไม่เหมือนระดับชาติ ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ขอความคิดจากประชาชนหาวิธีให้ประชาชนเข้ามาอาสามากที่สุด อย่าคิดแต่การว่าจ้าง ต้องสร้างบรรยากาศให้คนอาสาเข้ามาช่วยทำงานด้วยใจให้มาก ใช้ระเบียบกฎเกณฑ์ของราชการให้น้อย และไม่ควรทำให้เป็นการเมืองระดับท้องถิ่นเป็นแบบปรักภัยเหมือนในระดับชาติ

4.2 หลักการประชาธิปไตยชุมชน

ประชาธิปไตยชุมชนเป็นอนุพันธ์ทางความคิดที่แตกกิ่งออกมาจากฐานความคิดหลัก คือ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม หลักการสำคัญของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนหลักการของประชาธิปไตยชุมชนได้แตกความคิดออกมาเป็น การมีส่วนร่วมของรัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความคิดและจุดยืนแตกต่างกันกับการมีส่วนร่วมของรัฐ

4.2.1 การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมาร่วมกับรัฐ โดยรัฐเป็นผู้คิดริเริ่มต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ ของการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมแบบนี้รัฐเป็นผู้มีอำนาจแต่ต้องการความชอบธรรมด้วยการให้ประชาชนมีส่วนร่วม กระบวนการมีส่วนร่วมจึงถูกออกแบบมาโดยภาครัฐ ประชาชนมีฐานะเป็นเป้าหมายของรัฐในการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมมีระดับความเข้มข้นที่แตกต่างกัน ตั้งแต่ระดับการมีส่วนร่วมน้อยไปจนถึงระดับการมีส่วนร่วมมาก ปัจจุบันนักปฏิบัติและนักวิชาการด้านการมีส่วนร่วมยอมรับและเห็นพ้องต้องกันกับสมาคมนานาชาติว่าด้วยการมีส่วนร่วมสาธารณะ (International Association for Public Participation หรือ IAPP) ที่แบ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ตารางที่ 2.1 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ระดับการมีส่วนร่วม	จุดมุ่งหมาย
ระดับที่ 1 การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน (Inform)	เพื่อให้สาธารณชนได้รับข่าวสารที่ช่วยในการทำความเข้าใจปัญหา ทางเลือก โอกาสและแนวทางแก้ไขที่ภาครัฐเสนอ
ระดับที่ 2 การปรึกษาหารือ รับฟังความคิดเห็น (Consult)	เพื่อรับฟังความคิดเห็นและเสียงสะท้อนจากสาธารณชนเกี่ยวกับสิ่งที่ทางราชการได้วิเคราะห์กำหนดทางเลือก หรือการตัดสินใจ
ระดับ 3 เกี่ยวข้อง (Involve)	เพื่อทำงานร่วมโดยตรงกับสาธารณชนผ่านกระบวนการที่สร้างความมั่นใจให้กับสาธารณชนได้เข้ามาเกี่ยวข้องและมั่นใจว่าความต้องการของสาธารณชนยังคงได้ รับพิจารณา ดำเนินการต่อไป
ระดับ 4 ร่วมมือ (Collaboration)	เพื่อการเป็นหุ้นส่วนกับสาธารณชนในทุกมิติของการตัดสินใจรวมทั้งการพัฒนาทางเลือก ระบุทางแก้ไขที่พึงพอใจ
ระดับ 5 เสริมอำนาจประชาชน (Empower)	เพื่อหยิบยื่นอำนาจการตัดสินใจให้อยู่ในมือของสาธารณชน

ที่มา : ทศพล สมพงษ์ สำนักงานสภาพัฒนาการเมือง

4.2.2 การมีส่วนร่วมของรัฐ ชุมชนยังยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนและเรียกร้องให้ภาครัฐ ท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาท้องถิ่น แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่า กระบวนการประชาธิปไตยชุมชนริเริ่มดำเนินโครงการโดยชุมชนและเรียกร้องให้ภาครัฐท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม ดังนั้น หลักการที่แท้จริงของประชาธิปไตยชุมชน คือ การมีส่วนร่วมของรัฐ หรือการมีส่วนร่วมสาธารณะ กระบวนการมีส่วนร่วมแบบนี้ชุมชนเป็นผู้ออกแบบและกำหนดว่าจะให้รัฐเข้ามามีส่วนร่วมอะไร และรับผิดชอบดำเนินการเรื่องอะไร เพื่อให้เป็นไปตามความประสงค์ของชุมชน การยึดหลักการนี้ชุมชนต้องมีความเชื่อมั่นว่าประชาชนมีอำนาจจึงจะสามารถใช้อำนาจเรียกร้องให้ภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วม

คำว่าอำนาจที่ใช้กันอยู่ในภาษาไทยเป็นการเรียกแบบเหมารวมโดยไม่แยกแยะว่าเป็นอำนาจแบบไหน ใครควรได้ใช้อำนาจนั้นและควรใช้กันอย่างไร ความจริงแล้วอำนาจแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ พลังอำนาจ (Power) และอำนาจหน้าที่ (Authority)

การใช้อำนาจของประชาชนเป็นการใช้อำนาจแบบพลังอำนาจ หมายถึง ความสามารถในการกำกับบุคคล หรือบางสิ่งบางอย่างให้เป็นไปตามที่ตนต้องการได้ เช่น ชุมชนสามารถกำกับให้องค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการตามแผนของชุมชน ถ้า อบต. ขอมทำตามชุมชนแสดงว่าชุมชนมีพลังอำนาจในการดำเนินการโดยไม่จำเป็นต้องเป็นนายก อบต. พลังอำนาจเป็นอำนาจที่อยู่ในตัวประชาชนและติดตัวมาแต่กำเนิด การจะนำอำนาจนี้ออกไปใช้ได้ก็ต้องมีการรับรองสิทธิการใช้อำนาจ ซึ่งคำว่า สิทธิก็คือการกระทำใดๆ ที่กฎหมายรับรอง เช่น อำนาจของประชาชนได้ให้การรับรองเอาไว้ในกฎหมายสูงสุดของประเทศไทย คือ รัฐธรรมนูญ มีตั้งแต่ขึ้นยอมรับหลักการไปจนถึงการกำหนดแนวทางการใช้อำนาจ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 3 บัญญัติว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย มาตรา 287 บัญญัติว่า ประชาชนมีสิทธิในการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการท้องถิ่น ฯลฯ การใช้อำนาจของประชาชนจึงต้องคำนึงว่ามีสิทธิในการใช้อำนาจนั้นหรือไม่ ประชาชนจึงควรเรียนรู้ว่าตนเองมีสิทธิอะไรบ้าง เมื่อรู้ว่ามีสิทธิในการใช้อำนาจแล้วจึงกระตือรือร้นที่จะแสดงออกถึงอำนาจของประชาชน การใช้อำนาจแบบนี้เป็นไปตามครรลองของระบอบประชาธิปไตยตราบใดที่ยังเป็นประชาชนอยู่อำนาจนี้ก็มิอยู่ในตัวต่อไป แต่ถ้านำออกมาใช้ประชาชนก็ได้ยกระดับคุณภาพของตนจากประชาชนเป็นพลเมือง

ส่วนอำนาจหน้าที่เป็นอำนาจที่ไม่ได้ติดตัวมาแต่กำเนิด แต่จะมีอำนาจนั้นก็ต่อเมื่อเป็นบุคคลหรือองค์กรที่มีตำแหน่งอยู่ในสถานะที่มีการรับรองให้ใช้อำนาจและการวางกรอบให้ทำหน้าที่ตามสถานะนั้นเป็นการใช้อำนาจตามตำแหน่งหน้าที่ที่สังคมหรือกฎหมายกำหนดไว้ เช่น อบต. มีหน้าที่ตามกฎหมายกำหนดว่าจะใช้อำนาจหน้าที่ทำอะไรได้บ้าง คนที่เป็นนายก อบต. ต้องมีอำนาจตามหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น เมื่อไม่ได้เป็นนายก อบต. อีกต่อไป อำนาจหน้าที่นั้นก็หมดตามไปด้วย อำนาจหน้าที่จึงเป็นอำนาจที่ต้องทำตามหน้าที่ เป็นอำนาจที่กำหนดให้บุคคลและคณะบุคคลหรือหน่วยงานใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศชาติจะใช้อำนาจที่ผิดไปจากการกำหนดในหน้าที่ไม่ได้ เมื่อมีการใช้อำนาจผิดไปจากหน้าที่จึงต้องมีการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยใช้อำนาจประชาชนมาตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของรัฐ

เมื่อพิจารณาถึงประเภทของอำนาจแล้ว จะเห็นได้ว่าการใช้อำนาจของประชาชนไม่ใช่เป็นการไปแย่งชิงหรือก้าวท้าวอำนาจของรัฐ แต่เป็นการใช้อำนาจคนละประเภทเพื่อถ่วงดุลกันและมีเป้าหมายร่วมกันเพื่อพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติ กล่าวคือ ประชาชนใช้อำนาจตามสิทธิที่มีการรับรองไว้ ขณะที่ภาครัฐใช้อำนาจตามหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้ตามสถานะ ซึ่งต้อง

คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน อย่างไรก็ตามปรากฏการณ์ของสังคมไทยในปัจจุบันมิได้เป็นไปตามหลักการดังกล่าว ยังคงมีการใช้อำนาจแบบเหมารวม เช่น ภาครัฐไม่ว่าว่านักการเมืองระดับชาติ ระดับท้องถิ่น หรือข้าราชการก็ตาม สังคมกำหนดให้มีอำนาจตามหน้าที่ แต่ในทางปฏิบัติกลับต้องการพลังอำนาจ (Power) โดยไปใช้พลังอำนาจกำกับบุคคลหรือบางสิ่งบางอย่างให้เป็นไปตามที่ตนเองต้องการต่างๆ ที่ไม่ได้อยู่ในกรอบของหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ จึงทำให้เกิดความรู้สึกที่เรียนรู้ต่อกันมาว่าเป็นนักการเมืองหรือข้าราชการแล้วจะได้เป็นผู้มีพลังอำนาจ ทำให้ประชาชนลืมไปเลยว่าตนเองคือผู้มีพลังอำนาจที่แท้จริงในที่สุดเมื่อประชาชนเดือดร้อนจากการใช้อำนาจของรัฐ หรือจากการไม่ใช้อำนาจใดๆ แก้ไขปัญหาให้ประชาชนผู้เดือดร้อน จึงเกิดกระบวนการใช้พลังอำนาจของประชาชนที่ไม่มีการรับรองสิทธิเอาไว้เพื่อต่อสู้กับอำนาจรัฐ เช่น การปิดถนน การปิดล้อมหน่วยงานราชการ เป็นต้น ดังนั้น การเมืองภาคพลเมืองที่มุ่งส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งทางการเมืองในความหมายที่แท้จริงคือส่งเสริมให้ประชาชนมีและใช้พลังอำนาจ ดังนั้นแนวทางหนึ่งในการส่งเสริมการเมืองภาคพลเมืองก็คือ กระบวนการประชาธิปไตยชุมชน

เมื่อประชาชนต้องการมีอำนาจจึงใช้สิทธิตามแนวทางของรัฐธรรมนูญที่จะต้องมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการของท้องถิ่นจึงมีวิธีที่จะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ริเริ่มก่อน ประชาชนโดยการรวมตัวกันเป็นชุมชนจึงขอใช้พลังอำนาจของชุมชนกำกับให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการตามที่ชุมชนต้องการ โดยให้ภาครัฐและท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชน แบบนี้เป็นกรณีมีส่วนร่วมของรัฐกับชุมชน

4.3 กระบวนการประชาธิปไตยชุมชน

ขั้นตอนที่ 1 การรวบรวมปัญหาความต้องการ (การศึกษาชุมชน)

1.1) จัดเวทีประชุมรายหมู่บ้าน อย่างน้อยหมู่บ้านละ 1 ครั้ง ให้ครบทุกหมู่บ้านเพื่อ
 1.1.1) รวบรวมปัญหาและความต้องการของชาวบ้าน
 1.1.2) จัดลำดับความสำคัญและความเร่งด่วนของปัญหาความต้องการของชาวบ้าน

1.2) คณะกรรมการกิจการสภารวบรวมข้อมูลปัญหาความต้องการของทุกหมู่บ้าน เพื่อเตรียมนำเสนอต่อ อบต. เทศบาล ทั้งนี้ ชาวบ้านต้องมามีส่วนร่วมอย่างน้อยร้อยละ 60 ของแต่ละหมู่บ้าน เพื่อไม่ให้เป็นภาระมาให้คนอื่นคิดและทำแทน

ขั้นตอนที่ 2 กระบวนการนำปัญหาความต้องการของชาวบ้านเป็นนโยบายและแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

2.1) จัดเวทีนำเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชนต่อ อบต. เพื่อบรรจุในแผนพัฒนาของ อบต.

2.1.1) ให้ตัวแทนแต่ละหมู่บ้าน ชุมชน นำเสนอปัญหาและความต้องการเป็นรายหมู่บ้าน ชุมชน ต่อ อปท.

2.1.2) ให้ท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องระบุว่ามีปัญหาและความต้องการของประชาชนในเรื่องอะไรบ้างที่จะบรรจุในแผนพัฒนา อปท.

2.1.3) จัดทำบันทึกความร่วมมือ (MOU) ระหว่างท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสภาองค์กรชุมชนตำบล

2.1.4) ทั้งนี้ ชาวบ้านต้องมีส่วนร่วมประชุมอย่างน้อยร้อยละ 60 ของแต่ละหมู่บ้าน เพื่อให้เป็นการเหมาะให้คนอื่นคิดและทำแทน

2.2) คณะกรรมการกิจการสภา และ อปท. กำหนดนโยบายและทำแผนพัฒนาร่วมกัน

2.3) เมื่อปัญหาความต้องการของประชาชนได้รับการบรรจุเป็นนโยบายและแผนพัฒนาแล้ว ทาง อปท. จะต้องนำเสนอต่อที่ประชุมสภาองค์กรชุมชนตำบล

2.4) คณะกรรมการกิจการสภากลับไปแจ้งให้ชาวบ้านแต่ละหมู่บ้านได้ทราบว่าปัญหาความต้องการใดที่ได้รับการบรรจุเป็นนโยบายของ อปท.

2.5) ปัญหาความต้องการที่เกินความสามารถของ อปท. ให้นำเสนอต่อที่ประชุมสภาองค์กรชุมชนตำบลระดับจังหวัด

2.6) ปัญหาความต้องการที่เกินความสามารถของจังหวัดให้ผลักดันเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายระดับชาติ

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาชุมชน โดยชุมชน

ท้องถิ่นและชุมชนดำเนินการแผนงานหรือ โครงการที่ชาวบ้านมีความพร้อมและมีความสามารถในการดำเนินการได้เอง

ขั้นตอนที่ 4 การติดตามผลและการพัฒนาชุมชน

ชุมชนติดตามผลการพัฒนา โดยอาจมีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อติดตามตรวจสอบและประเมินผลการดำเนิน โครงการที่ทำโดยชาวบ้าน และทำโดย อปท. หรือหน่วยงานองค์กรอื่นๆ ในพื้นที่ของตนเอง

4.4 ประชาธิปไตยชุมชนกับสิทธิทางการเมืองของพลเมือง

ประชาธิปไตยชุมชนแท้ที่จริงหมายถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการตนเองในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน โดยในการใช้สิทธิในฐานะพลเมืองนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ประชาชนจะต้องมีสำนึกความเป็นพลเมือง คือ มีความรับรู้ในสิทธิ หน้าที่ ของตนเองในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของสังคม และต้องการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา

ของสังคม โดยมองที่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว เมื่อประชาชนมีสำนึกพลเมือง จะนำมาสู่การรวมตัวกันเพื่อจัดการปัญหาของชุมชน หรือปัญหาในประเด็นต่างๆ ที่เผชิญร่วมกัน ประชาธิปไตยชุมชนจึงเป็นคำตอบสำหรับการใช้สิทธิพลเมืองและสิทธิชุมชน โดยรูปแบบของ ประชาธิปไตยชุมชนในแต่ละชุมชนหรือพื้นที่อาจมีลักษณะที่แตกต่างกันไปตามบริบทของพื้นที่ หรือประเด็นปัญหา ซึ่งสิ่งที่ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างประชาธิปไตยชุมชนได้แก่

1) การกำหนดกติการ่วมกันของชุมชน ในบางชุมชนได้มีการรวมตัวกันของ สมาชิกเพื่อสร้างกติการ่วมกันเพื่อใช้บังคับกับคนในชุมชน โดยได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกของ ชุมชน ซึ่งแม้กติกาชุมชนดังกล่าวจะไม่มีสภาพบังคับทางกฎหมายแต่สมาชิกทุกคนต่างยึดถือและ ประพฤติปฏิบัติร่วมกัน โดยมองถึงประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับร่วมกันจากการเคารพกติกาของ ชุมชน

2) การจัดทำและผลักดันแผนชุมชนไปสู่การปฏิบัติ การมีส่วนร่วมกำหนดวิถีชีวิต ของตนเองอย่างเป็นทางการหนึ่งของคนในชุมชนคือการมีส่วนร่วมเสนอความต้องการ ของตนต่อฝ่ายการเมืองหรือผู้มีอำนาจผ่านการจัดทำแผนชุมชน แผนชุมชนเป็นแผนที่สมาชิกใน ชุมชนร่วมกันกำหนดผ่านเวทีประชาคมในชุมชนเพื่อสะท้อนปัญหาและนำเสนอความต้องการ ทั้งนี้ชุมชนจะพยายามผลักดันเพื่อให้ข้อเสนอของชุมชนได้รับการผนวกเข้าเป็นแผนพัฒนาท้องถิ่น ของผู้มีอำนาจ ซึ่งแนวคิดในการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนเป็นแนวคิดที่มีมาตั้งแต่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9

3) การรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นการรวมตัวกันของคนใน ชุมชนเพื่อจัดการตนเองในลักษณะของการสร้างหลักประกันให้แก่คนในชุมชน โดยสถาบันพัฒนา องค์กรพัฒนาชุมชน (องค์การมหาชน) ได้ให้ความหมาย “สวัสดิการชุมชน” ว่าหมายถึง “การสร้าง หลักประกันเพื่อความมั่นคงของคนในชุมชน หมายรวมถึง ทุกอย่างที่จะทำให้คนในชุมชนมีความ เป็นอยู่ที่ดีขึ้นทั้งในรูปแบบของสิ่งของ เงินทุน น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ วิถีชีวิตตั้งแต่เกิด เจ็บ ตาย” กองทุนสวัสดิการชุมชนแต่ละกองทุนมีรูปแบบที่ต่างกันแต่ก็ล้วน เป็นไปเพื่อกำหนดสร้างหลักประกันให้แก่สมาชิก

การเมืองภาคพลเมือง

คำว่าพลเมืองมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่าประชาชน ซึ่งคำว่าประชาชนใช้อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับรัฐโดยที่ประชาชนอยู่ในฐานะที่ด้อยกว่า และมี บทบาทในฐานะเป็นผู้รับประโยชน์จากนโยบายที่ถูกกำหนดโดยรัฐเท่านั้น ความคิดเรื่องพลเมือง (Citizenship) ซึ่งย้่าว่าสมาชิกของระบอบประชาธิปไตย (สาธารณรัฐ) ต้องภาคภูมิใจในความเป็น พลเมือง (Citizens) ของตน พลเมืองคือศักดิ์ศรี คือผู้ที่เท่าเทียมหรือค่อนข้างเท่าเทียมกับผู้อื่น

พลเมืองคือผู้ที่ไม่ปรารถนาจะไปครอบงำใคร แต่ก็ไม่ต้องการให้ใครมาครอบงำบงการหรืออุปถัมภ์
 คำจุนตน พลเมืองไม่ใช่ไพร่ พลเมืองไม่ใช่ราษฎร ไพร่คือผู้ที่ยอมรับสถานภาพ สูง-ต่ำ บงการ-รับ
 ใช้ อุปถัมภ์-รับใช้ ระหว่างผู้ใหญ่กับผู้น้อย ไพร่คือผู้เห็นตัวเองเป็นผู้น้อย ผู้อยู่ใต้การอุปถัมภ์และมุ่ง
 เสาะแสวงหาผู้อุปถัมภ์ ส่วนราษฎรคือผู้ที่ยอมรับอำนาจและกฎหมายของผู้ปกครองแต่ไม่สนใจการ
 ปกครองตนเองหรือการมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครอง

การใช้อำนาจรัฐนั้นแท้จริงแล้วอำนาจรัฐนั้นเป็นอำนาจที่มาจากประชาชน
 นักการเมืองเพียงเข้าไปใช้อำนาจแทนประชาชนในนามของประชาชนเท่านั้น แต่เนื่องจากเดิม
 นักการเมืองต้องการจำกัดอำนาจไว้ที่ตนเอง ประชาชนจึงใช้สิทธิทางการเมืองในฐานะของผู้มีสิทธิ
 เลือกตั้งเพื่อเลือกนักการเมืองเข้าไปบริหารเท่านั้น อย่างไรก็ตามประชาชนเริ่มค่อยๆ ตระหนักว่า
 นักการเมืองไม่สามารถตอบสนองต่อความคาดหวังของประชาชน นโยบายต่างๆ ที่ถูกกำหนดโดย
 ฝ่ายการเมืองมักไม่ได้ถูกกำหนดโดยมองที่ประโยชน์ของประชาชนเป็นที่ตั้ง แต่กลับมองที่
 ผลประโยชน์แอบแฝงที่นักการเมืองจะได้รับจากการดำเนินนโยบาย หรือมองผลประโยชน์ทาง
 การเมืองเท่านั้น ประชาชนจึงได้เริ่มเข้าไปมีส่วนต่อการบริหารของรัฐ โดยปรับเปลี่ยนบทบาทจาก
 การเป็นประชาชนไปสู่การเป็นพลเมือง

อย่างไรก็ตามการที่ประชาชนจะตัดสินใจเข้าไปมีส่วนร่วมกับรัฐในฐานะพลเมือง
 ด้วยการใช้อำนาจและปฏิบัติหน้าที่ที่ตนเองพึงมีตามกฎหมาย อาจเกิดจากปัจจัยต่างๆ เช่น ประชาชน
 เริ่มตระหนักว่าฝ่ายการเมืองไม่สามารถตอบสนองให้ประชาชนเกิดความพอใจได้ ทั้งๆ ที่ประชาชน
 ได้คัดเลือกนักการเมืองเหล่านั้นให้เข้าไปเป็นตัวแทนเพื่อใช้อำนาจ แต่งบประมาณซึ่งมาจากภาษี
 อากรของประชาชนกลับไม่ได้ลงไปสู่ประชาชนอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย

จากการไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของประชาชนโดยฝ่าย
 การเมืองได้มีส่วนทำให้ประชาชนเริ่มรู้สึกและปรับเปลี่ยนบทบาทตนเองจากผู้คอยรับประโยชน์
 จากนโยบายไปสู่การเป็นผู้มีบทบาทต่อการกำหนดและกำกับนโยบายของภาครัฐ ที่ผ่านมานโยบาย
 สาธารณะที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนนั้นมักเป็นนโยบายที่ถูกกำหนดมา
 โดยส่วนกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายสาธารณะที่เป็นไปเพื่อกำกับทิศทางการพัฒนา
 ประเทศที่เกิดขึ้น แต่ในขณะที่เดียวกันพัฒนากลับส่งผลกระทบต่อคนอีกจำนวนหนึ่ง
 โดยผู้ที่ได้รับผลกระทบมักจะไม่มีโอกาสในการใช้สิทธิในฐานะของพลเมืองเพื่อตัดสินใจต่อวิถี
 ชีวิตของตนเอง หรือหากถูกขืนมาใช้สิทธิคัดค้านก็จะทำให้ถูกมองเป็นพวกต่อต้านการพัฒนา หรือ
 ไม่ได้มองถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม

สิทธิที่จะจัดการกับทรัพยากรในชุมชนของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นผืนป่า และแหล่ง
 น้ำถือเป็นสิทธิของชุมชนที่ได้รับการรับรองมาตรฐานจากรัฐธรรมนูญ โดยที่การจัดการกับทรัพยากร

ในชุมชนนั้นอาจกระทำโดยการรวมตัวกันของประชาชนที่อยู่ร่วมกันในพื้นที่ หรืออาจเป็นการรวมตัวกันของผู้ที่ประสบปัญหาในประเด็นเดียวกัน เช่น การรวมตัวของชาวบ้านที่ประสบปัญหาเรื่องที่ดินทำกิน โดยมีการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายของผู้ที่เดือดร้อนจากการไม่มีที่ทำกินเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลหันมาให้ความสำคัญกับประเด็นปัญหาดังกล่าว

4.5 ปัจจัยที่ส่งเสริมให้ประชาธิปไตยชุมชนยั่งยืน

ในการส่งเสริมประชาธิปไตยในระดับชุมชนแต่ละประเด็นปัญหาหรือของแต่ละพื้นที่ที่มีความยั่งยืนนั้นจำเป็นจะต้องให้ความสำคัญต่อบริบทต่างๆ ดังนี้

1) ผู้นำ ในทุกองค์กรและทุกสังคมที่มีการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันจะไม่สามารถดำเนินการได้อย่างประสบความสำเร็จเลยหากปราศจากผู้นำไม่ว่าจะเป็นผู้นำทางความคิด ผู้นำทางสติปัญญาหรือที่เรียกว่าปราชญ์ชาวบ้าน ปราชญ์ชุมชน หรือผู้นำซึ่งจะเป็นผู้ขับเคลื่อนให้เกิดการทำงานร่วมกันเกิดการประสานงานกันของคนในพื้นที่ บางชุมชนหรือบางกลุ่มประเด็นผู้นำอาจได้รับยอมรับจนถึงขั้นเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณซึ่งจะถ่ายทอดแนวคิดและอุดมการณ์ให้แก่คนรุ่นต่อไป บางพื้นที่อาจมีการรวมตัวของผู้นำที่ได้รับการยอมรับจากชุมชน จัดตั้งเป็นองค์กรในรูปแบบของ “สภาผู้นำ”

2) กติกาชุมชน จะเป็นเครื่องมือให้กับคนในชุมชนได้ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบที่ผ่านความเห็นชอบหรือมีฉันทามติร่วมกันในชุมชน แม้ว่ากติกาชุมชนจะไม่ได้มีสภาพบังคับทางกฎหมายเช่นเดียวกับกฎหมายฉบับต่างๆ หากมีการละเมิดกติกาที่ได้ทำความตกลงร่วมกันของคนในชุมชน ผู้ที่ละเมิดจะได้รับการลงโทษทางสังคม การกำหนดกติกาชุมชนจึงเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเต็มรูปแบบ นับตั้งแต่การร่วมกันกำหนดกติการ่วมกัน การปฏิบัติตนให้อยู่ภายในกรอบกติกาดังกล่าว รวมทั้งการเฝ้าระวังเพื่อมิให้มีการละเมิดกติกานั้นๆ กฎ กติกา หรือระเบียบต่างๆ ที่กำหนดขึ้นภายในชุมชนจึงเป็นเครื่องมือพื้นฐานเพื่อการเรียนรู้ประชาธิปไตยที่แท้จริงตั้งแต่ในระดับชุมชน ทั้งนี้การกำหนดกติกาชุมชนก็แตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละสังคม การมีกติการ่วมกันแสดงถึงความเข้าใจร่วมกันของคนในชุมชนที่พร้อมจะยอมรับและปฏิบัติตามข้อบังคับหรือข้อกำหนดที่ร่วมกันคิด ร่วมกันกำหนด เมื่อเข้าใจและปฏิบัติตามกติกาของชุมชนได้ก็ไม่ยากที่จะยอมรับและปฏิบัติตามกติกาของสังคมซึ่งบังคับใช้ในรูปแบบของกฎหมาย

3) แผนแม่บทชุมชน การขับเคลื่อนประชาธิปไตยทางตรงได้ดีที่สุดคือการเริ่มต้นที่การคิดและกำหนดชีวิตตนเอง ที่ผ่านมามีแผนถูกกำหนดโดยส่วนกลางซึ่งไม่ได้มีความรู้ความเข้าใจถึงความต้องการที่แท้จริงของคนในชุมชน การกำหนดแผนโดยส่วนกลางและในหลายพื้นที่กลายเป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์ของนักการเมืองบางกลุ่ม เมื่อชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนแม่บทชุมชนทำให้คนในชุมชนสามารถกำหนดชีวิตและอนาคตของตนเอง

แต่ละชุมชนที่เข้มแข็งจะมีการจัดทำแผนแม่บทชุมชน โดยผ่านกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นด้วยการจัดเวทีประชาคม หรือผ่านการรับฟังความคิดเห็นในรูปแบบอื่นๆ เมื่อกำหนดแผนก็ต้องมีการนำไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งอาจปฏิบัติเองโดยคนในชุมชนหรืออาจเป็นการนำเสนอแผนต่อหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ อย่างไรก็ตามในการนำไปสู่การปฏิบัตินั้นต้องอาศัยทรัพยากรต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงบประมาณ หากสามารถเชื่อมประสานกับหน่วยงานที่มีอำนาจโดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็จะทำให้แผนชุมชนมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติมากขึ้น

4) สวัสดิการชุมชน ระบบสวัสดิการชุมชน เป็นปัจจัยที่เสริมสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นภายในชุมชน โดยที่ระบบสวัสดิการชุมชนเป็นการสร้างหลักประกันให้แก่คนในชุมชนที่เปิดโอกาสให้ผู้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมสร้างให้เป็นของชุมชนเอง มีความเข้มแข็ง โดยชุมชนเป็นผู้จัดการดูแลตนเอง ทำแบบค่อยเป็นค่อยไปเพื่อให้คนในชุมชนมีความพร้อม มีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของแต่ละพื้นที่ รัฐหรือหน่วยงานภายนอกทำหน้าที่หนุนเสริมความเข้มแข็ง

4.6 ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดของการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน

แม้ว่าการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนเพื่อให้ชุมชนสามารถจัดการตนเองหรือที่เรียกว่าประชาธิปไตยชุมชนนั้นจะเป็นสิ่งใหม่สำหรับคนไทย แต่เป็นความหวังของสังคมว่าหากการเมืองภาคพลเมืองเข้มแข็งก็จะส่งผลให้การเมืองระดับชาติเข้มแข็งตาม แต่อย่างไรก็ตามการใช้สิทธิพลเมืองในรูปแบบประชาธิปไตยชุมชนยังมีข้อจำกัด ดังนี้

1) การขาดความรู้ความเข้าใจและการตระหนักถึงสิทธิพลเมืองและสิทธิชุมชนที่ผ่านมาพลเมืองและชุมชนยังมีความรู้ความเข้าใจในสิทธิในฐานะพลเมืองที่จำกัด ประชาชนทั่วไปยังไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลที่จำเป็นต่อการใช้สิทธิตามกฎหมาย รวมทั้งการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่างๆ ของรัฐ เพื่อที่ประชาชนจะได้แสดงความคิดเห็นและใช้สิทธิทางการเมืองได้ถูกต้อง ในขณะที่องค์กรภาครัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องก็มักทำงานในเชิงรับโดยแก้ปัญหาจากการร้องเรียนต่างๆ เป็นรายกรณี หรือหน่วยงานรัฐเองยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนในการสนับสนุนให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิตามกฎหมาย เช่น การจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าตรวจสอบข้อมูลข่าวสารได้

2) การขาดฐานข้อมูลที่จำเป็นต่อการจัดทำแผนชุมชนและการจัดการตนเอง หน่วยงานต่างๆ ของภาครัฐได้จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนผ่านเวทีประชาคมเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของพลเมือง นอกจากนี้ชุมชนเองก็มีการจัดทำแผนชุมชน แต่ปัญหาสำคัญประการหนึ่งของหลายพื้นที่คือขาดข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญของชุมชนเพื่อทำ

ความเข้าใจถึงที่มาของปัญหา รวมทั้งใช้เป็นหลักในการวิเคราะห์ถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาของชุมชน นอกจากนี้ในหลายพื้นที่การจัดทำแผนชุมชนเพื่อนำเสนอต่อฝ่ายการเมืองยังขาดการตระหนักถึงอำนาจของฝ่ายการเมืองในการตอบสนองต่อข้อเสนอของประชาชน

3) การขาดการบูรณาการร่วมกันระหว่างชุมชนกับฝ่ายท้องถิ่นและท้องถิ่น เมื่อพลเมืองและชุมชนได้มีการจัดทำแผนชุมชนและนำเสนอต่อภาครัฐ ปัญหาสำคัญคือการนำแผนของชุมชนไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งยอมรับว่าอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งคือการขาดการยอมรับของฝ่ายการเมืองในการมีส่วนกำหนดนโยบายร่วมกับภาครัฐ ซึ่งทำให้สิทธิพลเมืองในการจัดการตนเองถูกจำกัดและไม่สามารถปฏิบัติได้จริง

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กนกพร ศุคอักษร (2553) ได้ศึกษาวิจัยบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการเมืองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในอำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ผลวิจัยพบว่า (1) สมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเป็นประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งและมีบทบาททางการเมืองขั้นพื้นฐานเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป แต่จะยึดหลักการเป็นกลางทางการเมืองโดยหน้าที่หลัก คือ งานสาธารณสุขมูลฐานในพื้นที่รับผิดชอบ (2) บทบาทที่เกี่ยวข้องกับการเมืองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน นอกจากหน้าที่พลเมืองโดยทั่วไปแล้ว ได้แก่ การประสานงานระหว่างรัฐกับชุมชนหรือระหว่างชุมชนด้วยกัน เป็นผู้นำข่าวสาร/ประชาสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนข่าวสารทางการเมือง และการเป็นฐานเสียงแก่พรรคการเมืองหรือนักการเมือง เป็นต้น ในอนาคตบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการเมืองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจะชัดเจนขึ้นเพราะความเข้มข้นในการแข่งขันทางการเมือง (3) สำหรับบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการเมืองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านส่วนใหญ่จะมีผลต่อการตัดสินใจในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับหนึ่ง เนื่องจากความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นที่ส่งผลให้มีการสื่อสาร และประสานงานในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องมีความราบรื่น และได้รับความเชื่อถือจากประชาชนทั่วไป

กัมگیر ทองพูน (2554) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน : กรณีศึกษาอำเภอกาญจนบุรี จังหวัดสงขลา พบว่า (1) ลักษณะปัญหาและสาเหตุความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน ได้แก่ ปัญหาทะเลาะวิวาท ปัญหาการขาดความสามัคคี ปัญหาการเมือง ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาครอบครัว ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ (2) บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งคือ การใช้หลักเหตุผล หลักความจริง

ยุติธรรม จริงจังในการแก้ไขปัญหา ดูแลให้ความช่วยเหลือชาวบ้านในหมู่บ้าน ทำงานอย่างจริงจัง เพื่อแก้ไขความขัดแย้งให้ทันเวลา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่คู่กรณี เป็นนักประสานงานที่ดี ให้ความร่วมมือกับทุกภาคส่วน และทำงานตรงไปตรงมา (3) วิธีการการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ใช้วิธีการการแก้ไขปัญหาพร้อมกันเป็นวิธีการแรก ตามด้วยการประนีประนอม การใช้อำนาจและการระงับโดยการให้เสียงส่วนใหญ่ การไกล่เกลี่ย การหลีกเลี่ยง และการบังคับ ส่วนการทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรม และการประชาสัมพันธ์กิจกรรม ทั้งนี้ยังพบว่า ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ชาวบ้านให้ความสำคัญต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มากกว่าสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เอนก ปันทะยม (2555) ศึกษาวิจัย เรื่อง ผู้ใหญ่บ้านกับการพัฒนาการเมืองประชาธิปไตย : กรณีศึกษาบ้านกิวป่าห้า ตำบลลี้มตอง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน พบว่า (1) การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านกับการพัฒนาการเมืองประชาธิปไตยพบว่า ผู้ใหญ่บ้านมีความสามารถรองรับสนับสนุนการขยายตัวของกรมมีส่วนร่วมของประชาชนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะบุคลิกภาพที่เอื้อต่อแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ที่เน้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำระเบียบข้อบังคับหมู่บ้าน กระบวนการตัดสินใจดำเนินโครงการและกิจกรรมต่างๆ ในหมู่บ้านที่ให้ความสำคัญกับเรื่องความเท่าเทียมกัน ทั้งนี้ ผู้ใหญ่บ้านยังมีการแบ่งโครงสร้างการปกครองหมู่บ้านให้มีความแตกต่างตามความสามารถ โดยอาศัยกลไกคณะกรรมการหมู่บ้านที่มีการแบ่งหน้าที่ตามความถนัดของคณะทำงานด้านต่างๆ เช่น คณะทำงานด้านสังคม สิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข คณะทำงานด้านแผนพัฒนา เป็นต้น และที่สำคัญผู้ใหญ่บ้านยังส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามาควบคุมกำกับ และตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน โดยผ่านช่องทางที่หลากหลายทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น การประชุมประจำเดือนหมู่บ้าน กระบวนการตรวจสอบตามที่กฎหมายกำหนด เป็นต้น (2) ปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดของผู้ใหญ่บ้านกับการพัฒนาการเมืองประชาธิปไตยพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ขาดความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมและยังคิดว่าเรื่องดังกล่าวเป็นหน้าที่ของผู้นำหมู่บ้าน และที่สำคัญผู้ใหญ่บ้านมาจากการเลือกของประชาชนในหมู่บ้านส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติ การเข้าไปตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์และมีผลกระทบในเชิงลบบนพื้นฐานระบบอุปถัมภ์ ตลอดจนประชาชนยังให้ความสำคัญกับการทำมาหากินมากกว่าเรื่องการเมืองการปกครอง และขาดความต่อเนื่องในการได้รับความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง (3) แนวทางแก้ไขปัญหาและพัฒนาศักยภาพของผู้ใหญ่บ้านกับการพัฒนาการเมืองประชาธิปไตยพบว่า ผู้ใหญ่บ้านต้องกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมบริหารจัดการหมู่บ้านในทุกๆ ด้านควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพของผู้ใหญ่บ้านในการตอบสนองความต้องการของประชาชนและกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพและต้อง

ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้ เข้าใจ และเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองแบบ
ประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่องควบคู่กับการพัฒนาและสร้างความมั่นคงด้านรายได้และอาชีพ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง : กรณีศึกษาบ้านหนองแวงน้อย ตำบลเมืองพลับพลา อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครราชสีมา เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งศึกษาบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่มีต่อการพัฒนาทางการเมืองปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการเมือง โดยจะมีการรวบรวมข้อมูลประชากรตัวอย่างแบบเจาะจงจากผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ข้าราชการส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้แทนองค์กรสาธารณสุขประชาชนในตำบลที่เป็นแกนนำมีส่วนเกี่ยวข้องกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และหน่วยงานสนับสนุนภายนอก ได้แก่ สำนักงานสาธารณสุขประจำอำเภอ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โดยมีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และทำความเข้าใจรายละเอียดเกี่ยวกับบทบาทของ อสม. ในด้านต่างๆ และความหมายของการพัฒนาทางการเมืองในมิติของผู้วิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ทำการเก็บข้อมูล

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านหนองแวงน้อย จำนวน 3 คน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองพลับพลา จำนวน 1 คน กำนันตำบลเมืองพลับพลา จำนวน 1 คน ผู้ใหญ่บ้านหนองแวงน้อย จำนวน 1 คน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองพลับพลา จำนวน 1 คน ประชาชนในพื้นที่ จำนวน 2 คน รวมทั้งหมด จำนวน 9 คน ดังนี้

ตารางที่ 3.1 กลุ่มตัวอย่างที่ทำการเก็บข้อมูล

1		<p>นางโฮม โคตรล้ามแขก ตำแหน่ง : ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านหนองแวงน้อย สัมภาษณ์วันที่ : 17 พฤษภาคม 2557</p>
2		<p>นางล้วน ศรีแสง ตำแหน่ง : อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านหนองแวงน้อย คุ่ม 2 สัมภาษณ์วันที่ : 17 พฤษภาคม 2557</p>
3		<p>นางทิพานัน ปานาสา ตำแหน่ง : อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านหนองแวงน้อย คุ่ม 1 สัมภาษณ์วันที่ : 17 พฤษภาคม 2557</p>
4		<p>นายวิรัช ขจิรัมย์ ตำแหน่ง นายกองค้การบริหารส่วนตำบลเมืองพลับพลา สัมภาษณ์วันที่ : 17 พฤษภาคม 2557</p>
5		<p>นายทองสา พิมพา ตำแหน่ง สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองพลับพลา สัมภาษณ์วันที่ : 17 พฤษภาคม 2557</p>
6		<p>นายพิพัฒน์ นักพราณบุญ ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านเมืองพลับพลา รักษาการแทนกำนันตำบลเมืองพลับพลา สัมภาษณ์วันที่ : 17 พฤษภาคม 2557</p>
7		<p>นายจรูญ สุบไสง ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านหนองแวงน้อย สัมภาษณ์วันที่ : 17 พฤษภาคม 2557</p>

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

8		<p>นายหนูจันทร์ กรอบมาศ ประชาชนหมู่บ้านหนองแวงน้อย สัมภาษณ์วันที่ : 17 พฤษภาคม 2557</p>
9		<p>นายพิมพ์ พังคัง ประชาชนในหมู่บ้านหนองแวงน้อย สัมภาษณ์วันที่ : 17 พฤษภาคม 2557</p>

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกำหนดประเด็นที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์แบบเจาะลึก โดยมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ตำแหน่ง ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง

ส่วนที่ 2 สอบถามการปฏิบัติหน้าที่ของ อสม. ว่ามีแนวทางปฏิบัติหน้าที่อย่างไร ในประเด็นดังต่อไปนี้

2.1 การให้บริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานจากภาครัฐ

2.2 การมีส่วนร่วมในการควบคุม กำกับ และ ตรวจสอบการทำงานหน่วยงานรัฐหรือองค์กรเมือง

2.3 การเข้าร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน

ส่วนที่ 3 สอบถามการปฏิบัติหน้าที่ของ อสม. ว่ามีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดอย่างไรบ้าง ในประเด็นดังต่อไปนี้

3.1 การให้บริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานจากภาครัฐ

3.2 การมีส่วนร่วมในการควบคุม กำกับ และ ตรวจสอบการทำงานหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรเมือง

3.3 การเข้าร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน

**ส่วนที่ 4 สอบถามข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา และพัฒนาศักยภาพของ
อสม. ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง ในประเด็นดังต่อไปนี้**

- 4.1 การให้บริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานจากภาครัฐ
- 4.2 การมีส่วนร่วมในการควบคุม กำกับ และ ตรวจสอบการทำงานหน่วยงาน
ของรัฐหรือนักการเมือง
- 4.3 การเข้าร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือและตรงกับโจทย์ของการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล
จะต้องสอดคล้องกับรูปแบบการจัดเก็บข้อมูล ดังนี้

3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) จะใช้การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก
จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 9 คน

3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ใช้วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูลโดยการ
วิจัยทางเอกสาร ซึ่งเป็นผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ วารสาร หนังสือพิมพ์ บทความ ผลสำรวจ สถิติ
และเอกสารทางวิชาการ รวมทั้งข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่รวบรวมมาจากแหล่งต่างๆ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก
ของกลุ่มตัวอย่างมาจัดให้อยู่ในระเบียบ โดยทำการตรวจสอบ เลือกรสรเนื้อหา และจัดกลุ่มข้อมูล
เพื่อให้ง่ายต่อการนำไปวิเคราะห์ และสามารถตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่าง
ครบถ้วน ทั้งนี้ ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Method) เพื่อค้นหา
คำตอบของการวิจัย และสรุปผลการศึกษาร่วมข้อเสนอแนะเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา
ศักยภาพบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง : กรณีศึกษาบ้านหนองแวงน้อย ตำบลเมืองพลับพลา อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา ผู้ศึกษาได้รวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร งานวิจัย ตลอดจนเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก โดยคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เป็นแบบปลายเปิด เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านหนองแวงน้อย จำนวน 3 คน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองพลับพลา จำนวน 1 คน กำนันตำบลเมืองพลับพลา จำนวน 1 คน ผู้ใหญ่บ้านหนองแวงน้อย จำนวน 1 คน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองพลับพลา จำนวน 1 คน ประชาชนในพื้นที่ จำนวน 2 คน รวมทั้งหมด จำนวน 9 คน

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีต่อการพัฒนาทางการเมือง : กรณีศึกษาบ้านหนองแวงน้อย ตำบลเมืองพลับพลา อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา สามารถสรุปผลวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ได้ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สัมภาษณ์

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สัมภาษณ์

ชื่อ-สกุล	บุคลิกภาพ
1. นางโสม โคตรลำแมก	ตำแหน่งประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านหนองแวงน้อย อายุ 51 ปี จบการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4 ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง 4 ปี อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านหนองแวงน้อยรวมระยะเวลา 51 ปี เป็นคนอหิวาศัยดี มีภาวะความเป็นผู้นำสูง ชอบช่วยเหลือเพื่อนบ้าน และเข้าร่วมกิจกรรมของหมู่บ้านและงานสังคมประจำ
2. นางล้วน ศรีแสง	ตำแหน่งอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านหนองแวงน้อย คุ่ม 2 อายุ 59 ปี จบการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4 ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง 7 ปี อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านหนองแวงน้อยรวมระยะเวลา 59 ปี เป็นคนอหิวาศัยดี พุดเก่ง ชอบช่วยเหลือกิจกรรมของหมู่บ้านและงานสังคม เป็นผู้ที่สนใจในเรื่องสิทธิและหน้าที่ของตัวเอง โดยได้เข้าร่วมกับองค์กรต่างๆ เพื่อร่วมกิจกรรมในลักษณะนี้อยู่เสมอ
3. นางทิพานัน ปานาสา	ตำแหน่ง อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านหนองแวงน้อย คุ่ม 1 อายุ 39 ปี จบการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 3 ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง 3 ปี อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านหนองแวงน้อยรวมระยะเวลา 39 ปี เป็นคนอหิวาอาศัยดี ได้รับความนับถือจากชาวบ้าน ถือเป็นคนรุ่นใหม่ที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็น อสม. และได้รับให้เป็นคณะกรรมการต่างๆ ของหมู่บ้าน เช่น กองทุนหมู่บ้าน สหกรณ์ออมทรัพย์หมู่บ้าน
4. นายวิรัช ขจิรัมย์	ตำแหน่ง นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลเมืองพลับพลา อายุ 71 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง 3 ปี เป็นข้าราชการบำนาญ นิศัยตรงไปตรงมา ได้รับการเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกองจัดการบริหารส่วนตำบลสมัยแรก
5. นายทองสา พิมพา	ตำแหน่ง สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองพลับพลา อายุ 63 ปี จบการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 3 นิศัยกล้าตัดสินใจ เข้ากับคนอื่นง่าย ทำงานเพื่อส่วนรวมร่วมกับกลุ่มต่างๆ มาโดยตลอด และได้รับการเลือกตั้งให้เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล 2 สมัยติดต่อกัน

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ชื่อ-สกุล	บุคลิกภาพ
6. นายพิพัฒน์ นักรพราณบุญ	ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านเมืองพลับพลา อายุ 55 ปี จบการศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6 ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง 14 ปี อัยาศัยดี ยิ้มแย้ม แจ่มใส พุดจาฉะฉาน ได้รับความเคารพนับถือจากผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้าน และได้รับการพิจารณาให้เป็นผู้รักษาราชการแทนกำนันตำบลเมืองพลับพลา
7. นายจรูญ สุปไชสง	ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านหนองแวงน้อย อายุ 54 ปี จบการศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 6 ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง 2 ปี เป็นคนพุดจาฉะฉาน เป็นบุคคลที่ได้รับการเคารพนับถือจากลูกบ้าน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเสมอ
8. นายหนูจันทร์ กรอบมาศ	ประชาชนหมู่บ้านหนองแวงน้อย อายุ 53 ปี จบการศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 4 อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านหนองแวงน้อยรวมระยะเวลา 53 ปีเป็นคนอัยาศัยดี ทำงานเพื่อส่วนร่วมและสังคมมาโดยตลอด และได้รับความไว้วางใจให้เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และอาสาสมัครต่างๆ ชอบติดตามข่าวสารบ้านเมือง
9. นายพิมพ์ มั่งคั่ง	ประชาชนในหมู่บ้านหนองแวงน้อย อายุ 62 ปี จบการศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 4 อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านหนองแวงน้อย รวมระยะเวลา 62 ปี เป็นอดีตผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหลายสมัย อัยาศัยดี ยิ้มแย้ม แจ่มใส เข้ากับคนอื่นง่าย เป็นบุคคลที่ชาวบ้านให้ความนับถือ ชอบติดตามข่าวสารบ้านเมือง ชอบวิจารณ์การเมืองอยู่เสมอ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลบทบาทของ อสม. ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง

ตารางที่ 4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้สัมภาษณ์ บทบาทของ อสม. ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง

ประเด็นสัมภาษณ์	ข้อมูลสัมภาษณ์
1. ท่านมีวิธีการปฏิบัติงานในการให้บริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานของรัฐ อย่างไร	<p><u>กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน</u></p> <p>“กรอบการทำงานของ อสม. จะกำหนดมาจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลว่าจะต้องดำเนินการอย่างไร ในแต่ละเดือน และจะมีการประชุม อสม. เพื่อกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงาน โดยจะส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักรักษา</p>
1. ท่านมีวิธีการปฏิบัติงานในการให้บริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานของรัฐ อย่างไร	<p>ป้องกันสุขภาพของตัวเองและครอบครัว และ อสม. จะเป็นผู้ส่งข่าวสารที่ได้รับมาจากทางราชการให้ประชาชนทราบตามกรอบที่กำหนดไว้ และหากต้องการความร่วมมือจากชาวบ้านก็จะประสานกับผู้ใหญ่บ้านให้ประกาศเสียงตามสายให้ประชาชนทราบก่อนที่จะดำเนินการ เพื่อให้ชาวบ้านได้เตรียมพร้อม และในการปฏิบัติงานจะแนะนำให้ชาวบ้านรู้จักผ่อนคลายหลังจากที่ทำงานมาทั้งวันซึ่งทุกวันนี้สังคมบ้านหนองแวงน้อยเริ่มที่จะเจริญขึ้นและเริ่มมีการแก่งแย่งทรัพยากรกัน ก็ยังสังคมต่างๆ เริ่มเข้ามา เช่น การทะเลาะวิวาทของกลุ่มวัยรุ่น ยาเสพติด การพนัน ทำให้คนในสังคมเกิดความเครียด อสม. ก็จะเป็นกลุ่มคนที่คอยให้คำแนะนำให้ชาวบ้านและให้ปรึกษาหมอ” (โฮม โคตรล่ำแมก สัมภาษณ์ 2557)</p> <p>“ดำเนินการตามกรอบแนวทางของทางราชการ ในการป้องกัน รักษา เกี่ยวกับสุขภาพสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน เมื่อได้รับนโยบายแผนงานในแต่ละเดือนมา ก็จะวางแผนกันว่าจะ</p>

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ประเด็นสัมภาษณ์	ข้อมูลสัมภาษณ์
	<p>ดำเนินการอย่างไรในคัมที่ตัวเองรับผิดชอบ หรือกันว่าจะร่วมกันทำทั้งหมู่บ้าน หรือจะทำแต่ละคัมที่ตัวเองรับผิดชอบ และเปิดโอกาสให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเพื่อมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของ อสม.” (ล้วน ศรีแสง, สัมภาษณ์ 2557)</p> <p>“การปฏิบัติงานของ อสม. เมื่อมีการประชุมแต่ละเดือน ทางราชการก็จะแจ้งข่าวสาร พร้อม</p>
<p>1. ท่านมีวิธีการปฏิบัติงานในการให้บริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานของรัฐ อย่างไร</p>	<p>กรอบการทำงานให้ทราบ เราก็จะมาส่งข่าวสารให้ชาวบ้านได้ทราบว่ามีนโยบายหรือแนวทางในการรักษา ป้องกันสุขภาพอย่างไรบ้าง พร้อมกับได้แจ้งให้ชาวบ้านทราบถึงสิทธิของประชาชนที่จะได้รับสิทธิการรักษาพยาบาลจากภาครัฐ และในการปฏิบัติงานของ อสม. จะคำนึงถึงการให้บริการทุกคนเท่ากันหมด” (ทิพานัน ปานาสา, สัมภาษณ์ 2557)</p> <p><u>กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น</u></p> <p>“การปฏิบัติงานของ อสม. ก่อนข้างชัดเจน มีแบบแผน อสม. มีหน้าที่เพียงควบคุม ดูแล ปฏิบัติตามคำแนะนำของหัวหน้าด้านสาธารณสุขในเชิงการป้องกันโรค ติดตามดูแลด้านสุขภาพประชาชนในชุมชน และการให้บริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานของ อสม. ก็มีความเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติ อาจเนื่องมาจากทุกคนเป็นเครือญาติกัน” (วิรัช ขจิรัมย์, สัมภาษณ์ 2557)</p> <p>“การปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขของ อสม. มีแนวทางปฏิบัติเดิมๆ ทุกครั้ง และเห็น อสม. ปฏิบัติ</p>

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ประเด็นสัมภาษณ์	ข้อมูลสัมภาษณ์
	<p>หน้าที่ให้บริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐานทุกคนเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติ เช่น การแจกจ่ายทรายป้องกันยุงลาย” (ทองสา พิมพ์, สัมภาษณ์ 2557)</p> <p>กลุ่มนักปกครองท้องถิ่น</p> <p>“ได้รับการประสานงานจากประธาน อสม. ให้ช่วยประกาศข่าวสารของทางราชการเกี่ยวกับ</p>
<p>1. ท่านมีวิธีการปฏิบัติงานในการให้บริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานของรัฐอย่างไร</p>	<p>การบริการด้านสาธารณสุข การขอความร่วมมือและเห็นว่า อสม. มีหน้าที่รับผิดชอบในแต่ละคุ้มของตนเอง โดยรับผิดชอบ 10-15 ครัวเรือน และ อสม. จะแนะนำประชาชนในการใช้ยารักษาโรค ที่ถูกต้อง เช่น สมัยก่อนชาวบ้านชอบซื้อยาชุดที่ช่วยผ่อนคลายกล้ามเนื้อกิน แต่ทุกวันนี้เมื่อเกิดอากาศปวดเมื่อยชาวบ้านจะไปพบแพทย์ ดังนั้น ทำให้ อสม. ทำงานกับชาวบ้านง่ายขึ้น ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านเป็นอย่างดี และการให้บริการด้านสาธารณสุขทุกคนก็เท่ากัน เพราะมักจะมีคำชื่นชมจากชาวบ้านในการปฏิบัติงานของ อสม. ตลอด” (จรรยา สุบไชสง, สัมภาษณ์ 2557)</p> <p>กลุ่มประชาชนทั่วไป</p> <p>“เนื่องจากบ้านหนองแวงน้อยเป็นชุมชนชนบทเมื่อมีใครเจ็บป่วยไม่สบาย ยังมีความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ หรือสิ่งลึกลับที่มองไม่เห็น อสม. จะให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้เหตุและผลในสิ่งที่เกิดขึ้นและเป็นภาวะบกพร่องของสุขภาพให้ไปหาหมอเพื่อตรวจให้ทราบว่าคืออะไร” (หนูจันทร์ กรอบมาศ, สัมภาษณ์ 2557)</p>

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ประเด็นสัมภาษณ์	ข้อมูลสัมภาษณ์
	<p>“อสม. มาแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันโรค สิทธิการ รักษาพยาบาล การรักษาสุขภาพ ความสะอาดของ บ้านเรือน และแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิด้าน สาธารณสุขขั้นพื้นฐานที่เราควรได้รับ แนะนำใน การปฏิบัติตัวเพื่อให้สุขภาพร่างกายแข็งแรง และ แนะนำให้ไปรับการตรวจสุขภาพ” (พิมพา มั่งคั่ง, สัมภาษณ์ 2557)</p>
<p>2. ท่านมีส่วนร่วมในการควบคุม กำกับและ ตรวจสอบการทำงานหน่วยงานของรัฐหรือ นักการเมือง อย่างไร</p>	<p><u>กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน</u></p> <p>“ได้เข้าร่วมการประชุมกับ อบต. ในฐานะ อสม. ตัวแทนของหมู่บ้านเพื่อร่วมรับฟังแนวทางการบริหารงานและผลการดำเนินงาน โครงการ ต่างๆ และเคยเข้าร่วมการเรียกร้องให้นายอำเภอ เข้ามาตรวจสอบการทำงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองพลับพลาเกี่ยวกับการทุจริต คอร์รัปชัน” (โฮม โคตรล่อมแขก, สัมภาษณ์ 2557)</p> <p>“ได้เข้าประชุมประจำเดือนของหมู่บ้านทุก ครั้ง และผู้ใหญ่บ้านจะแจ้งรายละเอียดให้ฟังว่า ทางอำเภอมีนโยบายอะไรใหม่ๆ ที่จะนำมาใช้หรือ ขอความร่วมมือกับชาวบ้าน และเคยมีส่วนร่วมไป เรียกร้องที่อำเภอให้มีการตรวจสอบนายกองค์การบริหารส่วนตำบลคนเดิมที่ทุกคนเห็นว่ามีการ ทุจริตคอร์รัปชัน เนื่องจากภายในช่วงระยะเวลาที่ ดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเขามี ฐานะร่ำรวยผิดปกติ และมีพฤติกรรมที่เป็นไปทาง ทุจริต แต่ไม่มีใครสามารถตรวจสอบตามระบบได้ เพราะเขาทุจริตกันเป็นเครือข่าย กลุ่มต่างๆ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อสม. และชาวบ้าน ได้รวมกลุ่ม</p>

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ประเด็นสัมภาษณ์	ข้อมูลสัมภาษณ์
	<p>กันเรียกร้องจนสามารถทำให้นายกองกิจการบริหารส่วนตำบลคนดังกล่าวลาออกและมีการเลือกตั้งใหม่” (ล้วน ศรีแสง, สัมภาษณ์ 2557)</p> <p>“ได้เข้าร่วมรับฟังการดำเนินงานของอำเภอเป็นประจำทุกเดือนจากผู้ใหญ่บ้าน และได้เข้าร่วมในการตรวจสอบการทำงานขององค์การบริหาร</p>
<p>2. ท่านมีส่วนร่วมในการควบคุม กำกับและตรวจสอบการทำงานหน่วยงานของรัฐหรือนักการเมือง อย่างไร</p>	<p>ส่วนตำบลในโครงการต่างๆ เช่น การสร้างถนนในหมู่บ้านซึ่งชำรุดเร็วกว่าปกติ และเป็นส่วนหนึ่งให้มีการผลักดันเรียกร้องให้มีการตรวจสอบการทุจริตของนายกองกิจการบริหารส่วนตำบล” (ทิพานัน ปานานา, สัมภาษณ์ 2557)</p> <p><u>กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น</u></p> <p>“การควบคุม ตรวจสอบการทำงานของรัฐหรือนักการเมือง เป็นยุทธศาสตร์การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีของ อบต. เมืองพลับพลา ที่ต้องการส่งเสริมให้ประชาชนทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ แต่ประชาชนไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการตรวจสอบดังกล่าว” (วิรัช ขจิรัมย์, สัมภาษณ์ 2557)</p> <p>“ปัจจุบันปัญหาคอร์รัปชันเป็นปัญหาใหญ่ และพัฒนารูปแบบใหม่ๆ อย่างในปัจจุบันมีการคอร์รัปชันกันเป็นเครือข่าย โดยฐานอำนาจเดิมที่ไม่ได้เป็นผู้นำในองค์กร จะให้คนของตัวเองที่อยู่ในระบบไม่ให้การสนับสนุนคนที่อยู่ในปัจจุบัน ทำให้คนที่อยู่ในปัจจุบันไม่มีอำนาจในการบริหารงาน ซึ่งการบริหารงานจะอยู่ในรูปของเสียงข้างมากลากไป ซึ่งเสียงข้างมากส่วนใหญ่ก็เป็นกลุ่ม</p>

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ประเด็นสัมภาษณ์	ข้อมูลสัมภาษณ์
	<p>อำนาจเดิม” (ทองสา พิมพา, สัมภาษณ์ 2557)</p> <p>กลุ่มนักปกครองท้องถิ่น</p> <p>“ในฐานะผู้ใหญ่บ้านเมื่อได้ประชุมรับนโยบายจากอำเภอจะมาประชาสัมภาษณ์ให้ชาวบ้านได้รับรู้ข่าวสาร และจะประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับอำนาจใน</p>
<p>2. ท่านมีส่วนร่วมในการควบคุม กำกับและตรวจสอบการทำงานหน่วยงานของรัฐหรือนักการเมือง อย่างไร</p>	<p>การควบคุม ตรวจสอบให้ชาวบ้านรู้ และขอให้ชาวบ้านเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของรัฐ แต่ยังให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวน้อย เพราะเห็นว่ามันไม่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของคน” (จรรยา สุบไชสง, สัมภาษณ์ 2557)</p> <p>“ประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านรู้ว่าคุณสามารถตรวจสอบการทำงานของ อบต. ได้แต่ยังไม่เคยเห็นการรวมกลุ่มกันตรวจสอบการทำงานของรัฐ มีแต่การร้องเรียนนักการเมือง แล้วมีการตั้งคณะกรรมการสอบสวนว่ามีความผิดจริง และให้ออกจากตำแหน่ง” (พิพัฒน์ นักพรานบุญ, สัมภาษณ์ 2557)</p> <p>กลุ่มประชาชนทั่วไป</p> <p>“ยังไม่ปรากฏเห็น อสม. เป็นแกนนำที่ชัดเจนหรือผลักดันให้ข้อเสนอของกลุ่มตนเองไปสู่การปฏิบัติ หรือตรวจสอบการทำงานของสมาชิก อบต. แต่ทุกวันนี้การเมืองบ้านหนองแวงน้อยแบ่งออกเป็นพรรคพวกกันชัดเจน และมีแต่การเมืองญาติพี่น้อง และกลุ่มการเมืองเก่าๆ ที่สอบตก ใครมีมากก็มักจะได้รับการเลือกตั้ง แต่ส่วนมากคนที่ได้รับเลือกตั้งมักจะเป็นกลุ่มเป็นพวกของ</p>

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ประเด็นสัมภาษณ์	ข้อมูลสัมภาษณ์
	<p>“นักการเมืองระดับชาติ” (หนูจันทร์ กรอบมาศ, สัมภาษณ์ 2557)</p> <p>“อสม. ได้รับค่าตอบแทนจาก อบต. และมีการจัดให้อสม. ไปสัมมนาบ้าง ทำให้ อสม. ไม่กล้าเข้าไปตรวจสอบการทำงานของ อบต</p>
<p>2. ท่านมีส่วนร่วมในการควบคุม กำกับและตรวจสอบการทำงานหน่วยงานของรัฐหรือนักการเมือง อย่างไร</p>	<p>ส่วนมากชาวบ้านเขาชอบนักการเมืองที่ตัวบุคคลมากกว่าชอบพรรคการเมือง ถึงแม้จะสังกัดพรรคไหน นโยบายอะไร ก็มักจะได้รับการคัดเลือกเสมอ และทุกวันนี้มีการแบ่งกลุ่มการเมืองกันอย่างชัดเจนเป็น 2 ฝ่าย แต่ละฝ่ายก็จะพยายามเชียร์คนของตัวเอง” (พิมพา มั่งคั่ง , สัมภาษณ์ 2557)</p>
<p>3. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน อย่างไร</p>	<p><u>กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน</u></p> <p>“ได้เข้าร่วมประชุมกับ อบต. ในการจัดทำแผนเพื่อเป็นกรอบในการบริหารงานของ อบต. ในด้านการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม และมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนของหมู่บ้าน โดยได้เสนอความเห็นเกี่ยวกับการรักษาสภาพแวดล้อม และวิธีการในการป้องกันรักษาสุขภาพร่างกายของคนในชุมชนในบริเวณหมู่บ้าน (โฮม โคตรล้ามแขก สัมภาษณ์ 2557)</p> <p>“ในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จะมีคณะกรรมการหมู่บ้านและผู้ดำเนินการและจะนำเสนอต่อที่ประชุมประจำเดือนของหมู่บ้านเพื่อประกาศให้ประชาชนได้ทราบ และให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นในแผนดังกล่าว ซึ่งได้เข้าร่วมรับฟังและได้แสดงความคิดเห็นในด้านการสาธารณสุข การเฝ้าระวังโรค การป้องกันยาเสพติด การพนัน</p>

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ประเด็นสัมภาษณ์	ข้อมูลสัมภาษณ์
	<p>และด้านสภาพแวดล้อมในชุมชน โดยเฉพาะเรื่อง การพนัน” (ล้วน ศรีแสง สัมภาษณ์ 2557)</p> <p>“ได้เข้าร่วมแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในหมู่บ้าน เช่น มีการเลี้ยงไก่ในหมู่บ้าน ชาวบ้านไม่</p>
<p>3. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน อย่างไร</p>	<p>อยากให้เลี้ยงเพราะมีกลิ่นเหม็น ผู้ใหญ่บ้าน หรือ ผู้นำ อบต. ก็เชิญ อสม. เข้าร่วมตรวจสอบว่าจริงหรือไม่ ซึ่งตกลงกันได้ มีการย้ายไปเลี้ยงไก่ที่อื่น และทุกวันนี้หมู่บ้านหนองแวงน้อยเริ่มมีการขยายตัวของชุมชน ปัญหาขยะและปัญหาน้ำเสียเริ่มเป็นปัญหาของหมู่บ้าน ซึ่งผู้ใหญ่บ้านเรียกลูกบ้าน ประชุมว่าทางองค์การบริหารส่วนตำบลจะมีโครงการขยายเขตถนนในหมู่บ้าน และโครงการจัดทำท่อระบายน้ำ และให้ชาวบ้านได้แสดงความคิดเห็นว่าบ้านเราควรจะทำในเรื่องใดก่อน ซึ่งชาวบ้านได้แสดงความคิดเห็นแล้วเห็นว่าปัญหาน้ำเสียในหมู่บ้านควรได้รับการแก้ไขก่อนเพราะทุกวันนี้ทุกบ้านจะปล่อยน้ำเสียไปตามถนนทำให้สภาพแวดล้อมในหมู่บ้านไม่ดี จึงมีมติให้ทำโครงการท่อระบายน้ำในหมู่บ้านก่อน” (ทิพานัน ปานานาสา, สัมภาษณ์ 2557)</p> <p><u>กลุ่มนักรการเมืองท้องถิ่น</u></p> <p>“ได้เชิญ อสม. ทุกหมู่บ้านเพื่อร่วมการจัดทำแผนการบริหารงานด้านสาธารณสุขของ อบต. และเชิญ อสม. ให้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ อยู่เป็นประจำ” (วิรัช ขจิรัมย์ สัมภาษณ์ 2557)</p> <p>“อสม. เข้าไปมีส่วนในการจัดทำแผนของหมู่บ้านและเสนอความเห็นเกี่ยวกับการรักษาความ</p>

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ประเด็นสัมภาษณ์	ข้อมูลสัมภาษณ์
	<p>สะอาดภายในชุมชน ทิศทางการพัฒนาหมู่บ้าน และ อสม. ได้เข้าร่วมในการแก้ไขปัญหาของหมู่บ้าน ร่วมกัน อสม. เก่งด้านประสานงานกับผู้อื่น</p>
<p>3. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน อย่างไร</p>	<p>ระหว่างหมู่บ้าน อบต. อำเภอ” (ทองสา พิมพา, สัมภาษณ์ 2557)</p> <p><u>กลุ่มนักปกครองท้องถิ่น</u></p> <p>“ในหมู่บ้านมีคนจำนวนมาก มีหลายความคิด ซึ่งการทำแผนของหมู่บ้านจะเป็นการระดมความคิดเห็นของชาวบ้านในด้านต่างๆ เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาของหมู่บ้าน อสม. เป็นกลุ่มที่ได้เข้ามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหมู่บ้านในด้านการสาธารณสุขเพราะมีความเชี่ยวชาญด้านนี้ ส่งเสริมและชักชวนให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนหรือช่วยเหลืองานสังคม เพราะมีทักษะในการพูดโน้มน้าวใจคน และมีเครือข่ายนอกหมู่บ้าน ทำให้มองเห็นว่าเราควรจะไปพัฒนาไปในทิศทางไหนเพื่อให้การพัฒนาตรงจุดกับที่ชาวบ้านต้องการ” (จรรยา สุบไสสง, สัมภาษณ์ 2557)</p> <p>“อสม. เป็นกลุ่มคนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมหมู่บ้าน เป็นผู้นำชาวบ้านให้มาร่วมกิจกรรม เช่น นำชาวบ้านเข้าร่วมงานที่ อบต. อำเภอ” (พิพัฒน์ นักพรานบุญ, สัมภาษณ์ 2557)</p>

จากตารางที่ 4.2 สรุปบทบาทของ อสม. ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมืองในแต่ละด้าน ดังนี้

1) บทบาทของ อสม. ในการให้บริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานของรัฐสรุปได้ว่า อสม. ได้สนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการเฝ้าระวังและ

ป้องกันปัญหาสาธารณสุขที่สอดคล้องกับสภาวะสุขภาพของท้องถิ่น เป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนเอื้อให้เกิดพัฒนาทางการเมือง ดังจะเห็นได้จากโครงการต่างๆ ที่เกิดจากการแสดงความคิดเห็นและความร่วมมือกันของชาวบ้าน เช่น การเก็บภาษีที่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุง การแสดงความคิดเห็นหาแหล่งทิ้งขยะหมู่บ้าน และการปฏิบัติงานของ อสม. ในการรักษาพยาบาลขั้นพื้นฐานแก่ชาวบ้าน เช่น การแจกทรายป้องกันยุงลาย การฉีดวัคซีนของเด็กที่อยู่ในหมู่บ้าน และการได้รับอาหารเสริมของเด็กที่ขาดโภชนาการ การสืบเสาะหาผู้ที่ยังไม่เข้าถึงสิทธิประโยชน์ด้านสุขภาพและการเข้าถึงบริการสาธารณสุข การเป็นสื่อกลางระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชน เป็นผู้สนับสนุน ส่งเสริม หนุนแรงค์ และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการสาธารณสุข เป็นบทบาทที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาทางการเมืองในด้านการส่งเสริมและบริการให้ประชาชนได้รับบริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานจากภาครัฐด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกันและลดช่องว่างในการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ด้านสุขภาพ และจากคุณสมบัติของผู้ที่เป็น อสม. จะต้องเป็นผู้ที่เป็นผู้นำทางความคิด เป็นผู้เสียสละได้รับความไว้วางใจยอมรับนับถือจากเพื่อนบ้าน สามารถจูงใจเพื่อนบ้านให้มีความเชื่อกันทัศนคติทางสังคมที่เป็นเหตุเป็นผล เช่น การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับยาชุดคลายกล้ามเนื้อ ที่ชาวบ้านเชื่อว่ากินแล้วจะหายปวดเมื่อย และภาวะความบกพร่องของสุขภาพ ที่ชาวบ้านมีความเชื่อว่าเป็นเรื่องไสยศาสตร์ หรือสิ่งลึกลับที่มองไม่เห็น อสม. จะเป็นผู้ให้คำแนะนำให้ชาวบ้านใช้เหตุและผลในสิ่งที่เกิดขึ้นว่าเป็นภาวะความบกพร่องของสุขภาพให้ไปหาหมอเพื่อจะได้รับการรักษาให้ถูกต้อง และถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพสมัยใหม่ให้ชาวบ้านได้ทราบ เป็นการลดอภินิหารและเสริมสร้างวัฒนธรรมให้ชาวบ้านใช้ชีวิต มีทัศนคติ ความเชื่อที่เป็นเหตุเป็นผล ปรับเปลี่ยนทัศนคติดั้งเดิมให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชีวิตที่เปลี่ยนไป

2) บทบาทของ อสม. ในการเข้าร่วมควบคุม กำกับและตรวจสอบการทำงานหน่วยงานของรัฐหรือนักการเมืองสุรุ่ยสุรี้ได้ว่า อสม. จะเข้าไปมีส่วนร่วมรับฟังแนวทางการบริหารงานและผลการดำเนินงาน โครงการต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองพลับพลา และเข้าร่วมการประชุมประจำเดือนเพื่อเข้าร่วมรับฟังนโยบายของอำเภอจากผู้ใหญ่บ้าน ในการเข้าร่วมดังกล่าวได้วิพากษ์วิจารณ์การทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหรือนักการเมือง แต่การเข้าร่วมจะขึ้นอยู่กับความเชื่อของกลุ่มที่มีความคิดเห็นเหมือนกัน บทบาทในการมีส่วนร่วมของ อสม. เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาความคิดและเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นเหตุเป็นผลเห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วมเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่ม และการพัฒนาทางด้านความคิดดังกล่าวส่งผลให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อเรียกร้องให้นายอำเภอเข้ามาตรวจสอบการทำงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองพลับพลาเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน

ซึ่งมีพฤติการณ์ร้ายผิดปกติ และต่อไปในทางทุจริต จนสามารถทำให้นายกองค้การบริหารส่วนตำบลคนดังกล่าวลาออกและมีการเลือกตั้งใหม่

3) บทบาทของ อสม. ในการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านสรุปได้ว่า การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านหนองแวงน้อยเพื่อกำหนดทิศทางพัฒนาของหมู่บ้านนั้น คณะกรรมการหมู่บ้านจะมอบหมายภารกิจให้คณะกรรมการรับผิดชอบตามความรู้ความชำนาญของกลุ่ม เช่น กลุ่ม อสม. จะเข้าร่วมเป็นคณะทำงานด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และสาธารณสุข ซึ่งรับผิดชอบด้านการพัฒนาสตรี เด็ก และเยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ การจัดสวัสดิการในหมู่บ้าน การส่งเสริมสุขภาพผู้ยากจน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเนื่องจาก อสม. มีความเชี่ยวชาญในด้านการสำรวจข้อมูลและมีความใกล้ชิดกับประชาชนเข้าใจสภาพปัญหาต่างๆ ซึ่งการเข้าร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านเอื้อให้เกิดพัฒนาการทางการเมืองรวมทั้งเป็นการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ปรับเปลี่ยนแนวคิดพฤติกรรมในการรักษาสุขภาพ สร้างกระบวนการเรียนรู้ ก่อให้เกิดความร่วมมือของคนในหมู่บ้าน เช่น กรณีการปัญหาการทิ้งน้ำเสียในหมู่บ้าน ซึ่งปัจจุบันถือว่าเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ควรได้รับการแก้ไข เนื่องจากชาวบ้านปล่อยน้ำเสียไปตามถนนทำให้สภาพแวดล้อมในหมู่บ้านไม่ดี ทุกคนเห็นว่ามันเป็นปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไข ประกอบกับองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองพลับพลาได้ให้การสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาหมู่บ้านในด้านการก่อสร้างถนนคอนกรีตและการจัดทำท่อระบายน้ำเสีย ซึ่งผู้ใหญ่บ้านหนองแวงน้อยได้เรียกประชุมทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อรับฟังความคิดเห็นและได้ข้อสรุปว่าควรที่จะมีการแก้ไขปัญหาหน้าเสียโดยการโครงการจัดทำท่อระบายน้ำเสียเป็นอันแรก

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดบทบาทของ อสม. ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง

ตารางที่ 4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้สัมภาษณ์ ปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัด บทบาทของ อสม. ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง

ประเด็นสัมภาษณ์	ข้อมูลสัมภาษณ์
	กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
1. ท่านมีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดในการให้บริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานของรัฐอย่างไรบ้าง	“ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพที่ถูกต้องเป็นเหตุเป็นผล และไม่ให้ความร่วมมือหากเรื่องใดไม่เกี่ยวกับตน และหน่วยงานรัฐยังเน้นการดำเนินการตามแบบแผนที่กำหนดไว้ ไม่ให้ความสำคัญกับการคิดอะไรใหม่ๆ” (โฮม โคตรล่ำแจก สัมภาษณ์ 2557)
1. ท่านมีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดในการให้บริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานของรัฐอย่างไรบ้าง	“อสม. ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเขียนแผนงาน โครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐ และจะไม่ได้รับการสนับสนุนเรื่องงบประมาณในการดำเนินการเกี่ยวกับการรักษา ป้องกันด้านสุขภาพ ประกอบกับทุกวันนี้หน่วยงานของรัฐมีงานด้านการสาธารณสุขเป็นมีแผนงาน โครงการของตัวเอง ทำให้เรื่องการประสานงานลงมือปฏิบัติไม่เป็นในทิศทางเดียวกัน เกิดความสับสนในการปฏิบัติงาน” (ล้วน ศรีแสง สัมภาษณ์ 2557)
	“อสม. ยังขาดประสบการณ์ในด้านการสร้างเครือข่ายการทำงานที่จะช่วยให้สังคมมีการดูแลกัน และนำไปสู่ครอบครัวที่เข้มแข็ง ขาดเอกภาพในการผลักดันแผนงาน โครงการที่ตัวเองเสนอทำให้ไม่ได้รับการสนับสนุน และไม่มีความรู้เรื่องการบูรณาการข้อมูลที่ได้ไปอบรมมา” (ทิพานัน ปานาสา สัมภาษณ์ 2557)

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ประเด็นสัมภาษณ์	ข้อมูลสัมภาษณ์
	<p><u>กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น</u></p> <p>“โครงการต่างๆ ที่รัฐให้เงินสนับสนุนไป ไม่ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ มีการเปลี่ยนแปลงแล้วทำเอกสารทางการเงินให้เป็นวัตถุประสงค์ที่อนุมัติไป ซึ่งมันไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการพัฒนา” (วิรัช ขจิรัมย์ สัมภาษณ์ 2557)</p> <p><u>กลุ่มนักปกครองท้องถิ่น</u></p> <p>“ประชาชนมีความรู้น้อย และไม่เข้าใจงานด้านสาธารณสุข ไม่มีความต่อเนื่องในการป้องกันรักษาสุขภาพ และสภาพแวดล้อมในชุมชน ทำให้</p>
<p>1. ท่านมีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดในการให้บริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานของรัฐอย่างไรบ้าง</p>	<p>เรื่องเดิมๆ เกิดขึ้นไม่มีวันสิ้นสุด” (จรรยา สุบโธสง, สัมภาษณ์ 2557)</p> <p>“มีปัญหาเรื่องงบประมาณสนับสนุน เช่น อสม. เสนอโครงการออกกำลังกาย เดินแอโรบิก แต่ทางหน่วยงานที่อนุมัติโครงการไม่มีเงินสนับสนุน ทำให้งานไม่ประสบความสำเร็จ” (พิพัฒน์ นักรพราณบุญ, สัมภาษณ์ 2557)</p> <p><u>กลุ่มประชาชนทั่วไป</u></p> <p>“งบประมาณน้อย มักจะไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานของรัฐ” (หนูจันทร์ กรอบมาศ, สัมภาษณ์ 2557)</p>

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ประเด็นสัมภาษณ์	ข้อมูลสัมภาษณ์
<p>2. ท่านมีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัด ในการเข้าร่วมควบคุม กำกับ และตรวจสอบการทำงานหน่วยงานของรัฐหรือนักการเมืองอย่างไร</p>	<p><u>กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน</u> “อสม. ยังขาดความรู้เกี่ยวกับการควบคุม กำกับ และตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลอย่างแท้จริง และขาดเอกภาพในกลุ่มของ อสม.เอง เพราะเกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวกทางการเมืองอย่างชัดเจน ซึ่งหากฝ่ายใดได้รับการเลือกตั้งก็จะทำให้กลุ่มนั้นๆ ไม่สนใจเข้ามาตรวจการทำงานของกลุ่มตน” (โฮม โคตรล่อมแขก, สัมภาษณ์ 2557)</p> <p>“อสม. ยังขาดจิตสำนึกการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล อาจเพราะหน่วยงานของรัฐหรือนักการเมืองเป็นญาติพี่น้องของตนจึงไม่อยากเข้าไปมีส่วนร่วม” (ล้วน ศรีแสง, สัมภาษณ์ 2557)</p> <p>“อสม. เป็นพี่น้องกับนักการเมือง หรือมีความสัมพันธ์ หรือมีบุญคุณต่อกันจึงไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ” (ทิพานัน ปานาสา, สัมภาษณ์ 2557)</p>
<p>2. ท่านมีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัด ในการเข้าร่วมควบคุม กำกับ และตรวจสอบการทำงานหน่วยงานของรัฐหรือนักการเมืองอย่างไร</p>	<p><u>กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น</u> “อบต. เมืองพลับพลาได้เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล โดยเชิญผู้ที่เป็นแกนนำในหมู่บ้านเข้าร่วมประชุมร่วมกับ อบต. หรือส่งข้อมูลข่าวสารการทำงานของ อบต. ให้กับ</p>

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ประเด็นสัมภาษณ์	ข้อมูลสัมภาษณ์
	<p>ผู้ใหญ่บ้านประชาสัมพันธ์ให้กับชาวบ้านได้รับทราบข้อมูลอยู่ตลอด และ สตง. ก็ได้ตรวจสอบหน่วยงานมาโดยตลอด แต่ชาวบ้านไม่ค่อยให้ความสนใจมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ทำให้มีนักการเมืองคอร์ปชั่นเป็นเครือข่าย ยากแก่การ ตรวจสอบ เพราะชาวบ้านรู้ว่าการโกงในรูปแบบต่างๆ แต่ชาวบ้านนิ่งเฉย” (วิรัช ขจีรัมย์, สัมภาษณ์ 2557)</p> <p>“อสม. ยังแบ่งพรรคแบ่งพวกทางด้านการเมือง ทำให้ขาดเอกภาพในการรวมกลุ่มเพื่อเข้าร่วมการควบคุมตรวจสอบ เรียกร้องผลประโยชน์อื่นๆ” (ทองสา พิมพา, สัมภาษณ์ 2557)</p> <p><u>กลุ่มการปกครองท้องถิ่น</u></p> <p>“ประชาชนยังให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลค่อนข้างน้อย ขาดจิตสำนึกในการรักษาทรัพยากรส่วนรวม เห็นว่าไม่เกี่ยวข้องกับตนเองก็จะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยว เห็นแก่ญาติ พวกพ้อง ผู้มีพระคุณ” (จรูญ สุบไสสง, สัมภาษณ์ 2557)</p>
<p>2. ท่านมีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัด ในการเข้าร่วมควบคุม กำกับ และตรวจสอบการทำงานหน่วยงานของรัฐหรือนักการเมืองอย่างไร</p>	<p>“อสม. ยังไม่มีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล หรือนักการเมืองท้องถิ่นเด่นชัดนัก และ อสม. จะยึดตัวบุคคลเป็นที่ตั้ง ขอมรับการปกครองของผู้มีอำนาจ ทำให้ขาดการตื่นตัวเข้ามาร่วมตรวจสอบการทำงาน” (พิพัฒน์ นักพราณบุญ, สัมภาษณ์ 2557)</p>

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ประเด็นสัมภาษณ์	ข้อมูลสัมภาษณ์
	<p style="text-align: center;"><u>กลุ่มประชาชนทั่วไป</u></p> <p>“ปัญหาของ อสม. ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจการทำงานของรัฐ เป็นเพราะ อสม.ไม่ให้ความสำคัญ ไม่สนใจเข้าร่วม และส่วนมากนักการเมืองก็เป็นญาติพี่น้องของตน” (หนูจันทร์ กรอบมาศ, สัมภาษณ์ 2557)</p> <p>“ตั้งแต่มีการกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่น มีการจัดตั้ง อบต. มีการเลือกตั้ง อบต. ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านแบ่งออกเป็นพรรคเป็นพวก ขาดการรวมกลุ่มที่เน้นผลประโยชน์ส่วนรวม ทุกกลุ่มเน้นที่ผลประโยชน์ของกลุ่มตนเอง และสลับกันมีอำนาจในท้องถิ่น ทำให้ระบบการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล หรือนักการเมืองไม่ได้ผล” (พิมพ์มา มั่งคั่ง, สัมภาษณ์ 2557)</p>
<p>3. ท่านมีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัด ในการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน อย่างไร</p>	<p style="text-align: center;"><u>กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน</u></p> <p>“ขาดความเข้าใจในขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านอย่างจริงจัง และยังสามารถสื่อสารเรื่องดังกล่าวให้ชาวบ้านยังไม่ชัดเจน และยังไม่กล้าแสดงความคิดเห็นมากนัก” (โฮม โศตร ล้ามแขก, สัมภาษณ์ 2557)</p>
<p>3. ท่านมีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัด ในการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน อย่างไร</p>	<p>“ในการประชุมหมู่บ้าน หรือเข้าร่วมกิจกรรมของหมู่บ้าน ไม่ค่อยได้แสดงความคิดเห็น แต่จะเข้าร่วมการประชุม เพื่อรับฟังเรื่องต่างๆ ในหมู่บ้าน” (ล้วน ศรีแสง , สัมภาษณ์ 2557)</p>

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ประเด็นสัมภาษณ์	ข้อมูลสัมภาษณ์
	<p>“ในการเข้าร่วมทำแผนพัฒนาหมู่บ้านจะเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาด้านสาธารณสุขและเห็นว่าคณะกรรมการหมู่บ้านจะให้ความสำคัญกับบทบาทของ อสม. เพราะส่วนหนึ่ง ถือเป็นตัวแทนของผู้หญิงที่ได้เข้ามาทำงานเพื่อส่วนรวม” (ทิพานัน ปานาสา, สัมภาษณ์ 2557)</p> <p><u>กลุ่มนักรการเมืองท้องถิ่น</u></p> <p>“ประชาชนความรู้ในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านที่แท้จริง และประชาชนยังให้ความสนใจน้อย ดังนั้น ต้องการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ช่วยกันคิดช่วยกันทำ” (วิรัช ขจิรัมย์, สัมภาษณ์ 2557)</p> <p><u>กลุ่มนักปกครองท้องถิ่น</u></p> <p>“ในการประชุมหมู่บ้านเพื่อทำแผนของหมู่บ้านเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาหมู่บ้านประชาชนไม่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวและเห็นว่าเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในการจัดทำและไม่ค่อยเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนของหมู่บ้านเท่าที่ควร” (จรรุญ สุบไชสง, สัมภาษณ์ 2557)</p>
<p>3. ท่านมีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัด ในการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน อย่างไร</p>	<p><u>กลุ่มประชาชนทั่วไป</u></p> <p>“ประชาชนขาดความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำกฎของหมู่บ้าน มาประชุมกันน้อย ส่วนมากจะเห็นด้วยกับความคิดของคณะกรรมการหมู่บ้าน ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังไม่กล้าแสดงความคิดเห็น” (พิมพา มั่งคั่ง, สัมภาษณ์ 2557)</p>

จากตารางที่ 4.3 สรุปปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดบทบาทของ อสม. ที่มีต่อการพัฒนา
 ทางการเมืองในด้านต่างๆ ดังนี้

1) ปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดบทบาทของ อสม. ในการให้บริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน
 สรุปได้ว่า อสม. ยังขาดประสบการณ์ในด้านการสร้างเครือข่ายการทำงานที่จะช่วยให้สังคมมีการ
 ดูแลกัน และนำไปสู่ครอบครัวที่เข้มแข็ง ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเขียนแผนงาน โครงการ
 เพื่อขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐ ขาดการบูรณาการข้อมูลและต่อยอดความรู้ที่ได้อบรมมา
 และปัจจุบัน อสม. ได้ทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นมากมาย ต่างฝ่ายต่างมียุทธศาสตร์เป็นของตัวเอง
 ทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงานที่ไม่สอดคล้องกัน ดังนั้น อสม. จะต้องสร้างทีมงานเพื่อปฏิบัติ
 และประสานงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ เช่น อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำท้องถิ่น เพราะการ
 พัฒนาทางการเมืองในเรื่องการได้รับการบริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานของรัฐนี้ไม่ใช่งานรักษา
 หรือเอาไปแจกที่สามารถทำคนเดียวได้ แต่เป็นงานแก้ไขและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคน

2) ปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดบทบาทของ อสม. ในการควบคุม กำกับ และตรวจสอบ
 การทำงานหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรเมือง สรุปได้ว่า อสม. ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการตรวจสอบ
 การทำงานของรัฐอย่างแท้จริง กลุ่มไม่มีศักยภาพเพียงพอในการแสดงอิทธิพลเพื่อจุดประสงค์
 เนื่องจากขาดเอกภาพเกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวกทางการเมือง ซึ่งหากฝ่ายใดได้รับการเลือกตั้งก็จะ
 ทำให้กลุ่มอื่นๆ ไม่สนใจเข้ามาตรวจการทำงานของกลุ่มตน และตั้งแต่มีการกระจายอำนาจลงสู่
 ท้องถิ่น มีการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลทำให้ประชาชนในหมู่บ้านแบ่งออกเป็น
 พรรคเป็นพวก ทุกกลุ่มเน้นที่ผลประโยชน์ของกลุ่มตนเอง และสลับกันมีอำนาจในท้องถิ่น และ
 ส่วนใหญ่ อสม. เป็นญาติพี่น้องกับนักการเมือง ระบบอุปถัมภ์เข้ามามีบทบาทในชุมชนค่อนข้างมาก
 ยกย่องผู้มีอำนาจ บารมี ผู้มีชื่อเสียงเข้ามาเป็นผู้นำกลุ่มอันเป็นผลมาจากระบบอุปถัมภ์ ซึ่งเป็น
 อุปสรรคขัดขวางในการพัฒนาทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย

3) ปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดบทบาทของ อสม. ในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน
 สรุปได้ว่า เนื่องจากบุคคลที่เป็นคณะทำงานในการจัดทำแผนของหมู่บ้านจะต้องเป็นบุคคลที่มี
 ความรู้ความสามารถ และเข้าใจขั้นตอนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อนำข้อมูลที่ค้นหาได้มา
 วิเคราะห์สรุปจัดทำเป็นแผนงาน โครงการและจัดลำดับความสำคัญ ซึ่ง อสม. ยังขาดความรู้ ความ
 เข้าใจในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการวิเคราะห์ ขาดการบูรณาการข้อมูลด้านต่างๆ
 เช่น การพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ การจัดสวัสดิการในหมู่บ้าน และในการจัดทำ
 แผนพัฒนาหมู่บ้านประชาชนยังขาดความตื่นตัวที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ส่วนมากจะเห็นด้วยกับ
 ความคิดของคณะกรรมการหมู่บ้าน ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังไม่กล้าแสดงความคิดเห็น และ อสม.ขาด
 แรงจูงใจในการทำงาน ทำงานยากขึ้นเพราะไม่ได้รับความร่วมมือจากชุมชน

**ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา และพัฒนาศักยภาพ
บทบาทของ อสม. ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง**

ตารางที่ 4.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้สัมภาษณ์ ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา
และพัฒนาศักยภาพบทบาทของ อสม. ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง

ประเด็นสัมภาษณ์	ข้อมูลสัมภาษณ์
	กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
1. ท่านมีข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข ปัญหา และพัฒนาศักยภาพบทบาทของ อสม. ในการให้บริการด้านสาธารณสุขขั้น พื้นฐานของรัฐ อย่างไร	“นอกจากทักษะการให้บริการด้านสาธารณสุข ขั้นพื้นฐานแล้ว ควรส่งเสริมให้อสม. ความรู้ความเกี่ยวกับการป้องกันและเฝ้าระวังภาวะด้านสุขภาพจิตของคน ในชุมชนด้วย เพราะปัญหาทางสังคมทุกวันนี้ทำให้ ชาวบ้านเกิดภาวะเครียด และส่งเสริมให้อสม. มีทัศนคติ ความเชื่อที่เป็นเหตุเป็นผล ยึดมั่นในหน้าที่ของตน เพื่อที่จะได้ให้บริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน อสม.
1. ท่านมีข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข ปัญหา และพัฒนาศักยภาพบทบาทของ อสม. ในการให้บริการด้านสาธารณสุขขั้น พื้นฐานของรัฐ อย่างไร	ให้บริการชาวบ้านอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติ พิจารณาจากความสำคัญก่อนหลัง” (โสม โคตรล่ำม แขก, สัมภาษณ์ 2557) “อบรมให้อสม. มีความรู้ความเข้าใจในการ ให้บริการด้านสาธารณสุขอย่างเท่าเทียมกัน เฝ้าระวัง โรคภัยในชุมชน ให้คำปรึกษาแนะนำชาวบ้านเกี่ยวกับ สุขภาพอย่างเป็นเหตุเป็นผล เสาะหาบุคคลที่ไม่ สามารถเข้าถึงบริการด้านการพยาบาลเพื่อให้เข้าถึง และจัดอบรมให้อสม. รู้จักพัฒนาแนวคิด และต่อ ยอด ความรู้ที่ได้ฝึกอบรมมา” (ล้วน ศรีแสง, สัมภาษณ์ 2557)

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ประเด็นสัมภาษณ์	ข้อมูลสัมภาษณ์
	<p>“ควรจัดอบรมให้ อสม. มีความเชี่ยวชาญในด้านการค้นหาปัญหาในพื้นที่เพื่อเพิ่มทักษะในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรค และส่งเสริมให้ชาวบ้านสังเกตพฤติกรรมและดูแลรักษาสุขภาพเบื้องต้น” (ทิพานัน ปานาสา, สัมภาษณ์ 2557)</p> <p><u>กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น</u></p> <p>“จัดอบรมให้ อสม. มีความรู้ในการเขียนแผนงาน โครงการ ฝึกการวิเคราะห์เพื่อจะได้มีความสามารถเขียนโครงการ และเมื่อนำไปเสนอหน่วยงานรัฐจะได้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น” (วิรัช ขจีรัมย์, สัมภาษณ์ 2557)</p> <p><u>กลุ่มนักปกครองท้องถิ่น</u></p> <p>“หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เมื่อ อสม. เสนอโครงการที่เกี่ยวกับสุขภาพของชุมชนควรให้การสนับสนุน อสม. จะมีความ</p>
<p>1. ท่านมีข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและพัฒนาศักยภาพบทบาทของ อสม. ในการให้บริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานของรัฐ อย่างไร</p>	<p>กำลังใจ และกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น” (พิพัฒน์ นักรพรานบุญ, สัมภาษณ์ 2557)</p> <p><u>กลุ่มประชาชนทั่วไป</u></p> <p>“ควรฝึกอบรมให้ อสม. มีทักษะในด้านจิตวิทยาด้วยเพื่อช่วยเหลือชาวบ้านที่มีความเครียดจากสภาพปัญหาสังคมในปัจจุบัน” (พิมพ์ มั่งคั่ง, สัมภาษณ์ 2557)</p>

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ประเด็นสัมภาษณ์	ข้อมูลสัมภาษณ์
<p>2. ท่านมีข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและพัฒนาศักยภาพบทบาทของ อสม. ในการเข้าร่วมควบคุม กำกับ และตรวจสอบการทำงานหน่วยงานของรัฐหรือนักการเมืองอย่างไร</p>	<p><u>กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน</u> “จัดอบรมให้ อสม. กล้าคิดกล้าแสดงออก สร้างทัศนคติในการมีส่วนร่วม และรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม สร้างความสามัคคีในกลุ่ม อสม. (โสม โคตรถ่ามแขก, สัมภาษณ์ 2557) “สร้างจิตสำนึกให้ อสม. รักใคร่สามัคคี มีความคิดรักบ้านเกิด รักชุมชน และอยากเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของรัฐหรือนักการเมือง” (ล้วน ศรีแสง, สัมภาษณ์ 2557) “อสม. เลิกแบ่งพรรคแบ่งพวก หันมาร่วมมือกัน ช่วยกันตรวจสอบการทำงานของรัฐและนักการเมือง และควรอบรมให้ อสม. มีความคิดความเชื่อ แบบมีเหตุมีผล ไม่เห็นแก่พวกพ้องของตนจนลืมการเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจการทำงาน” (ทิพานัน ปานาสา, สัมภาษณ์ 2557) <u>กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น</u> “ควรสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนอยากมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ และจัดอบรมให้ อสม. เห็นประโยชน์ของการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เพื่อพัฒนา</p>
<p>2. ท่านมีข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและพัฒนาศักยภาพบทบาทของ อสม. ในการเข้าร่วมควบคุม กำกับ และตรวจสอบการทำงานหน่วยงานของรัฐหรือนักการเมืองอย่างไร</p>	<p>ไปสู่กลุ่มที่เข้มแข็งในอนาคต” (วิรัช ขจิรัมย์, สัมภาษณ์ 2557) “ควรส่งเสริมให้ประชาชนจิตสำนึกอยากมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ทางการเมือง และเป็นแกนนำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม” (ทองสา พิมพา, สัมภาษณ์ 2557)</p>

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ประเด็นสัมภาษณ์	ข้อมูลสัมภาษณ์
	<p><u>กลุ่มนักปกครองท้องถิ่น</u> “เสริมสร้างให้ชาวบ้านมีความรักสามัคคีกัน อย่าแบ่งพรรคแบ่งพวก และกระตุ้นให้ชาวบ้าน อยากมีส่วนร่วมในกระบวนการตรวจสอบการ ทำงานของรัฐ โดยการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับ การเมืองแบบประชาธิปไตย (จรูญ สุบไซสง, สัมภาษณ์ 2557)</p> <p><u>กลุ่มประชาชนทั่วไป</u> “อสม. ทุกวันนี้แบ่งพรรคแบ่งพวก ไม่มี ความเป็นเอกภาพ ไม่สามารถที่จะต่อรองกับใคร ได้ ควรเสริมสร้างให้ อสม. มีความรักสามัคคีเพื่อ พัฒนาต่อไปเป็นกลุ่มที่เข้มแข็ง” (หนูจันทร์ กรอบ มาศ, สัมภาษณ์ 2557)</p> <p>“ควรจัดเวทีให้ อสม. มีส่วนร่วมในกิจกรรม ต่างๆ ทางการของหมู่บ้านเพื่อพัฒนาให้ อสม. กล้า คิดกล้าทำ กล้าแสดงออก และเป็นแกนนำในการ ตรวจสอบการทำงานของรัฐหรือนักการเมือง” (พิมพ์ มั่งคั่ง, สัมภาษณ์ 2557)</p>
<p>3. ท่านมีข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา และพัฒนาศักยภาพบทบาทของ อสม. ใน การเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน อย่างไร</p>	<p><u>กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน</u> “ควรเปิดเวทีให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ให้มากขึ้น และให้ผู้หญิงแสดงบทบาทในการเป็น ผู้นำด้านอื่นนอกจากการทำงานในฐานะ อสม.” (โสม โคตรลุ่มแจก, สัมภาษณ์ 2557)</p> <p>“ฝึกอบรมให้ อสม. มีความรู้ในการบริหาร</p>

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ประเด็นสัมภาษณ์	ข้อมูลสัมภาษณ์
	<p>จัดการ การวางแผน และโครงการที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ และชักจูงคนในหมู่บ้านให้เข้ามามีส่วนร่วม และสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน” (ทิพานัน ปานาสา, สัมภาษณ์ 2557)</p>
	<p><u>กลุ่มนักรการเมืองท้องถิ่น</u> “ส่งเสริมให้ประชาชนในหมู่บ้านกล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็น เพื่อจะได้พัฒนาในเรื่องอื่นๆ ต่อไป” (ทองสา พิมพา, สัมภาษณ์ 2557)</p>
	<p><u>กลุ่มนักปกครองท้องถิ่น</u> “จัดอบรมให้ อสม. มีทักษะด้านการวางแผน คิดอย่างเป็นระบบ และส่งเสริมให้ทำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในแผนพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อจะได้มีทิศทางพัฒนาไปในแนวทางเดียวกัน” (จรรยา สุบไชสง, สัมภาษณ์ 2557)</p>

จากตารางที่ 4.4 สรุปข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและพัฒนาศักยภาพบทบาทของ อสม. ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมืองในด้านต่างๆ ดังนี้

1) ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและพัฒนาศักยภาพบทบาทของ อสม. ในการให้บริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานจากภาครัฐสรุปได้ว่า อสม. จะต้องมีทัศนคติ ความเชื่อที่เป็นเหตุเป็นผล มีค่านิยมในการให้บริการด้านสาธารณสุขอย่างเท่าเทียม จัดอบรมให้ความรู้ อสม. โดยวิธีการบรรยาย การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสาธิตและฝึกปฏิบัติ การซักถามปัญหาในการปฏิบัติงาน และการติดตาม ประเมินผล เพื่อให้มีความเชี่ยวชาญและเพิ่มทักษะในการเสาะหาบุคคลที่ยังไม่เข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาลเบื้องต้น และสามารถให้คำปรึกษาแนะนำชาวบ้านในการเฝ้าระวัง ป้องกันควบคุมโรคที่ถูกต้อง เช่น การจัดการการเฝ้าระวังโรคท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ คือ โรคไข้เลือดออก ได้แก่กว่าประชาชนที่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย แจกทรายป้องกันลูกน้ำยุงลาย รายงานสัตว์ปีกป่วยตาย และการฉีดยาให้กับสุนัขเพื่อป้องกันพิษสุนัขบ้า

2) ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา และพัฒนาศักยภาพบทบาทของ อสม. ในการเข้าร่วมควบคุม กำกับ และตรวจสอบการทำงานหน่วยงานของรัฐสรุปได้ว่า ต้องส่งเสริมให้ อสม. รักใคร่สามัคคี สร้างเอกภาพให้เกิดขึ้นในกลุ่ม มีความคิดทัศนคติแบบมีเหตุผล กล้าแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์การทำงานของหน่วยงานรัฐหรือนักการเมืองอย่างสร้างสรรค์ และเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบมากขึ้น และส่วนใหญ่ อสม. จะเป็นผู้หญิงจะไม่ค่อยแสดงบทบาทในการเป็นผู้นำ ทำให้ขาดความคิดริเริ่ม ดังนั้น จึงควรกระตุ้นให้ อสม. เข้ามาร่วมเป็นแกนนำ การประสานงานกับเจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน กระตุ้นให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การใช้สิทธิในฐานะที่เป็นพลเมืองของหมู่บ้าน การรณรงค์การใช้สิทธิเลือกตั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

3) ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา และพัฒนาศักยภาพบทบาทของ อสม. ในการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านสรุปได้ว่า ควรฝึกอบรมให้ อสม. มีความรู้ความเข้าใจ และเพิ่มทักษะในการเขียนแผนงาน โครงการ การบริหารจัดการ โครงการ ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม และชักจูงคนในหมู่บ้านให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาของหมู่บ้านมากขึ้น และผู้นำชุมชน หน่วยงานของรัฐ ควรให้การสนับสนุนการทำงานของ อสม. ร่วมปฏิบัติโครงการและกิจกรรมต่างๆ ของ อสม. เช่น ให้กำลังใจ อสม. ที่ปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือชาวบ้าน ให้ข้อคิดเห็นหรือแนวทางการดำเนินงานต่างๆ

บทวิเคราะห์ของผู้วิจัย

จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้เปิดโอกาสให้ ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพ และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยบัญญัติให้ “รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม การจัดทำบริการสาธารณะ และการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ” ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่สำคัญของภาครัฐ ในการกระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุน ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการพัฒนาประเทศตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน จนถึงในระดับชาติ และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเป็นกลุ่มที่ถือว่าเป็นตัวแทนของทางราชการที่จะเข้ามารับนโยบายด้านสาธารณสุขลงสู่ประชาชน และสืบเสาะหาผู้ที่ยังไม่เข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาลเบื้องต้นเพื่อลดช่องว่างในการรับบริการด้านสาธารณสุขขึ้นพื้นฐานจากรัฐและเป็นผู้นำประชาชนให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการรักษาสุขภาพที่ถูกต้อง

ซึ่งจากการศึกษาวิจัยบทบาทของ อสม. ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง : กรณีศึกษาบ้านหนองแวงน้อย ตำบลเมืองพลับพลา อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา สรุปได้ว่า

1) บทบาทของ อสม. ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมืองมากที่สุดคือ บทบาทในการให้บริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน เนื่องจากเห็นเป็นรูปธรรม เช่น การสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาด้านสาธารณสุขที่สอดคล้องกับภาวะสุขภาพ การสืบเสาะหาผู้ที่ยังไม่เข้าถึงสิทธิประโยชน์ด้านสุขภาพ การกล่อมเกล่าและเสริมสร้างวัฒนธรรมในการใช้ชีวิต มีทัศนคติความเชื่อที่เป็นเหตุเป็นผล เช่น การแจกจ่ายทรายป้องกันยุงลาย การฉีดวัคซีนเด็ก และการได้รับอาหารเสริมของเด็กที่ขาดโภชนาการทางอาหาร รองลงมาคือบทบาทในการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน อสม. ได้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการหมู่บ้านและร่วมทำงานในด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมและด้านสาธารณสุขตามความชำนาญของตน โดย อสม. ได้แสดงความคิดเห็นและสามารถผลักดันให้เกิดโครงการแก้ไขสภาพแวดล้อมในหมู่บ้าน โดยจัดทำโครงการที่ระบายน้ำซึ่งได้งบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล และบทบาทในการเข้าร่วมควบคุม กำกับ และตรวจสอบการทำงานหน่วยงานของรัฐหรือนักการเมือง เป็นบทบาทที่มีผลต่อการพัฒนาทางการเมืองน้อยที่สุด เนื่องจากการเข้าร่วมตรวจสอบของ อสม. ยังแฝงไปด้วยระบบอุปถัมภ์

2) ปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดบทบาทของ อสม. ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง สรุปได้ว่า บทบาทในการเข้าร่วมควบคุม กำกับ และตรวจสอบการทำงานหน่วยงานของรัฐหรือนักการเมืองเป็นปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาทางการเมืองมากที่สุดเนื่องจาก อสม. ไม่มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการตรวจสอบที่แท้จริง อสม. ยกย่องและให้การยอมรับผู้ที่มีอำนาจในท้องถิ่นในการเป็นผู้นำภายใต้ระบบอุปถัมภ์ รองลงมาคือบทบาทในการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ปัญหาอุปสรรคยังอยู่ที่ อสม. ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนงาน โครงการ ขาดการบูรณาการข้อมูลในด้านต่างๆ และบทบาทในการให้บริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานของรัฐเป็นอุปสรรคในการพัฒนาทางการเมืองน้อยที่สุด

3) ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและพัฒนาศักยภาพบทบาทของ อสม. ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง สรุปได้ว่า ในการให้บริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานจากภาครัฐ อสม. จะต้องมีความเชื่อที่เป็นเหตุเป็นผล มีค่านิยมในการให้บริการด้านสาธารณสุขอย่างเท่าเทียม จัดอบรม อสม. ให้มีความรู้ความเข้าใจและเพิ่มทักษะในการเสาะหาบุคคลที่ยังไม่เข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาลเบื้องต้น และสามารถให้คำปรึกษาแนะนำชาวบ้านในการเฝ้าระวัง ป้องกันควบคุมโรคที่ถูกต้อง เช่น การจัดการการเฝ้าระวังโรคท้องถิ่น บทบาทของ อสม. ในการเข้าร่วมควบคุม กำกับ และตรวจสอบการทำงานหน่วยงานของรัฐสรุปได้ว่า ต้องส่งเสริมให้ อสม. รักใคร่สามัคคี สร้างเอกภาพให้เกิดขึ้นในกลุ่ม มีความคิดทัศนคติแบบมีเหตุผล กล้าแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์การทำงานของหน่วยงานรัฐหรือนักการเมืองอย่างสร้างสรรค์ และเข้ามามีส่วนร่วม

ในการตรวจสอบมากขึ้น และกระตุ้นให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น เช่น การใช้สิทธิในฐานะที่เป็นพลเมืองของหมู่บ้าน การรณรงค์การใช้สิทธิเลือกตั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ บทบาทของ อสม. ในการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านสรุปได้ว่า ควรฝึกอบรมให้ อสม. มีความรู้ความเข้าใจ และเพิ่มทักษะในการเขียนแผนงาน โครงการ การบริหารจัดการ โครงการ ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม และชักจูงคนในหมู่บ้านให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาของหมู่บ้านมากขึ้น และผู้นำชุมชน หน่วยงานของรัฐ ควรให้การสนับสนุนการทำงานของ อสม. ร่วมปฏิบัติ โครงการและกิจกรรมต่างๆ ของ อสม. เช่น ให้กำลังใจ อสม. ที่ปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือชาวบ้าน ให้ข้อคิดเห็นหรือแนวทางการดำเนินงานต่างๆ

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง : กรณีศึกษาบ้านหนองแวงน้อย ตำบลเมืองพลับพลา อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครราชสีมา ผู้ศึกษาจะได้นำเสนอสรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง
- 2) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง
- 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีการรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่างที่ทำการเก็บข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านหนองแวงน้อย จำนวน 3 คน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองพลับพลา จำนวน 1 คน กำนันตำบลเมืองพลับพลา จำนวน 1 คน ผู้ใหญ่บ้านหนองแวงน้อย จำนวน 1 คน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองพลับพลา จำนวน 1 คน ประชาชนในพื้นที่ จำนวน 2 คน รวมทั้งหมด จำนวน 9 คน

1.3 ผลการวิจัย

จากการศึกษาบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง : กรณีศึกษาบ้านหนองแวงน้อย ตำบลเมืองพลับพลา อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครราชสีมา สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1.3.1 ผลการวิจัยบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง

1) บทบาทของ อสม. ในการให้บริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐานของรัฐ พบว่า อสม. ได้สนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาด้านสาธารณสุขที่สอดคล้องกับภาวะสุขภาพของท้องถิ่น ดังจะเห็นได้จากโครงการต่างๆ ที่เกิดจากการแสดงความคิดเห็นและความร่วมมือกันของชาวบ้าน เช่น การเก็บภาชนะที่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย การแสดงความคิดเห็นหาแหล่งทิ้งขยะหมู่บ้าน และการปฏิบัติงานของ อสม. ในการรักษาพยาบาลขั้นพื้นฐานแก่ชาวบ้าน เช่น การแจกทรายป้องกันยุงลาย การฉีดวัคซีนของเด็กที่อยู่ในหมู่บ้าน และการได้รับอาหารเสริมของเด็กที่ขาดโภชนาการ การสืบเสาะหาผู้ที่ยังไม่เข้าถึงสิทธิประโยชน์ด้านสุขภาพเพื่อลดช่องว่างในการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ด้านสุขภาพ การเป็นสื่อกลางระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชน เป็นผู้สนับสนุน ส่งเสริม รณรงค์ และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการสาธารณสุข เป็นผู้นำทางความคิด และจูงใจชาวบ้านใช้ชีวิตมีวัฒนธรรมความเชื่อที่เป็นเหตุเป็นผล ปรับเปลี่ยนทัศนคติดั้งเดิมให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชีวิตที่เปลี่ยนไป เช่น การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับยาชุดคลายกล้ามเนื้อที่ชาวบ้านเชื่อว่ากินแล้วจะหายปวดเมื่อย และภาวะความบกพร่องของสุขภาพ ที่ชาวบ้านมีความเชื่อว่าเป็นเรื่องไสยศาสตร์ หรือสิ่งลึกลับที่มองไม่เห็น อสม. จะเป็นผู้ให้คำแนะนำให้ชาวบ้านใช้เหตุและผลในสิ่งที่เกิดขึ้นว่าเป็นภาวะความบกพร่องของสุขภาพให้ไปหาหมอเพื่อจะได้รับการรักษาให้ถูกต้อง

2) บทบาทของ อสม. ในการควบคุม กำกับ ตรวจสอบการทำงานหน่วยงานของรัฐหรือนักการเมือง พบว่า อสม. เข้าไปมีส่วนร่วมรับฟังแนวทางการบริหารงานและโครงการของ อบต. รวมถึงมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของ อบต. แต่การเข้าร่วมการตรวจสอบดังกล่าวขึ้นอยู่กับความเชื่อของกลุ่มที่มีความคิดไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งบทบาทดังกล่าวเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาทางการเมืองของประชาชนให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อเรียกร้องให้นายอำเภอเข้ามาตรวจสอบการทำงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองพลับพลาเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งมีพฤติการณ์ร้ายผิดปกติ และส่อไปในทางทุจริต จนสามารถทำให้นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคนดังกล่าวลาออกและมีการเลือกตั้งใหม่

3) บทบาทของ อสม. ในการเข้าร่วมในการจัดทำแผนหมู่บ้านพบว่า อสม. เข้าร่วมเป็นคณะทำงานด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข ซึ่งรับผิดชอบด้านการพัฒนาสตรี เด็ก และเยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ การจัดสวัสดิการในหมู่บ้าน การสงเคราะห์ผู้ยากจน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเนื่องจาก อสม. มีความเชี่ยวชาญในการสาธารณสุข

มีความใกล้ชิดกับประชาชนเข้าใจสภาพปัญหาต่างๆ ในด้านดังกล่าวของหมู่บ้าน รวมทั้งเป็นการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ปรับเปลี่ยนแนวคิด พฤติกรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาต่างๆ สร้างกระบวนการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของคนในหมู่บ้าน ก่อให้เกิดความร่วมมือของคนในหมู่บ้าน เช่น การแก้ปัญหาการปล่อยน้ำเสียตามถนนในหมู่บ้าน ชาวบ้านได้ประชุมหารือแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวและได้ข้อสรุปว่าควรมีการจัดทำท่อระบายน้ำเสียและโครงการดังกล่าวทาง อบต. เข้ามาสนับสนุนงบประมาณ

1.3.2 ผลการวิจัยปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดบทบาทของ อสม. ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง

1) ปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดบทบาทของ อสม. ในการให้บริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานของรัฐ พบว่า อสม. ขาดประสบการณ์ในด้านการสร้างเครือข่ายการทำงานที่จะช่วยให้สังคมมีการดูแลกัน และนำไปสู่ครอบครัวที่เข้มแข็ง ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเขียนแผนงาน โครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐ ขาดการบูรณาการข้อมูลและต่อยอดความรู้ที่ได้อบรมมา ประกอบกับ ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพที่ถูกต้องเป็นเหตุเป็นผล และไม่เข้าใจงานด้านสาธารณสุขจึงทำให้ไม่มีความต่อเนื่องในการป้องกันรักษาสุขภาพ และสภาพแวดล้อมในชุมชน และปัจจุบัน อสม. มีหน่วยงานอื่นเข้าร่วมมากมาย ทั้งสาธารณสุขอำเภอ และอบต. ต่างฝ่ายต่างมียุทธศาสตร์เป็นของตัวเองทำให้การปฏิบัติงานไม่สอดคล้องกันระหว่างยุทธศาสตร์ที่กำหนดกับการปฏิบัติงาน และ อสม. จะต้องมีการประสานงานกับหน่วยงานอื่นด้วยไม่ว่าจะเป็น อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำท้องถิ่น เพราะการพัฒนาทางการเมืองในเรื่องการได้รับการบริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานของรัฐนี้ไม่ใช่งานรักษาหรือเอาเขาไปแจกที่สามารถทำคนเดียวได้ แต่เป็นงานแก้ไขและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคน

2) ปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดบทบาทของ อสม. ในการเข้าร่วมควบคุมกำกับ และตรวจสอบการทำงานหน่วยงานของรัฐหรือนักการเมือง พบว่า อสม. ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการตรวจสอบการทำงานของรัฐอย่างแท้จริง และเกิดความขัดแย้งภายในกลุ่มทำให้กลุ่มไม่มีศักยภาพเพียงพอในการแสดงอิทธิพล ซึ่งหากฝ่ายใดได้รับการเลือกตั้งก็จะทำให้กลุ่มนั้นๆ ไม่สนใจเข้ามาตรวจการทำงานของกลุ่มตน และตั้งแต่มีการกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่น มีการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลทำให้เกิดการแบ่งกลุ่มทางการเมือง และทุกกลุ่มเน้นที่ผลประโยชน์ของกลุ่มตนเองและสลับกันมีอำนาจในท้องถิ่น ซึ่งส่วนใหญ่ อสม. เป็นญาติพี่น้องกับนักการเมืองระบบอุปถัมภ์เข้ามามีบทบาทในชุมชนค่อนข้างมาก ยกย่องผู้มีอำนาจ บารมี ผู้มีชื่อเสียงเข้ามาเป็น

ผู้นำกลุ่มอันเป็นผลมาจากระบบอุปถัมภ์ หากขาดผู้นำที่มีอำนาจการพัฒนาการของกลุ่มก็จะสะดุดลงทุกครั้ง

3) ปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดบทบาทของ อสม. ในการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านพบว่า อสม. ไม่มีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ไม่มีทักษะในการวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการวิเคราะห์ ขาดการบูรณาการข้อมูลด้านต่างๆ เช่น การพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ การจัดสวัสดิการในหมู่บ้าน การสงเคราะห์ ผู้ยากจนที่ไม่สามารถช่วยตนเองได้ และในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านประชาชนยังขาดความตื่นตัวที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ส่วนมากจะเห็นด้วยกับความคิดของคณะกรรมการหมู่บ้าน และ อสม.ขาดแรงจูงใจในการทำงาน ทำงานยากขึ้นเพราะไม่ได้รับความร่วมมือจากชุมชน

1.3.3 ผลการวิจัยข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา และพัฒนาศักยภาพบทบาทของ อสม. ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง

1) ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา และพัฒนาศักยภาพบทบาทของ อสม. ในการให้บริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานของรัฐพบว่า อสม. จะต้องมีความรู้ ทักษะที่เป็นเหตุเป็นผลและมีค่านิยมในการให้บริการด้านสาธารณสุขอย่างเท่าเทียม จัดอบรมให้ความรู้แก่ อสม. โดยวิธีการบรรยาย การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสาธิตและฝึกปฏิบัติ การซักถามปัญหาในการปฏิบัติงาน และการติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงานตามโครงการ รู้จักพัฒนาแนวคิดและต่อยอดความรู้ที่ได้ฝึกอบรมมา เพื่อให้มีความเชี่ยวชาญและเพิ่มทักษะในด้านการค้นหาปัญหาในพื้นที่ และสามารถให้คำปรึกษาแนะนำชาวบ้านในการเฝ้าระวัง ป้องกันควบคุมโรคที่ถูกต้อง เช่น การจัดการการเฝ้าระวังโรคท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ คือ โรคไข้เลือดออก ได้แก่แก้ว ภาชนะที่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย แจกทรายป้องกันลูกน้ำยุงลาย รายงานสัตว์ปีกป่วยตาย และการฉีดยาให้กับสุนัขเพื่อป้องกันพิษสุนัขบ้า และเสาะหาบุคคลที่ยังไม่เข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาลเบื้องต้น

2) ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา และพัฒนาศักยภาพบทบาทของ อสม. ในการเข้าร่วมควบคุม กำกับ และตรวจสอบการทำงานหน่วยงานของรัฐหรือนักการเมืองพบว่า ต้องส่งเสริมให้ อสม. รักใคร่สามัคคี เลิกแบ่งพรรคแบ่งพวก ไม่เห็นแก่พวกพ้องของตน มีความคิดทัศนคติแบบมีเหตุผล และส่วนใหญ่ อสม. จะเป็นผู้หญิงจะไม่ค่อยแสดงบทบาทการเป็นผู้นำ ทำให้ขาดความคิดริเริ่ม จึงจำเป็นต้องส่งเสริมบทบาทให้ อสม. เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานหน่วยงานรัฐให้มากขึ้น ฝึกการแสดงออก กล้าวิจารณ์การทำงานของรัฐอย่างสร้างสรรค์ และเป็นแกนนำการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน กระตุ้นให้ชุมชนมีส่วน

ร่วมในทางการเมือง เช่น การใช้สิทธิในฐานะที่เป็นพลเมืองของหมู่บ้าน การรณรงค์การใช้สิทธิเลือกตั้ง/การเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น

3) ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา และพัฒนาศักยภาพบทบาทของ อสม. ในการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านพบว่า ควรฝึกอบรมให้ อสม. มีความรู้ความเข้าใจ และเพิ่มทักษะในการเขียนแผนงานโครงการ การบริหารจัดการโครงการ เพิ่มทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม และชักจูงคนในหมู่บ้านให้เข้ามามีส่วนร่วม และส่งเสริมให้ อสม. เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาของหมู่บ้านมากขึ้น และผู้นำชุมชน หน่วยงานของรัฐ ควรให้การสนับสนุนการทำงาน ของ อสม. ร่วมปฏิบัติโครงการและกิจกรรมต่างๆ ของ อสม. เช่น ให้กำลังใจ อสม. ที่ปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือชาวบ้าน ให้ข้อคิดเห็นหรือแนวทางการดำเนินงานต่างๆ

2. อภิปรายผล

บทบาท หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการให้บริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานจากภาครัฐ การเข้าร่วมการควบคุม กำกับ และตรวจสอบการทำงานหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรเมือง และการเข้าร่วมในการวางแผนพัฒนาหมู่บ้าน

พัฒนาการทางการเมือง หมายถึง การที่ประชาชนได้รับบริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานจากภาครัฐอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง การเปิดรับการควบคุม กำกับและตรวจสอบ การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางสังคมที่เป็นเหตุเป็นผล

ผู้ศึกษาได้อภิปรายผลการวิจัยแยกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

2.1 ผลการวิจัยบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง

1) บทบาทของ อสม. ในการให้บริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐานของรัฐ พบว่า อสม. ได้สนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาสาธารณสุขที่สอดคล้องกับสภาวะสุขภาพของท้องถิ่น ดังจะเห็นได้จากโครงการต่างๆ ที่เกิดจากการแสดงความคิดเห็นและความร่วมมือกันของชาวบ้าน เช่น การเก็บภาชนะที่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุง การแสดงความคิดเห็นหาแหล่งทิ้งขยะหมู่บ้าน เป็นไปตามแนวคิดของ Lucian W. Pye (สุจิต บุญบงการ 2546: 8) ที่กล่าวถึงองค์ประกอบของพัฒนาทางการเมืองว่าจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐ ซึ่งระดับของการ

สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการให้ข้อมูลข่าวสาร Inform ถือเป็นความร่วมมือของประชาชนในระดับต่ำที่สุด แต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาครัฐจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่างๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่างๆ การจัดนิทรรศการ จัดหมายข่าว การจัดงานแถลงข่าว การตีพิมพ์และ การให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์

การปฏิบัติงานของ อสม. ในการรักษาพยาบาลขั้นพื้นฐานแก่ชาวบ้าน เช่น การแจกทรายป้องกันยุงลาย การฉีดวัคซีนของเด็กที่อยู่ในหมู่บ้าน และการได้รับอาหารเสริมของเด็กที่ขาดโภชนาการ การสืบเสาะหาผู้ที่ยังไม่เข้าถึงสิทธิประโยชน์ด้านสุขภาพและการเข้าถึงบริการสาธารณสุข การเป็นสื่อกลางระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชน เป็นผู้สนับสนุน ส่งเสริม รมรงค์ และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการสาธารณสุข เป็นการส่งเสริมและบริการให้ประชาชนได้รับบริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานจากภาครัฐด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกันและลดช่องว่างในการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ด้านสุขภาพ เป็นไปตาม แนวคิดหลักความเสมอภาค โดยถือว่าบุคคลย่อมมีความเสมอภาคที่จะได้รับการรับสวัสดิการ การบริการขั้นพื้นฐานและคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน (Fairness) แนวคิดนี้เป็นรากฐานของหลักความเสมอภาคภายใต้รัฐธรรมนูญและเป็นรากฐานของระบอบประชาธิปไตยเพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามหลักความเสมอภาคอย่างเป็นรูปธรรมอันได้แก่ เสรีภาพ เสมอภาค และภราดรภาพ

การที่ อสม. เป็นผู้นำทางความคิดและเสริมสร้างวัฒนธรรมให้ชาวบ้านใช้ชีวิต มีทัศนคติ ความเชื่อที่เป็นเหตุเป็นผล ปรับเปลี่ยนทัศนคติดั้งเดิมให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชีวิตที่เปลี่ยนไป สอดคล้องกับแนวคิดของสมบัติ ช่างธัญวงศ์ (2556: 337-341) ที่กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาทางในเรื่องการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีเหตุผล (Secularization of Political Culture) สังคมแบบดั้งเดิมที่ปกครองแบบอำนาจนิยมมักจะปลูกฝังให้ประชาชนยึดมั่นในจารีตประเพณีอย่างขาดเหตุผล ยึดถือเรื่องโชคลาง ปลูกฝังให้ประชาชนเห็นว่าผู้ปกครองเป็นผู้มีบุญญาบารมี ส่วนประชาชนที่ยากจนอดอยากเป็นเพราะกรรมเก่าแต่ชาติปางก่อน ดังนั้น ควรมีการพัฒนาทางการเมืองโดยมุ่งส่งเสริมให้ประชาชนใช้เหตุผลในการดำรงชีวิต เช่น การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับยาชุดคลายกล้ามเนื้อที่ชาวบ้านเชื่อว่ากินแล้วจะหายปวดเมื่อย และภาวะความบกพร่องของสุขภาพ ที่ชาวบ้านมีความเชื่อว่าเป็นเรื่องไสยศาสตร์ หรือสิ่งลึกลับที่มองไม่เห็น อสม. จะเป็นผู้ให้คำแนะนำให้ชาวบ้านใช้เหตุและผลในสิ่งที่เกิดขึ้นว่าเป็นภาวะความบกพร่องของสุขภาพให้ไปหาหมอเพื่อจะได้รักษาให้ถูกต้อง

2) บทบาทของ อสม. ในการเข้าร่วมควบคุม กำกับ ตรวจสอบการทำงานหน่วยงานของรัฐหรือนักการเมือง พบว่า อสม. เข้าไปมีส่วนร่วมรับฟังแนวทางการบริหารงาน แต่การเข้าร่วมการตรวจสอบดังกล่าวขึ้นอยู่กับความเชื่อของกลุ่มที่มีแนวคิดแบบเดียวกัน และมีส่วนร่วมในการเรียกร้องให้นายอำเภอเข้ามาตรวจสอบการทำงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองพลับพลาเกี่ยวกับการทุจริตคอร์ปชั่น ซึ่งมีพฤติการณ์ร้ายแรงผิดปกติ และต่อไปในทางทุจริต จนสามารถทำให้นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคนดังกล่าวลาออกและมีการเลือกตั้งใหม่ สอดคล้องกับความหมายของการพัฒนาทางการเมืองของ Lucian W. Pye (สมบัติ ช่างธัญวงศ์ 2556: 331-337) ที่กล่าวถึงการพัฒนาทางการเมืองคือการระดมมวลชนและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (Political development as mass mobilization and participation) เพราะอำนาจเป็นของประชาชน ดังนั้น ประชาชนจะต้องเป็นผู้มีบทบาทในการควบคุม กำกับ และตรวจสอบระดมการเมืองเพื่อให้มั่นใจว่าการบริหารประเทศเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง และสอดคล้องกับแนวคิดของแสวง รัตนมงคลมาส (2542: 779-780) ที่พิจารณาการรวมกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดันจะมีเป้าหมายอันเป็นแสดงออกในเชิงของการมุ่งอิทธิพลต่อนโยบาย และการบริหารงานสาธารณะ กลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดันมีบทบาทหน้าที่ในการป้อนนโยบาย (Policy Input) และการใช้อิทธิพลของกลุ่มผลักดันให้ฝ่ายกำหนดนโยบายดำเนินการออกหรือกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มตน ซึ่งฝ่ายที่กำหนดนโยบายจะเป็นฝ่ายใดก็ยอมแล้วแต่ข้อเท็จจริงของแต่ละสังคม และหรือระบอบการเมืองที่ไม่เหมือนกัน โดยในบางแห่งอาจเป็นพรรคการเมือง บางแห่งเป็นรัฐสภา บางแห่งเป็นคณะรัฐบาล และให้บางแห่งคือระบบราชการ ส่วนยุทธวิธีในการผลักดันนั้นอาจทำได้หลายรูปแบบ นับตั้งแต่วิธีการป้อนข้อมูลข่าวสารของตนให้กับฝ่ายที่กำหนดนโยบายเข้าร่วมตกลงหรือต่อรองให้มีการแบ่งปันผลประโยชน์ และหยิบยื่นผลประโยชน์ทั้งในทางที่ชอบธรรมและไม่ชอบธรรมให้กับฝ่ายกำหนดนโยบาย ทั้งนี้เพื่อโน้มน้าวให้นโยบายที่ออกมานั้นเป็นไปตามทิศทางของกลุ่มตน ตลอดจนวิธีการเรียกร้องและหรือเดินขบวนสนับสนุนหรือต่อต้านก็ถือว่าเป็นอีกยุทธวิธีหนึ่งของการผลักดันนโยบาย และในการประสานและงานรับนโยบาย (Policy Co-ordinator and Implementator) นอกจากการผลักดันนโยบายแล้ว การประสานและงานรับนโยบายที่กลุ่มตนเห็นด้วยนั้นยังถือเป็นหน้าที่หลักอีกด้านหนึ่งของกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดัน ทั้งนี้เพื่อให้นโยบายที่ออกมาสามารถบรรลุผลสำเร็จในทางปฏิบัติที่กว้างขวางขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น กลุ่มผลประโยชน์ (Interest Group) และกลุ่มผลักดัน (Pressure Group) เป็นสถาบันทางการเมืองอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญในการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้ เพราะในการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นถือว่าอำนาจอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดในการ

ปกครองเป็นของประชาชน ประชาชนนอกจากจะมีสิทธิในการเลือกผู้ปกครองของตนแล้วยังมีสิทธิและเสรีภาพในการแสดงออกและสิทธิเสรีภาพในการรวมกลุ่มหรือจัดตั้งกลุ่มของตนเอง สิทธิเสรีภาพในการแสดงออกและสิทธิเสรีภาพในการจัดตั้งกลุ่มนี้ถือว่าเป็นสิทธิพื้นฐานของการเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยซึ่งจะละเมิดเสียมิได้

3) บทบาทของ อสม. ในการเข้าร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านพบว่า อสม. เข้าร่วมเป็นคณะทำงานในด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข ซึ่งรับผิดชอบด้านการพัฒนาสตรี เด็ก และเยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ การจัดสวัสดิการในหมู่บ้าน การสงเคราะห์ผู้ยากจน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเนื่องจาก อสม. มีความเชี่ยวชาญในการสาธารณสุข มีความใกล้ชิดกับประชาชนเข้าใจสภาพปัญหาต่างๆ ในด้านดังกล่าวของหมู่บ้าน ซึ่งสอดคล้องตามแนวคิดองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาทางการเมือง ของสมบัติ ชำรงชัยวงศ์ (2556: 337-341) ที่กล่าวว่าพัฒนาทางการเมืองในสังคมจะต้องมีการแบ่งโครงสร้างทางการเมืองให้มีความแตกต่างและมีความชำนาญเฉพาะ (Differentiation and specialization) เพื่อส่งเสริมให้โครงสร้างทางการเมืองมีความแตกต่างตามภารกิจตามความสามารถและความชำนาญเฉพาะในการปฏิบัติภารกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ถึงแม้จะเป็นอิสระจากกันแต่ก็มีการทำงานอย่างสอดคล้องประสานกันและเกื้อกูลกัน เป็นการบูรณาการ ความสามารถที่แตกต่างเข้าด้วยกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายในการสร้างสรรค์สังคมที่ดีให้แก่ประชาชน และสอดคล้องกับแนวคิดประชาธิปไตยชุมชนของ เรือรบชัย ณ นคร และคณะ (2553) ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการตนเองในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนโดยการใช้สิทธิในฐานะพลเมืองนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ประชาชนจะต้องมีสำนึกความเป็นพลเมือง คือ มีความรับรู้ในสิทธิหน้าที่ของตนเองในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของสังคม และต้องการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของสังคม โดยมองที่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว เมื่อประชาชนมีสำนึกพลเมืองจะนำมาสู่การรวมตัวกันเพื่อจัดการปัญหาของชุมชน หรือปัญหาในประเด็นต่างๆ ที่เผชิญร่วมกัน ซึ่งทศพล สมพงษ์ (2555) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักการประชาธิปไตยชุมชนเป็นการยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนและเรียกร้องให้ภาครัฐ ท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและพัฒนาท้องถิ่น

2.2 ผลการวิจัยปัญหาอุปสรรค ข้อจำกัดบทบาทของ อสม. ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง ดังนี้

1) ปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดบทบาทของ อสม. ในการให้บริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานของรัฐ พบว่า อสม. ยังขาดประสบการณ์ในด้านการสร้างเครือข่ายการทำงานที่จะช่วย

ให้สังคมมีการดูแลกัน และนำไปสู่ครอบครัวที่เข้มแข็ง ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเขียนแผนงาน โครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐ ขาดการบูรณาการข้อมูลและต่อยอดความรู้ที่ได้อบรมมา และปัจจุบัน อสม. มีหน่วยงานอื่นเข้ามาช่วยมากมาย ทั้งสาธารณสุขอำเภอ และอบต. ต่างฝ่ายต่างมียุทธศาสตร์เป็นของตัวเองทำให้การปฏิบัติงานไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาทางการเมืองของสมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (2556: 337-341) ที่กล่าวว่าเมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไประบบการเมืองจะต้องสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน ทั้งในทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองได้และการแบ่งโครงสร้างทางการเมืองให้มีความแตกต่างและมีความชำนาญเฉพาะ (Differentiation and specialization) ในระบบการเมืองที่พัฒนาแล้วจำเป็นต้องมีการจำแนกหน่วยงานออกตามความสามารถเฉพาะอย่าง มีความรับผิดชอบที่เฉพาะเจาะจงถือว่าเป็นการแบ่งแยกการทำงานตามความสามารถ เช่น สภาเป็นผู้ออกกฎหมาย มีคณะรัฐมนตรีเป็นผู้บริหาร มีศาลเป็นผู้ตัดสินคดี มีระบบราชการซึ่งแบ่งเป็นกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ตามความชำนาญของตน เป็นต้น แต่การแบ่งแยกโครงสร้างทางการเมืองตามความชำนาญเฉพาะแล้วจะต้องมีการประสานความร่วมมือเพื่อให้มีการพัฒนาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2) ปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดบทบาทของ อสม. ในการเข้าร่วมควบคุม กำกับ และตรวจสอบการทำงานหน่วยงานของรัฐ พบว่า อสม. ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการตรวจสอบการทำงานของรัฐอย่างแท้จริง และกลุ่มไม่มีศักยภาพเพียงพอในการแสดงอิทธิพลเนื่องจากขาดเอกภาพ ซึ่งเกิดจากการแบ่งพรรคแบ่งพวกทางการเมือง ซึ่งหากฝ่ายใดได้รับการเลือกตั้งก็จะทำให้กลุ่มนั้นๆ ไม่สนใจเข้ามาตรวจสอบการทำงานของกลุ่มตน และส่วนใหญ่ อสม. เป็นญาติพี่น้องกับนักการเมืองระบบอุปถัมภ์เข้ามาบทบาทในชุมชนค่อนข้างมาก ยกย่องผู้มีอำนาจบารมี ผู้มีชื่อเสียงเข้ามาเป็นผู้นำกลุ่มอันเป็นผลมาจากระบบอุปถัมภ์ สอดคล้องตามแนวคิดของจุมพล หนีมพานิช (2546: 101-143) ที่บุคคลจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองจะขึ้นอยู่กับความรู้ ความเข้าใจ ค่านิยม และทัศนคติทางการเมืองของบุคคลที่มีความโน้มเอียงไปทางใด ถ้าบุคคลมีความรู้ ความเข้าใจ มีทรัพยากร มีทักษะทางการเมืองสูง ขณะเดียวกันสถานการณ์เอื้ออำนวยความสะดวกในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง รวมทั้งมีปัจจัยเร่งเร้า ปัจจัยจูงใจ อาทิ มีความศรัทธา และความไว้วางใจทางการเมือง โดยทั่วไปบุคคลจะมีแนวโน้มของการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง และบุคคลที่มีลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน มักจะมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันด้วย

การที่ อสม. ยกย่องผู้มีอำนาจบารมีให้เป็นผู้ปกครองอาจเนื่องมาจากสังคมบ้านหนองแวงน้อยเป็นสังคมชนบท มีวิถีชีวิตทางการเมืองรวมถึงประเพณีอุปนิสัยที่หล่อหลอมและถ่ายทอดสืบทอดกันมา ตลอดจนการบ่มเพาะและปลูกฝังให้คนมีความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติยอมรับ

คนที่มีอำนาจจนกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของลิจิต ซีรเวคิน (วรรณกรรม กาญจนสุวรรณ 2555: 401-402) ที่กล่าวว่าวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นแบบในการคิด เรื่องการเมืองหรืออำนาจของคนในสังคมหนึ่ง ซึ่งเป็นทั้งความรู้ ความเชื่อ ค่านิยมทางการเมือง และเป็นแบบในการทำหรือดำเนินการทางการเมือง เป็นบรรทัดฐานและสัญลักษณ์ รวมทั้งวัตถุประสงค์ทางการเมืองของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือสังคมใดสังคมหนึ่ง

3) ปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดบทบาทของ อสม. ในการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนา หมู่บ้านพบว่า อสม. ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการวิเคราะห์ ขาดการบูรณาการข้อมูลด้านต่างๆ เช่น การพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ การจัดสวัสดิการในหมู่บ้าน อสม. ขาดแรงจูงใจในการทำงานและทำงานยากขึ้นเพราะไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชน ประกอบกับในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านประชาชนยังขาดความตื่นตัวที่จะเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง เพียงแต่ให้ข้อมูลข่าวสาร ส่วนมากจะเห็นด้วยกับความคิดของ คณะกรรมการหมู่บ้านซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดประชาธิปไตยชุมชนกับสิทธิทางการเมืองของพลเมือง ซึ่งประชาธิปไตยชุมชนคือการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการตนเองในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน โดยในการใช้สิทธิในฐานะพลเมืองนั้นจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่ประชาชนจะต้องมีสำนึกความเป็นพลเมือง คือ มีความรับรู้ในสิทธิ หน้าที่ ของตนเองในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของสังคม และต้องการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของสังคม โดยมองที่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว เมื่อประชาชนมีสำนึกพลเมืองจะนำมาสู่การรวมตัวกันเพื่อจัดการปัญหาของชุมชน หรือปัญหาในประเด็นต่างๆ ที่เผชิญร่วมกัน ประชาธิปไตยชุมชนจึงเป็นคำตอบสำหรับการใช้สิทธิพลเมืองและสิทธิชุมชน โดยรูปแบบของประชาธิปไตยชุมชนในแต่ละชุมชนหรือพื้นที่อาจมีลักษณะที่แตกต่างกันไปตามบริบทของพื้นที่หรือประเด็นปัญหา ซึ่งสิ่งทีถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างประชาธิปไตยชุมชนได้แก่การกำหนดกติการ่วมกันของชุมชน ในบางชุมชนได้มีการรวมตัวกันของสมาชิกเพื่อสร้างกติการ่วมกันเพื่อใช้บังคับกับคนในชุมชน โดยได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกของชุมชน ซึ่งแม้กติกาชุมชนดังกล่าวจะไม่มีสภาพบังคับทางกฎหมายแต่สมาชิกทุกคนต่างยึดถือและประพฤติปฏิบัติร่วมกัน โดยมองถึงประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับร่วมกันจากการเคารพกติกาของชุมชน การจัดทำและผลักดันแผนชุมชนไปสู่การปฏิบัติ การมีส่วนร่วมกำหนดวิถีชีวิตของตนเองเป็นรูปธรรมประการหนึ่งของคนในชุมชนคือการมีส่วนร่วมเสนอความต้องการของตนต่อฝ่ายการเมืองหรือผู้มีอำนาจผ่านการจัดทำแผนชุมชน แผนชุมชนเป็นแผนที่สมาชิกในชุมชนร่วมกันกำหนดผ่านเวทีประชาคมในชุมชนเพื่อสะท้อนปัญหาและนำเสนอความต้องการ ทั้งนี้ชุมชนจะพยายามผลักดันเพื่อให้ข้อเสนอของชุมชนได้รับการผนวกเข้า

เป็นแผนพัฒนาท้องถิ่นของผู้มีอำนาจ การรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นการรวมตัวกันของคนในชุมชนเพื่อจัดการตนเองในลักษณะของการสร้างหลักประกันให้แก่คนในชุมชน

2.3 ผลการวิจัยข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา และพัฒนาศักยภาพบทบาทของ อสม. ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง ดังนี้

1) ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา และพัฒนาศักยภาพบทบาทของ อสม. ในการให้บริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานของรัฐ ผลการศึกษาวิจัยในประเด็นนี้พบว่า อสม. ต้องดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาศักยภาพ ดังนี้

ประการแรก อสม. จะต้องมีทัศนคติ ความเชื่อที่เป็นเหตุเป็นผล มีค่านิยม ในการให้บริการด้านสาธารณสุขอย่างเท่าเทียมกัน

ประการที่สอง จัดอบรมให้ความรู้ อสม. โดยวิธีการบรรยาย การแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ การสาธิตและฝึกปฏิบัติ การซักถามปัญหาในการปฏิบัติงาน และการติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงานตามโครงการ รู้จักพัฒนาแนวคิดและต่อยอดความรู้ที่ได้ ฝึกอบรมมา เพื่อให้มีความเชี่ยวชาญและเพิ่มทักษะในด้านการค้นหาปัญหาในพื้นที่ และสามารถให้ คำปรึกษาแนะนำชาวบ้านในการเฝ้าระวัง ป้องกันควบคุม โรคที่ถูกต้อง เช่น การจัดการการเฝ้าระวัง โรคท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ คือ โรคไข้เลือดออก ได้แก่ ภาชนะที่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย แจกทรายป้องกันลูกน้ำยุงลาย รายงานสัปดาห์ป่วยตาย และการนิยมนำให้กับสุนัขเพื่อป้องกันพิษสุนัขบ้า และเสาะหาบุคคลที่ยังไม่เข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาลเบื้องต้น เพิ่มทักษะความสามารถของอสม.

2) ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา และพัฒนาศักยภาพบทบาทของ อสม. ในการเข้าร่วมควบคุม กำกับ และตรวจสอบการทำงานหน่วยงานของรัฐหรือนักการเมือง ผลการศึกษาวิจัยในประเด็นนี้พบว่า อสม. ต้องดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาศักยภาพ ดังนี้

ประการแรก ส่งเสริม อสม. ให้มีความรักใคร่สามัคคี สร้างเอกภาพให้เกิดขึ้น ในกลุ่ม เลิกแบ่งพรรคแบ่งพวก ไม่เห็นแก่พวกพ้องของตน มีความคิดทัศนคติแบบมีเหตุผล

ประการที่สอง เนื่องจาก อสม. ส่วนใหญ่จะเป็นผู้หญิงและไม่ค่อยแสดงบทบาท การเป็นผู้นำ ทำให้ขาดความคิดริเริ่ม จึงจำเป็นต้องส่งเสริมบทบาทให้ อสม. เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานรัฐให้มากขึ้น ฝึกการแสดงออก กล้าวิจารณ์การทำงานของรัฐอย่างสร้างสรรค์ และเป็นแกนนำการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน กระตุ้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในทางการเมือง เช่น การใช้สิทธิในฐานะที่เป็นพลเมืองของหมู่บ้าน การรณรงค์การใช้สิทธิเลือกตั้ง/การเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น

3) ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา และพัฒนาศักยภาพบทบาทของ อสม. ในการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ผลการศึกษาวิจัยในประเด็นนี้พบว่า อสม. ต้องดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพ ดังนี้

ประการแรก ฝึกอบรมให้ อสม. มีความรู้ความเข้าใจ และเพิ่มทักษะในการเขียนแผนงาน โครงการ การบริหารจัดการโครงการ เพิ่มทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม และจูงใจ อสม. และชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาของหมู่บ้านมากขึ้น

ประการที่สอง ผู้นำชุมชน หน่วยงานของรัฐ ควรให้การสนับสนุนการทำงานของ อสม. และร่วมปฏิบัติงานโครงการและกิจกรรมต่างๆของ อสม. เช่น ให้กำลังใจ อสม. ที่ปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือชาวบ้าน ให้ข้อคิดเห็นหรือแนวทางการดำเนินงานต่างๆ

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการนำผลการศึกษาวิจัยไปใช้

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง : กรณีศึกษาบ้านหนองแวงน้อย ตำบลเมืองพลับพลา อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า บทบาทของ อสม. ในการให้บริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานของรัฐสามารถสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาทางการเมืองมากที่สุด มีปัญหาอุปสรรคน้อยที่สุด ดังนั้น ควรสนับสนุนให้ทุกหน่วยงานด้านสาธารณสุขดำเนินการสร้างและสนับสนุนให้เกิดระบบอาสาสมัครในด้านอื่นๆ และควรมีนโยบายส่งเสริมรูปแบบอาสาสมัครในชุมชนให้กว้างหลากหลายมากขึ้น เช่น อาสาสมัครในการประชาสัมพันธ์การเลือกตั้ง การรณรงค์เลิกซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้งเชิญชวนให้ประชาชนมีความตื่นตัวเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานหน่วยงานของรัฐหรือนักการเมือง และมีการสร้างระบบงานและกลไกการสนับสนุนให้เกิดความเป็นอิสระของ อสม. ให้กระบวนการอาสาสมัครสาธารณสุขมาดำเนินงานได้ในลักษณะที่ไม่แบ่งพรรคแบ่งพวกทางการเมือง และไม่กลายเป็นที่แสวงหาผลประโยชน์ทางการเมือง กลไกหนึ่งที่จะสนับสนุนให้เกิดความเป็นอิสระให้แก่ อสม. ได้คือการจ่ายเงินค่าตอบแทนผ่านหน่วยงานอื่นแทนการจ่ายผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

อสม. ต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคมในปัจจุบัน ภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เปิดโอกาสในประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการตนเอง ควรนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาเป็นตัวช่วยในการทำงาน สร้างเครือข่ายความร่วมมือแบบผสมผสานหลายภาคส่วน เน้นชุมชนเป็นตัวตั้งและเปลี่ยนโครงสร้างอำนาจการนำการพัฒนาจากแนวคิ่งสู่ประชาชนเป็นจากรากของสังคมและชุมชนระดับต่างๆ สู่ภาคสาธารณะ ทำให้รัฐลดบทบาทการคิดและทำแทนประชาชน เน้นการระดมทรัพยากรคนและสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนมาเป็นปัจจัยการพัฒนาที่เพียงพอและสนองต่อความจำเป็นของชุมชนมากขึ้น สามารถแก้ไขข้อจำกัดของภาครัฐในการทดแทนกำลังคน งบประมาณ และทรัพยากร ทำให้สังคมมีพลังในการคิดริเริ่มการพัฒนาด้วยการพึ่งตนเองได้มากขึ้น และฝึกทบทวนให้ตัวเองมีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านการค้นหาปัญหาในพื้นที่เพื่อเพิ่มทักษะในการเฝ้าระวัง ป้องกันควบคุมโรค และเสาะหาบุคคลได้เข้าถึงบริการด้านการพยาบาลเพื่อลดช่องว่างในการให้บริการขั้นพื้นฐานจากรัฐ

3) ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

ภายใต้การกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการบริหารจัดการตนเอง และความก้าวหน้าของเทคโนโลยี การพัฒนาศักยภาพของ อสม. ในด้านการฝึกอบรม ควรบรรจุเนื้อหาโดยเน้นหลักการการมีส่วนร่วม การทำงานเป็นกลุ่ม มุ่งเน้นวิทยาการ ภูมิปัญญา เทคโนโลยีจากท้องถิ่นให้เป็นปัจจัยพัฒนาที่ยั่งยืน ชาวบ้านสามารถพึ่งตนเองในการพัฒนา มีการเชื่อมโยงเครือข่ายสุขภาพให้มีขอบเขตที่กว้างมากขึ้น และนำเทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือเข้ามาช่วยในการเก็บข้อมูล การประมวลผล รวมถึงเน้นสร้างเสริมความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ปัจจุบัน และส่งเสริมให้มีวัฒนธรรมทางการเมืองมีทัศนคติความเชื่อที่มีเหตุผล กล่าววิพากษ์วิจารณ์การเมืองอย่างสร้างสรรค์ สนใจและติดตามกิจกรรมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ยึดมั่นศรัทธาการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง : กรณีศึกษาบ้านหนองแวงน้อย ตำบลเมืองพลับพลา อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา เป็นการศึกษาเฉพาะในประเด็นการให้บริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานของรัฐ การควบคุมกำกับและตรวจสอบการทำงานหน่วยงานของรัฐหรือนักการเมือง การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ทำให้ทราบเฉพาะบทบาทของ อสม. บ้านหนองแวงน้อย เท่านั้น ยังไม่สามารถที่จะเป็นข้อสรุปทั่วไปในการนำไปอธิบายบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุข

ประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมืองได้ทุกพื้นที่ ผู้ศึกษาวิจัยจึงเห็นว่าควรที่จะมีการศึกษาวิจัยบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมืองในพื้นที่อื่นๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกัน และควรที่จะมีการศึกษาประเด็นบทบาทอื่นๆ ของ อสม. ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง เช่น การวางตัวเป็นกลางทางการเมืองภายใต้ระบบอุปถัมภ์ หรือการพัฒนาทางการเมืองในบริบทการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนกพร ผุคอักษร (2553) บทบาทที่เกี่ยวข้องกับการเมืองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในอำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- กฤษณชัย กิมชัย (2551) “30 ปี การสาธารณสุขมูลฐาน” เอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติการสรุปการดำเนินงานสาธารณสุขมูลฐาน และกำหนดทิศทางการพัฒนางานสาธารณสุขมูลฐานทศวรรษที่ 4 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ ปารณัฐ สุขสุทธิ (2550) “อสม. ศักยภาพและยุทธศาสตร์ในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง”
- คู่มือ อสม. นักจัดการสุขภาพชุมชน (2556) กองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชน กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข
- คู่มืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเพื่อเฝ้าระวัง ป้องกัน และดูแลปัญหาการคลอดก่อนกำหนดของชุมชน บทบาท อสม. ในการเป็นแกนนำหมู่บ้านจัดการสุขภาพ
- คัมภีร์ ทองพูน (2554) บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน : กรณีศึกษาอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา” วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- จิรโชค วีระสย , สุรพล ราชภัณฑารักษ์ และสุรพันธ์ ทับสุวรรณ (2551) รัฐศาสตร์ทั่วไป คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- จุมพล นิมิพาณิชย์ (2542) “แนวคิดเกี่ยวกับสถาบันและกระบวนการทางการเมืองไทย” ในเอกสารการสอนชุดวิชาสถาบันและกระบวนการทางการเมืองไทย หน่วยที่ 1 หน้า 6-45
- นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์
- _____. (2546) “สถาบันทางการเมือง” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาหลักพื้นฐานทางรัฐศาสตร์ หน่วยที่ 5 หน้า 177-216 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชา รัฐศาสตร์
- ทศพล สมพงษ์ (2555) การสังเคราะห์บทเรียนเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน กรุงเทพมหานคร ศูนย์การพิมพ์แก่นจันทร์
- เชิรชัย ณ นคร และคณะ (2553) ประชาธิปไตยชุมชน : กลไกขับเคลื่อนภาคพลเมืองเข้มแข็ง กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา
- ปธาน สุวรรณมงคล (2554) การเมืองท้องถิ่น : การเมืองของใคร โดยใคร เพื่อใคร นนทบุรี จตุพรดีไซน์

- ปฏิเวช ยานะนวล (2553) “บทบาทกลุ่มผลประโยชน์ในท้องถิ่นต่อการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาว อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องตั้งและเปลี่ยนแปลงเขตตำบลในท้องที่อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา (2529) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 103 ตอนที่ 219
- _____ . เรื่องกำหนดเขตตำบลในท้องที่อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา (2541) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 115 ตอนพิเศษ 119 ง
- มินตรา สารรักรักษ์ (2553) การเสริมสร้างศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) วารสารวิชาการ มอบ. ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม
- ระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พ.ศ.2545 ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 128 ตอนพิเศษ 33 ง
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก
- วรเดช จันทรศร (2548) การบริหารเพื่อการพัฒนาของกระทรวงสาธารณสุข โครงการเอกสารและตำรา คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์
- วิรัตน์ ศรีรักรักษ์ (2546) ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ สถาบันราชภัฏมหาสารคาม
- วิทยา นภาศิริกุลกิจ , สุรพล ราชภัณฑารักษ์ พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- สมบัติ ชำรงชัยวงศ์ (2556) การเมือง : แนวความคิดและการพัฒนา พิมพ์ครั้งที่ 21 กรุงเทพมหานคร คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- สุจิต บุญบงการ (2546) แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการทางการเมือง ใน เอกสารการสอนชุดวิชาปัญหาพัฒนาทางการเมือง หน่วยที่ 1 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี
- เสนีย์ คำสุข (2554) ประมวลสาระชุดวิชา การเมืองการปกครองไทย หน่วยที่ 7 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช บัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ นนทบุรี สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- แสวง รัตนมงคล (2542) “กลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดัน” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาสถาบันและกระบวนการทางการเมืองไทย หน่วยที่ 13 หน้า 779-815 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์

- ลำราญ ทองแพง (2552) “แนวทางการพัฒนาพรรคการเมืองไทยไปสู่การเป็นสถาบันทางการเมือง
ของประชาชน : ศึกษากรณีพรรคประชาธิปัตย์เปรียบเทียบกับพรรคชาติไทย”
วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- อเนก ปันทะยม (2556) “ผู้ใหญ่น้ำกับการพัฒนาการเมืองประชาธิปไตยม : กรณีศึกษาบ้านกิ้วป่าห้า
ตำบลถ้ำตอง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน” การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญา
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (2552) ประชาธิปไตยท้องถิ่น : แง่คิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะในระดับ
ท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร ทีคิวพี
- ฉานทิพย์ สันตะพันธ์ (2550) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบพลเมือง : แนวทางการสร้างสังคม
ประชาธิปไตย ค้นเมื่อวันที่ 24 มกราคม 2557 จาก <http://www.pub-law.net/publaw>
ประกาศ ปันตบแต่ง คำนทฤษฎีนคราหัวกลับ มองม็อบให้ไกลกว่าไพร่-อำมาตย์ ค้นเมื่อวันที่ 11
มีนาคม 2557 จาก <http://www.isranews.org/community/comm-interview/item/>
- ทิวากร แก้วมณี แนวคิดวัฒนธรรมทางการเมือง : จาก Civic Culture ผู้ Bowling Alone ค้นเมื่อ
วันที่ 24 มกราคม 2557 จาก <http://tspd.doa.go.th>
- รุ่งโรจน์ เพชรบุรณิน สมัชชาประชาธิปไตยชุมชน ผู้ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง นโยบายการ
พัฒนาต้องมาจากชุมชนฐานราก ค้นเมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2557 จาก
<http://www.codi.or.th/reform/index.php?>
- ลิขิต ธีรเวคิน (2552) “การพัฒนาการเมือง (Political Development)” ค้นเมื่อวันที่ 25 มกราคม
2557 จาก <http://www.dhiravegin.com>
- สมชัย ศรีสุทธิยากร ทศลักษณะ วัฒนธรรมทางการเมืองในการเลือกตั้งไทย ค้นเมื่อวันที่ 25
มกราคม 2557 จาก <http://somchair.com/2012>
- สุริยานนท์ พลสมิ บทบาทการมีส่วนร่วมภาคประชาชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
และอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ค้นเมื่อวันที่ 22 มกราคม 2557 จาก
<http://www.gotoknow.org/post>
- องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองพลับพลา ประวัติองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองพลับพลา ค้นเมื่อ
วันที่ 25 มกราคม 2557 จาก <http://www.muangpluppla.go.th>
- อุไรวรรณ ชนสกลิต วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ค้นเมื่อวันที่ 24 มกราคม 2557
จาก <http://www.kpi.ac.th/kpith/pdf>

ภาคผนวก

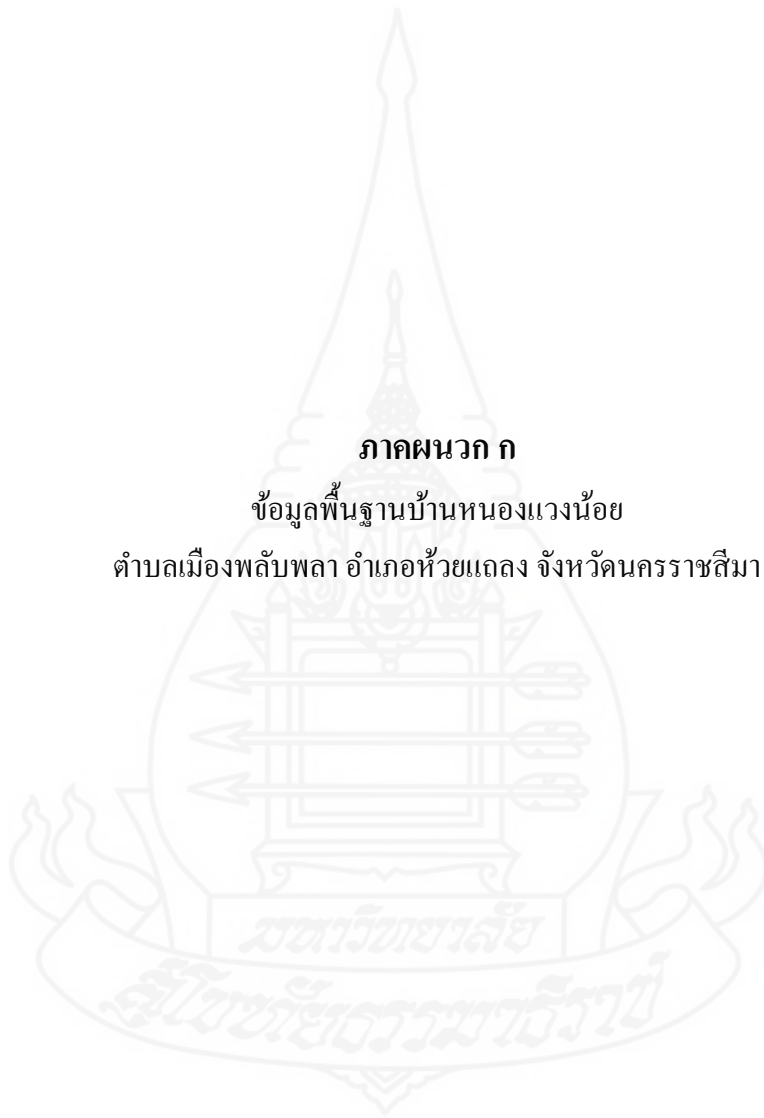
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สภามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ภาคผนวก ก

ข้อมูลพื้นฐานบ้านหนองแขงน้อย

ตำบลเมืองพลับพลา อำเภอยะแสง จังหวัดนครราชสีมา

ข้อมูลพื้นฐานบ้านหนองแวงน้อย ตำบลเมืองพลับพลา อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

1. เขตการปกครอง

ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการกำหนดเขตตำบลในท้องที่อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา กำหนดเขตตำบลเมืองพลับพลา ในท้องที่อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา โดยมีเขตการปกครองรวม 13 หมู่บ้าน (ราชกิจจานุเบกษา 2551 : 97-100)

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ครัวเรือน	จำนวนประชากร		รวม	หมายเหตุ
			ชาย	หญิง		
1.	เมืองพลับพลา	195	411	413	824	
2.	สระแก้ว	216	510	474	984	
3.	โนนทอง	252	272	497	969	
4.	ท่าลี่	187	408	402	810	
5.	หนองชุมแสง	132	261	258	519	
6.	คอกควาย	163	360	349	709	
7.	สมสะอาด	142	327	332	659	
8.	ตะไก่	55	128	121	249	
9.	โนนสำราญ	154	374	311	685	
10.	หนองเครือชูด	67	175	149	624	
11.	หนองแวงน้อย	189	375	373	748	
12.	โนนถ้ายี่	250	533	499	1,032	
13.	กระเบื้องน้อย	74	152	164	316	
รวม	2,076	4,286	4,342	8,628		

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองพลับพลา
ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองพลับพลา

2. เขตเลือกตั้งตำบลเมืองพลับพลา อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

2.1 เขตเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองพลับพลา อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

เขตเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ใช้หมู่บ้านเป็นเขตเลือกตั้ง บ้านหนองแวงน้อย มีสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 คน

2.2 เขตเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

ในปี พ.ศ.2548 คณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดนครราชสีมาได้กำหนดให้อำเภอห้วยแถลงอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 16 จากเขตเลือกตั้งทั้งหมด 16 เขต มี ส.ส. จำนวน 1 คน

ในปี พ.ศ.2550 คณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดนครราชสีมาได้กำหนดให้อำเภอห้วยแถลง อยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 6 จากเขตเลือกตั้งทั้งหมด 6 เขต มี ส.ส. จำนวน 2 คน

ในปี พ.ศ.2554 คณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดนครราชสีมากำหนดให้อำเภอห้วยแถลง อยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 9 จากเขตเลือกตั้งทั้งหมด 15 เขตมี ส.ส. จำนวน 1 คน

3. รายชื่อสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหนองแวงน้อย ตำบลเมืองพลับพลา อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

ปี พ.ศ.	ชื่อ - สกุล
2548 - 2551	1) นายทองสา พิมพา
	2) นายอำนาจ ลำพูน
2552- 2555	1) นายทองสา พิมพา
	2) นายเจริญ ผมสองชั้น
2556 - ปัจจุบัน	1) นายทองสา พิมพา
	2) นายอำนาจ ลำพูน

ตารางที่ 2 รายชื่อสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองพลับพลา ในเขตเลือกตั้งบ้าน หนองแวงน้อย
ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองพลับพลา

ภาคผนวก ข

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ (แบบสอบถาม)

ที่ ศธ 0522.22 (บ)/ว. A59

สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

๒๙ เมษายน 2557

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน นายทวีชัย ลีเยเก

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระจำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วย นางสาววาสนา มั่งคั่ง นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง: กรณีศึกษาบ้านหนองแวงน้อย ตำบลเมืองพลับพลา อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระ รายละเอียดดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

การจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาในชั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย สาขาวิชารัฐศาสตร์ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิ ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ โรจนพล)

รองประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

ปฏิบัติราชการแทนประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

สาขาวิชารัฐศาสตร์
โทรศัพท์ 0-2504-8356-9
โทรสาร 0-2503-3575

ที่ ศศ 0522.22 (บ)/ว. A59

สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

๒๙ เมษายน 2557

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน นายกมล ชัยกันทะ

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระจำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วย นางสาววาสนา มั่งคั่ง นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง: กรณีศึกษาบ้านหนองแวงน้อย ตำบลเมืองหลักพลา อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระ รายละเอียดดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

การจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องดังกล่าวให้นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาในชั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย สาขาวิชารัฐศาสตร์ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิ ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษามาเรียนด้วยตนเอง

สาขาฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ วิจารณ์)

รองประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

ปฏิบัติราชการแทนประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

สาขาวิชารัฐศาสตร์

โทรศัพท์ 0-2504-8356-9

โทรสาร 0-2503-3575

ที่ ศธ 0522.22 (บ)พ. A57

สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

๒๑ เมษายน 2557

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน นางสาวรัฐรินทร์ วงศ์อิน

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระจำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วย นางสาววาสนา มั่งคั่ง นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง: กรณีศึกษานานทองแดงน้อย ตำบลเมืองหลัก อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระ รายละเอียดดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้ การจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องดังกล่าวนักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาในชั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย สาขาวิชารัฐศาสตร์ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิ ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษานำเรียนด้วยตนเอง

สาขาฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณพงษ์ โจรนพล)

รองประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

ปฏิบัติราชการแทนประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

สาขาวิชารัฐศาสตร์
โทรศัพท์ 0-2504-8356-9
โทรสาร 0-2503-3575

ภาคผนวก ค
แบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

แบบสัมภาษณ์การวิจัย

(สำหรับกลุ่มตัวอย่างอสม.)

เรื่อง บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง
: กรณีศึกษาบ้านหนองแวงน้อย ตำบลเมืองพลับพลา อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา
วัน/เดือน/ปี ที่ทำการสัมภาษณ์.....

เวลาเริ่มสัมภาษณ์..... สถานที่สัมภาษณ์.....

ผู้สัมภาษณ์..... ผู้ให้สัมภาษณ์.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

อายุการศึกษา

อาชีพ รายได้

ตำแหน่ง ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง

ระยะเวลาในการอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน.....

ส่วนที่ 2 การปฏิบัติหน้าที่ของ อสม. ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง ในประเด็นดังต่อไปนี้

2.1 การเลือกตั้งที่ผ่านมา ท่านได้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง อย่างไร

2.2 การให้บริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานของรัฐ ท่านมีวิธีการปฏิบัติงาน อย่างไร

2.3 นอกจากการเข้าร่วมกลุ่มเพื่อปฏิบัติงานในฐานะ อสม. แล้ว ท่านได้เข้าร่วม
กลุ่มทำกิจกรรมทางการเมืองอย่างอื่น อย่างไร

2.4 ท่านคิดอย่างไรกับบทบาทของ อสม. ในการสนับสนุนหรือเป็นหัวคะแนนให้
นักการเมือง

2.5 ท่านคิดอย่างไรกับบทบาทของ อสม. ในการซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้ง

2.6 ท่านมีส่วนร่วมในการควบคุม กำกับ และตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล อย่างไร

2.7 ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำประชาคมหมู่บ้าน การจัดทำกฎของหมู่บ้าน อย่างไร

ส่วนที่ 3 การปฏิบัติหน้าที่ของ อสม. อะไรคือปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดของ อสม. ที่มีต่อการ พัฒนาทางการเมืองในประเด็นดังต่อไปนี้

3.1 ท่านมีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดในการเลือกตั้งที่ผ่านมา อย่างไรบ้าง

3.2 ท่านมีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดในการให้บริการด้านสาธารณสุขขั้น
พื้นฐานของรัฐ อย่างไรบ้าง

3.3 ท่านมีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดในการเข้าร่วมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมทางการเมือง
เมืองอย่างอื่นอย่างไรบ้าง

3.4 ในฐานะบทบาทของ อสม. ท่านมีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดในการสนับสนุน หรือเป็นหัวคะแนนให้นักการเมือง อย่างไรบ้าง

3.5 ท่านมีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดในการเข้าร่วมควบคุม กำกับ และ ตรวจสอบการทำงานของรัฐอย่างไรบ้าง

3.6 ท่านมีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดในการเข้าร่วมจัดทำประชาคมหมู่บ้าน การจัดทำกฎของหมู่บ้าน อย่างไรบ้าง

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา และพัฒนาศักยภาพของ อสม. ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมืองอย่างไร ในประเด็นดังต่อไปนี้

4.1 ท่านมีแนวทางแก้ไขปัญหา และพัฒนาศักยภาพบทบาทหน้าที่ของ อสม. ในการใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างไร

4.2 ท่านมีแนวทางแก้ไขปัญหา และพัฒนาศักยภาพบทบาทหน้าที่ของ อสม. ในการให้บริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานของรัฐ อย่างไร

4.3 ท่านมีแนวทางแก้ไขปัญหา และพัฒนาศักยภาพบทบาทของ อสม. ในการเข้าร่วมกลุ่มทำกิจกรรมทางการเมืองอย่างอื่น อย่างไร

4.4 ท่านมีแนวทางแก้ไขปัญหา และพัฒนาศักยภาพบทบาทของ อสม. ในการสนับสนุนหรือเป็นหัวคะแนนให้นักการเมือง อย่างไร

4.5 ท่านมีแนวทางแก้ไขปัญหา และพัฒนาศักยภาพบทบาทของ อสม. ในการซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้ง อย่างไร

4.6 ท่านมีแนวทางแก้ไขปัญหา และพัฒนาศักยภาพบทบาทของ อสม. ในการเข้าร่วมควบคุม กำกับ และตรวจสอบการทำงานของรัฐ อย่างไร

4.7 ท่านมีแนวทางแก้ไขปัญหา และพัฒนาศักยภาพบทบาทของ อสม. ในการเข้าร่วมจัดทำประชาคมหมู่บ้าน การจัดทำกฎของหมู่บ้าน การแก้ไขปัญหาคัดแย้งในหมู่บ้าน อย่างไร

ขอบคุณค่ะ

นางสาววาสนา มั่งคั่ง

นักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

แบบสัมภาษณ์การวิจัย

(สำหรับกลุ่มตัวอย่างอื่น)

เรื่อง บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง

: กรณีศึกษาบ้านหนองแวงน้อย ตำบลเมืองพลับพลา อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

วัน/เดือน/ปี ที่ทำการสัมภาษณ์.....

เวลาเริ่มสัมภาษณ์.....สถานที่สัมภาษณ์.....

ผู้สัมภาษณ์.....ผู้ให้สัมภาษณ์.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

อายุการศึกษา

อาชีพรายได้

ตำแหน่งระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง

ระยะเวลาในการอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน.....

ส่วนที่ 2 การปฏิบัติหน้าที่ของ อสม. ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง ในประเด็นดังต่อไปนี้

2.1 การเลือกตั้งที่ผ่านมา ท่านได้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง อย่างไร

2.2 การให้บริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานของรัฐ ท่านเห็นว่า อสม. มีวิธีการปฏิบัติงาน อย่างไร

2.3 นอกจากการรวมกลุ่มเพื่อปฏิบัติงานในฐานะ อสม. แล้ว ท่านเห็นว่า การ อสม. ได้เข้าร่วมกลุ่มทำกิจกรรมทางการเมืองอย่างไร

2.4 ท่านคิดอย่างไรกับบทบาทของ อสม. ในการสนับสนุนหรือเป็นหัวคะแนนให้นักการเมือง

2.5 ท่านคิดอย่างไรกับบทบาทของ อสม. ในการซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้ง

2.6 ท่านเห็นว่า อสม. มีส่วนร่วมในการควบคุม กำกับ และตรวจสอบการทำงานของรัฐ อย่างไร

2.7 ท่านเห็นว่า อสม. มีส่วนร่วมในการจัดทำประชาคมหมู่บ้าน การจัดทำกฎของหมู่บ้าน อย่างไร

ส่วนที่ 3 การปฏิบัติหน้าที่ของ อสม. อะไรคือปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดของ อสม. ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมืองในประเด็นดังต่อไปนี้

- 3.1 ท่านเห็นว่ามีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดในการเลือกตั้งที่ผ่านมา อย่างไรบ้าง
- 3.2 ท่านเห็นว่า อสม. มีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดอย่างไรบ้างในการให้บริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานของรัฐ
- 3.3 ท่านเห็นว่า อสม. มีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดในการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมทางการเมืองอย่างอื่น อย่างไรบ้าง
- 3.4 ท่านเห็นว่า อสม. มีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดในการสนับสนุนหรือเป็นหัวคะแนนให้นักการเมือง อย่างไรบ้าง
- 3.5 ท่านเห็นว่า อสม. มีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดในการเข้าร่วมควบคุม กำกับ และตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล อย่างไรบ้าง
- 3.6 ท่านเห็นว่า อสม. มีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดในการเข้าร่วมจัดทำประชาคมหมู่บ้าน การจัดทำกฎของหมู่บ้าน อย่างไรบ้าง

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา และพัฒนาศักยภาพของ อสม. ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมืองอย่างไร ในประเด็นดังต่อไปนี้

- 4.1 ท่านมีแนวทางแก้ไขปัญหา และพัฒนาศักยภาพบทบาทหน้าที่ของ อสม. ในการใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างไร
- 4.2 ท่านมีแนวทางแก้ไขปัญหา และพัฒนาศักยภาพบทบาทหน้าที่ของ อสม. ในการให้บริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานของรัฐ อย่างไร
- 4.3 ท่านมีแนวทางแก้ไขปัญหา และพัฒนาศักยภาพบทบาทของ อสม. ในการเข้าร่วมกลุ่มทำกิจกรรมทางการเมืองอย่างอื่น อย่างไร
- 4.4 ท่านมีแนวทางแก้ไขปัญหา และพัฒนาศักยภาพบทบาทของ อสม. ในการสนับสนุนหรือเป็นหัวคะแนนให้นักการเมือง อย่างไร
- 4.5 ท่านมีแนวทางแก้ไขปัญหา และพัฒนาศักยภาพบทบาทของ อสม. ในการซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้ง อย่างไร
- 4.6 ท่านมีแนวทางแก้ไขปัญหา และพัฒนาศักยภาพบทบาทของ อสม. ในการเข้าร่วมควบคุม กำกับ และตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลหรือนักการเมืองอย่างไร

4.7 ท่านมีแนวทางแก้ไขปัญหา และพัฒนาศักยภาพบทบาทของ อสม. ในการเข้าร่วมจัดทำประชามหมู่บ้าน การจัดทำกฎของหมู่บ้าน อย่างไร

ขอบคุณค่ะ

นางสาววาสนา มั่งคั่ง

นักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นางสาววาสนา มั่งคั่ง
วัน เดือน ปีเกิด	7 มีนาคม 2523
สถานที่เกิด	อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา
ประวัติการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) สถาบันราชภัฏนครราชสีมา พ.ศ. 2546 นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหงพ.ศ. 2554
สถานที่ทำงาน	สำนักงานธนารักษ์พื้นที่อำนาจเจริญ กรมธนารักษ์กระทรวงการคลัง
ตำแหน่ง	เจ้าหน้าที่จัดผลประโยชน์ชำนาญการ

